

Istraživanje nedeljnika „Vreme”

**SLIKA NEMAČKE U
ŠTAMPANIM MEDIJIMA
U SRBIJI 2003–2014.**

Autori: Jelena Jorgačević i Biljana Vasić

VREME

SLIKA NEMAČKE U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI 2003–2014.

autori: Jelena Jorgačević i Biljana Vasić

Copyright © VREME, Beograd

Izdavač: NP Vreme d.o.o, Beograd

za izdavača: Stevan Ristić

lektura: Živana Rašković

oblikovanje i slog: Ivan Hrašovec

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Istraživački projekat podržala je Fondacija “Fridrih Ebert” u Srbiji.

Izneti stavovi pripadaju isključivo autorima i ne moraju predstavljati zvaničan stav Fondacije.

Sadržaj

6 Uvod

Slike Nemačke 2003–2008.

Godina 2003.

- 10 Nemačka kao ekonomski partner, dobrotvor i pokrovitelj: model na koji se treba ugledati
- 13 Prihvatiti nemački zagrljaj
- 15 Između prošlosti i sadašnjosti
- 16 „Rupa u pravdi” – borba Nemaca protiv svoje države
- 18 Jedino pravo prijateljstvo – Nemačka i Đinđić
- 20 Kulturne veze
- 21 Retki podsetnici prošlosti – sa Nemačkom oprezno

Godina 2004.

- 22 Problemi sa ključnim partnerom
- 25 Potrebni novi putevi
- 26 O kulturi
- 27 Nemačka i KiM
- 29 Nemačka hegemonija
- 30 Nemačka kao (anti)uzor

Godina 2005.

- 31 Nemačka – pojam kvaliteta
- 32 Između sukoba i saradnje
- 34 Nemci kao žrtve – sudbina podunavskih Švaba
- 35 Šta posle Đinđića?
- 36 „Ulaznica za Evropu”
- 37 Arhi(ne)prijatelj
- 39 „Samo” o Nemačkoj – o pragmatizmu i svakodnevicu

Godina 2006.

- 41 Zemlja sa kojom odnosi moraju biti dobri
- 43 Ogromna uloga na Balkanu
- 45 „Danke Dojčland”
- 46 Rasprave o vojvođanskim Nemcima i dalje traju
- 47 Na pravoj strani
- 48 Prošlost je prisutna
- 49 „O kulturi koja stvara mostove”
- 50 Slika kancelarke Angele Merkel i nemačke politike

Godina 2007.

- 53 Najviše o KiM
- 55 Suočavanje sa prošlošću
- 56 Ulagač, dobrotvor, partner
- 57 Guverneri i osvajači
- 59 Vođa Evropske unije
- 61 O Joški Fišeru
- 62 Svakodnevni život
- 63 Kultura
- 64 Negativna slika Nemačke
– „istorija se ponavlja”

Slike Nemačke 2009–2014.

Godina 2009.

- 78 Berlin – pouzdan i efikasan partner
- 79 Podsećanje na Berlinski kongres
- 80 Partner i saveznik
- 81 Ko su srpski prijatelji u svetu
- 82 Nemačka i proširenje EU
- 83 Ujedinjena Nemačka
- 84 Život bez zida
- 86 Uzdržana podrška za dobijanje
statusa kandidata

Godina 2010.

- 88 Da li Nemačka koči početak
pregovora sa EU
- 90 Finansijska podrška od 870 mil. evra
- 92 Problem Kosovo
- 95 Dobri odnosi uprkos Kosovu

Godina 2008.

- 66 Samo neutralno
- 68 Ponovo – o donacijama i ulaganjima
- 69 Sve više o svakodnevici –
nemačka politika i društvo
- 70 Između nacionalizma i Evrope?
- 71 Nemci
- 72 RTL i pritisci
- 73 Poređenje – ponovo
- 74 Obračun sa BND-om
- 76 Zaključna razmatranja

- 97 Vodeća uloga kancelarke Merkel
- 99 Kakvi su Nemci u poslu

Godina 2011.

- 101 Nemačka kao peti stub Srbije
- 103 Nemačka dilema i evro
- 105 Azilanti, knjige i turisti
- 106 Uoči posete Angele Merkel
- 107 Nedvosmislene poruke –
Kosovo pa status kandidata
- 109 Kandidatura Srbije

Godina 2012.

- 110 Nova vlast i podrška Nemačke
- 112 Nova era u srpsko-
-nemačkim odnosima
- 113 Nemačka kao hegemonijalna sila
- 115 Nemačka kao ključni strateški partner

Godina 2013.

- 117 Na Srbima je da otope led
- 118 Nemačka podrška članstvu
Kosova u UN
- 120 Datum za početak pregovora
i uslovi Nemačke
- 123 Natezanje oko Kosova
- 125 Nemci vole svoju gvozdenu kancelarku
- 126 Kašnjenje otpočinjanja
pregovora sa EU

Godina 2014.

- 128 Bezrezervna podrška novoj vladi Srbije
- 131 Solidarnost i pomoć posle poplava
- 133 Aleksandar Vučić i Angela Merkel
- 136 Skup zemalja Zapadnog Balkana
- 139 Prava za LGBT populaciju
- 141 Stogodišnjica početka
Prvog svetskog rata
- 142 Četvrti strani investitor u Srbiji
- 143 Angela Merkel ličnost godine
- 144 Zaključna razmatranja

Uvod

Cilj ovog projekta jeste analiza slike Nemačke u srpskoj štampi u periodu od 2003. do 2014. godine. Naglasak je na dominantnim predstavama Nemačke u pisanim medijima, temama kojima se srpska štampa bavi vezanim za Nemačku, njene političare, društvo, kulturu, istoriju i odnose između nemačkog i srpskog naroda, organizacija i pojedinaca. Važno je na početku naglasiti da se Nemačka najčešće posmatra kroz prizmu odnosa između dve zemlje ili poređenja određenih aspekata njihovih društava, dok je tekstova koji se bave isključivo Nemačkom znatno manje.

Veze između različitih zemalja i ljudi nastaju iz primarnog i sekundarnog iskustva. Dok primarno podrazumeva sopstveno posmatranje i neposredni kontakt, sekundarno se stiče posredstvom drugih. Većinu slika o svetu ipak stvaramo zahvaljujući masovnim medijima. Iako u vremenu globalizacije štampani mediji, i sami izuzetno heterogeni, predstavljaju samo jedan od izvora informacija, oni jesu bitni kada je reč o tumačenju stvarnosti, imajući u vidu da poseduju određeni autoritet i ugled, dolaze do velikog broja ljudi, streme aktuelnosti sadržaja.

Kada je reč o medijskoj (re)konstrukciji stvarnosti odnosno slici koju mediji stvaraju/obnavljaju, treba se podsetiti dečije pesme *Slon* Jovana Jovanovića Zmaja. Slepí drugo-
vi su otišli do Indije da „vide” slona oslanjajući se na čulo dodira. Kada su stigli, stvar je bila sasvim jasna: za onoga ko je opipao slona s boka, životinja je izgledala kao zid, za drugoga koji je dotakao uvo, slon je bio kao lepeza, za trećeg koji se dohvatio repa, on je bio poput užeta... Pesma se završava strofom: *Posle su se prepirali / dugo zdravo, / koji od njih šest slepaca / ima pravo. / Ta svaki je im'o pravo / nešto malko, / al' celinu nije pozn'o / baš nijedan, / baš nikako*. Jednostavno, medijska stvarnost bi se mogla ovako opisati: uvek su u tekstovima, priložima, čak i na fotografiji, prisutni segmenti a celinu

je teško sagledati. (Verovatno da su Merten, Šmit i Vajšenberg, pišući o konstruktivizmu, najzvučnije formulisali dilemu o odnosu stvarnosti i medija – da li mediji predstavljaju stvarnost ili je uspostavljaju („Stellen Medien die Wirklichkeit dar oder stellen sie Wirklichkeiten her?“) (1994, 1).¹

Ako bismo sledili konstruktivističku argumentaciju, novinarska kao i bilo čija druga percepcija stvarnosti ne može biti potpuno objektivna², a tu je i način na koji štampari mediji funkcionišu, a tiče se manjka prostora, vremenskog pritiska, zahteva tržišta, određene forme i stila i, konačno, postoje namerno izvrtnje činjenica, prećutkivanje informacija, izostavljanje konteksta, tendenciozan odabir tema i sagovornika, naglasak na određenim, jednostranim elementima, načinu interpretacije, moralnom vrednovanju itd.

Konačno, kao konstitutivne činioce u stvaranju određenih nacionalnih slika između država, Kenet Boulding ističe tri važne dimenzije: 1. geografski prostor, teritorije i njihove granice; 2. neprijateljstvo odnosno prijateljstvo; 3. snage odnosno slabosti (političke, ekonomske, vojne) (navedeno u Wilke: 1989, 16). Naravno, ma koliko individualne i kolektivne slike o određenoj grupi bile ukorenjene, one nisu nepromenljive.

Period istraživanja ove studije započinje u martu 2003. godine. Tada je ubijen srpski premijer Zoran Đinđić, ličnost koja je na poseban način povezivala Nemačku i Srbiju. Period od 11 godina obuhvata promene u odnosima između dve države, a stvorio

1 „Predstavljaju li mediji stvarnost ili je stvaraju?“

2 Naravno, teoretičari medija govore o potrebi za „spoljnom“, „metodskom objektivnošću“, odnosno ispunjenju određenih formalnih kriterijuma, kao što su, na primer, odvajanje vesti od komentara, proverenost informacije, odnosno pravila onoga što ne treba da se radi: davanje reči samo jednoj strani, pogrešno korišćenje terminologije i definicija, manjak *hintergrund* informacija, korišćenje tačnih informacija da bi se izvukao lažni zaključak...

se utisak u javnosti da je od tog trenutka taj odnos, naglo poboljšan od kraja 2000. do 2003, išao silaznom putanjom.³

Rad je podeljen na dve celine, na period od 2003. do 2008. i period od 2009. do 2014. Predmet analize su tekstovi u kojima je Nemačka glavna tema, što obuhvata članke o državi, nemačkom društvu, kulturi, organizacijama, pojedincima, prošlosti i svim drugim aspektima koje smo pronašli tragajući po arhivi štampanih medija.

Zbog obimnosti materijala, bilo je skoro pa nemoguće analizirati sve članke u kojima se Nemačka tek uzgred pominje, a iz istog razloga u prvi deo analize nisu ušle sportske vesti, kao i feljtoni o istorijskim događajima. Akcenat analize je na temama vezanim za Nemačku koje dominiraju u diskursu štampanih medija, kao i na preovlađujućim slikama koje se, otuda, mogu (re)konstruisati. Sama selekcija tema, odnosno insistiranje na jednim i prećutkivanje nekih drugih, može biti dobar pokazatelj medijskog, odnosno političko-društvenog „raspoloženja”.

Obuhvaćen je širok opseg dnevnih i nedeljnih novina, uključujući i tabloidne štampane medije koji često nisu predmet sličnih istraživanja, ali zahvaljujući svom tiražu i „prijemčivosti” forme i stila imaju nemali uticaj na društvene predstave i formiranje stereotipa. Oba dela rada (2003–2008; 2009–2014) podeljena su po godinama u kojima se onda ističu glavne teme i predstave odnosno slike Nemačke. Važno je napomenuti i da u prvom delu rada, ukoliko se neke slike iz godine u godinu ponavljaju, one neće biti ponovo dublje analizirane uz primere, već će biti ukratko pomenute.

³ Za zaista detaljnu, naučnu analizu slike Nemačke u srpskoj štampi u periodu do tada, ali i uopšte u 16 turbulentnih godina, 1990. do 2006, o ovoj temi pogledati: Salamurović, *Wie viele Gesichter hat Deutschland?: Das Deutschlandbild in der serbischen Presse 1990–2006*, Wiesbaden 2013.

Slike Nemačke 2003–2008.

Piše: Jelena Jorgačević

Godina 2003.

Nemačka kao ekonomski partner, dobrotvor i pokrovitelj: model na koji se treba ugledati

U člancima iz 2003. godine veoma često se ističe slika Nemačke kao ekonomskog partnera i donatora koji podržava Srbiju i njenu vladu. Broj tekstova koji se tiču raznih aspekata pomenute slike, kako u izjavama sagovornika tako i u ocenama novinara, izuzetno je velik. Nemačka se opisuje kao najveći trgovinski i privredni partner; ističe se pomoć koju ona daje Srbiji kao i podrška reformama i evropskim integracijama. Brojke o pomoći koju je Nemačka dala mogu se vrlo često naći u štampanim medijima, a tekstovi ovog tipa su, uopšte uzev, najbrojniji kada je reč o slici Nemačke 2003.

Ovaj aspekt se povezuje sa budućnošću. Naime, verovatno i zbog kompleksne prošlosti, ističe se saradnja kao neophodna u vremenu koje dolazi. Tako novinar „Politike”, komentarišući posetu nemačke delegacije Srbiji, piše da „suptilnim diplomatskim analitičarima koji u nijansama pronalaze važne poruke ne može da promakne da je nemačka vlada u tu prvu posetu poslala baš ministarku za razvoj. (...) Ministarka za razvoj simbolizuje pogled u budućnost, perspektivu, a njena poseta je izrazita demonstracija podrške. Poruka je: Nemačka se ne povlači. Naprotiv, želi da bude oslonac u teškim trenucima i kontinuirana linija za saradnju u budućnosti” („Nemačka poseta”, 30.3.2003). Ipak, on potom ističe da je u nemačkim političkim krugovima razvijena percepcija Balkana kao „predvorja razvijene Evrope”. Bilo bi očekivano da potom sledi kritika balkanističkog diskursa, što će biti slučaj u nekim narednim godinama, međutim, „Politika”

to tumači u pozitivnom svjetlu – kao trud ove razvijene zemlje da uvede stabilnost u „predvorje” jer će tako osigurati i sopstveni stabilan razvoj. Ovde se, očigledno, ističe povezanost dve evropske zemlje, ali i njihova suprotnost na osi razvijeno–nerazvijeno, predvorje–centar, čije vrednovanje dolazi od (samopercipiranog) inferiornog para, a Nemačka se posmatra kao učitelj i autoritet („Izgradnja Balkana na kome su 'svi naučili da pecaju' je vitalan interes Nemačke”, *ibid*).

Nemački uticaj, izgrađen na jakoj ekonomiji, naglašava se kao ključan za Srbiju bez obzira na političku prošlost („Bez obzira na raznorodna politička nadigravanja u koja se ponekad upliću i tragični, krvavi događaji, dominiraće uticaj onih koji svoju privredu budu povezali sa privredom regiona”, *ibid*). Novinar „Glasa javnosti” bavi se temom unapređenja odnosa sa Nemačkom, zaključujući da je potrebna „rekapitulacija prošlosti” na obe strane, kao i da su „danas (...) kao i dugo godina unazad, odnosi sa Nemačkom naš prioritet i tako će očigledno biti i ubuduće”. („Neophodno je uticajno srpsko-nemačko društvo”, 17.11.2003).

Naslovi u novinama 2003. su jasni pokazatelji medijske slike: „Nemci daju više” („Večernje novosti”, 28. mart), „Podrška za priključenje Evropi” („Politika”, 28. mart), „Sa Bonom samo dobijamo” („Večernje novosti”, 29. maj), „Nemačka pokrovitelj do Evrope” („Večernje novosti”, 23. maj), „Primeniti Nemačka iskustva” („Danas”, 6. jun), „Nove spone vidljive” („Politika”, 4. jul).

Objavljuju se opširni intervjui sa sagovornicima iz Nemačke u velikom broju štampanih medija. Oni obično daju savete i ocenjuju dotadašnje napore Srbije, što govori i o autoritetu koji nemački stručnjaci imaju u ovdašnjoj javnosti. Ističu se njihovo znanje i iskustvo. Teme su različite – od pravosuđa, politike, odbrane, bezbednosne politike, poljoprivrede, sindikalnog udruživanja i funkcionisanja sindikata, informacionih sistema do bankarstva, saobraćaja i nauke. Nemačka je tu, kao i njeni stručnjaci, model na koji treba da se ugleda i pokrovitelj. Opisuje se kao „mentor na putu ka Evropskoj uniji” („Sa Bonom samo dobijamo”, „Večernje novosti”, 29. maj) i najveći partner. Piše se dosta i o privrednoj saradnji između dve zemlje, dolasku nemačkih delegacija iz raznih

sektora i potrebi poboljšanja te saradnje. Predstavljaju se nemačke institucije i organizacije, kao primeri dobrog poslovanja, dok se s velikom pažnjom prate ulaganja nemačkih kompanija u Srbiju i, na primer, osnivanje Udruženja nemačke privrede u Beogradu. Kada je reč o problemima koji se javljaju, nedovoljnom ulaganju Nemačke (odnosno ovdašnje percepcije toga), često se naglašava da je problem u uslovima u Srbiji.

Kako „Politika” piše u junu 2003, prema anketi agencije GfK, građani Srbije i Crne Gore smatraju da najkvalitetniji proizvodi dolaze iz Nemačke, kao i da je Nemačka najpoželjnija zemlja investitor („Imitacije dolaze sa Istoka”, 20. jun).

Prihvatiti nemački zagrljaj

Većina sagovornika u analiziranim medijima 2003. godine ističe da treba prihvatiti „nemački zagrljaj”, kao i da je Nemačka najbolji pokrovitelj kojeg možemo da imamo. Ambasador Nemačke Kurt Leonberger je često citiran i čest je sagovornik ovdašnje štampe, što će naravno biti slučaj i sa ostalim ambasadorima u analiziranom periodu. Tu su i intervjui sa drugim političarima koji daju svoja tumačenja i savete za dalje događaje u Srbiji i Bosni i Hercegovini.

U 2003. dolazak nemačkog kancelara Gerharda Šredera praćen je sa velikim „iščekivanjem” i pažnjom srpskih medija. Ta poseta se percipirala kao jedan od najznačajnijih događaja u zemlji te godine i jasan signal da Nemačka želi Srbiju kao deo Evrope. Sama poseta je trajala „jedva nekoliko sati” („Poslovi čekaju (srpske) političare”, „Politika”, 31.10.2003). Mediji su do tančina izveštavali o kratkoj Šrederovoj poseti, karakterišući je kao izuzetno važan impuls buduće saradnje; prenošeni su i komentari iz nemačke štampe, što je inače običaj ovdašnjih medija kada je reč o susretima srpskih i nemačkih zvaničnika.

Tako „Glas javnosti” (30.10.2003) izveštava o poseti naslovljavajući članak sa: „Događaj godine” (što je bila procena tadašnjeg premijera Zorana Živkovića), „Blic” naglašava kako „Nemačka uvodi Balkan u Evropu”⁴ (30.10.2003), dok „Dnevnik” piše, misleći

4 Uočljivo je u novinskim tekstovima da srpski mediji naglašavaju balkanistički diskurs, „ostavljajući” u svom izveštavanju Balkan van Evrope, kao područje kojem treba važan Drugi, da ga uvede u „krug odabranih”, Evropu, kojoj geografski Balkan i pripada.

svakako na dve države, „Neraskidiva veza zajedništva i interesa” (29.10.2003). Nedeljnik NIN posvećuje temu broja srpsko-nemačkim odnosima.

U izjavama domaćih predstavnika intelektualne i političke elite slika Nemačke i srpsko-nemačkih odnosa je viđena uglavnom u pozitivnom svetlu. Ističu se nemačka disciplina i rad, posvećenost i odgovornost, naglašava se da treba učiti od Nemaca, kao i da saradnja treba da bude još jača. Jedan od anketiranih političara, Milan Božić, konstatuje kako je „Nemačka u proteklih pola veka bila naš najznačajniji partner. Međutim, i kroz dva veka nastajanja moderne srpske države, put u Evropu je vodio kroz nemački geopolitički i kulturni prostor” („Šta misle Srbi o srpsko-nemačkim odnosima”, 30.10.2003). Zanimljivo je da je samo jedan od sagovornika u anketi NIN-a pomenuo da su srpsko-nemački odnosi „kroz istoriju prolazili kroz tragične faze” (ibid). Inače, dosta manje pažnje je dato prošlosti već se naglašava zagledanost u buduću saradnju, političku i ekonomsku. U tom izdanju nedeljnika NIN, jedan članak se bavi srpskom-nemačkim odnosima iz ugla uticajnih nemačkih intelektualaca i njihovi odgovori su mnogo raznovrsniji, sa više kritika upućenih na obe strane, pominjanja događaja iz prošlosti... („Šta misle Nemci o nemačko-srpskim odnosima”, 30.10.2003).

U nedeljniku „Vreme” se ipak ističe da se u delu javnosti još „javljaju podozrenja i izvesne sumnje u tzv. prave namere Nemačke prema našoj zemlji. Iskustva i sećanja na prošlost, osobito iz dva svetska rata, i na nacizam prisutna su i dalje”, ali se onda zaključuje – „potrebno je okrenuti novu stranicu u odnosima jer se od prošlosti ionako ne može dalje u istom pravcu” („Dugoročniji efekti”, 30.10.2003). U ovom periodu, kancelar Gerhard Šreder se u štampi najčešće predstavlja u superlativima, kao energičan i elokventan političar. U više nego retkim člancima gde se kritikuju neki segmenti nemačke ekonomije, odnosno unutrašnje politike, ona se i tada postavlja kao potrebni *role-model* za Srbiju.

Konačno, prenose se u srpskim medijima i intervjui domaćih političara nemačkim novinama, kao i reakcije nemačke štampe na ovdašnje događaje, bilo oni prikazani pozitivnim ili negativnim tonom. Ovaj trend se nastavlja i u svim narednim godinama

Između prošlosti i sadašnjosti

U 2003. godini ima više tema koje se tiču prošlosti. Piše se o ratnoj odšteti koju, kako izveštavaju mediji, Nemačka nije do kraja platila i o tragičnoj sudbini ratnih vojnih zarobljenika. I ova tema je prisutna svih analiziranih godina.

Isto tako, osvetljava se, najpre u „Danasu”, sudbina podunavskih Švaba iz Vojvodine, pitanja povraćaja imovine, logora u kojima su bili smešteni, piše se o nevinim nemačkim žrtvama i krivcima i „nepravdi koja je našim Nemcima naneta” („Nestanak podunavskih Švaba”, 31. 5. 2003). U dnevnim novinama „Danas” ovo izrasta u pravu polemiku, dok se drugi štampani mediji bave u znatno manjoj meri ili se uopšte ne bave tom temom. Objavljuju se i vesti o savremenim udruženjima Nemaca, njihovim ciljevima, okupljanjima i dobrim odnosima između potomaka Nemaca koji su živeli u tim krajevima i Srba... Naslov intervjua sa Stjepanom Sedarom, autorom knjige o istoriji sremsko-karlovačkih Nemaca, glasi „Još uvek nije lako biti Nemač” (13. 3. 2003). Ove teme prisutne su u srpskoj štampi i 2004. Pa iako je prisutna, tema vojvođanskih Nemaca još uvek izaziva različita mišljenja i rasprave, a pažnja štampe u Srbiji prema tome je vrlo ograničena na nekoliko dnevnih listova, među kojima prednjači „Danas”.

„Rupa u pravdi” – borba Nemaca protiv svoje države

Tema koja se pažljivo prati tokom svih analiziranih godina je tužba protiv države Nemačke zbog NATO bombardovanja Varvarinskog mosta 1999, u kojem je život izgubilo 11 civila, a više od 30 ranjeno. U članku u NIN-u „Rupa u pravdi”, koji potpisuje Mira Beham, kritikuje se diskurs zapadnih medija devedesetih koji je žrtve delio na „vredne” i „bezvredne”, u koje su spadali Srbi, bosanski Hrvati, Romi sa Kosova (12. 6. 2003). Međutim, ni ovde se ne pominje slika Nemačke u crnim nijansama, već je jedan od glavnih sagovornika Nemaac Harald Kampfmaier, koji je i podstakao tužbu protiv svoje države i pritom uložio sopstveni novac. U 2004, „Politika” objavljuje članak u kojem piše o Nemačima koji vode tužbu i koji se bore za nedužne varvarinske žrtve „ne zbog profita već iz ubeđenja” („Sin Vermahta protiv NATO-a”, 31. 5. 2004).

Ipak, nakon što je 2003. godine nemački sud u Bonu odbacio tužbu, novinar „Večernjih novosti” piše: „Očekivano, jer i nemačka vlada, kao i sve ostale vlade u NATO-zemljama, smatra da je tromesečno sejanje bombi po Srbima i Srbiji bilo u skladu sa Ženevskom konvencijom. Dakle, po zakonu. Cinična opravdanja i objašnjenja – da su ubijanja i razaranja po zemlji Srbiji bila samo neželjena i nekažnjiva 'kolateralna šteta' – možda bi se i mogla prećutno prihvatiti kao nužni ustupak korisnom pomirenju i zalog budućem partnerstvu (...), (ali) ne bi smelo da se zaboravi da je sir besplatan samo u mišolovci” („Varvari i Varvarinci”, 14. 12. 2003).

Novinarka NIN-a, povodom odbacivanja tužbe, piše: „Uostalom, sve dok se ne desi presedan i bar neke žrtve NATO-bombardovanja Jugoslavije ne budu merene istim aršima na koja polaže pravo 'civilizovani' deo globalnog civilizovanog društva, svaka

srpska ili srpsko-crnogorska vlast ni po koju cenu ne bi smela da povuče tužbe protiv država-članica NATO-a koje čekaju na Međunarodnom sudu pravde u Hagu da jednog dana budu ozbiljno razmatrane. Jeste da je Srbija mala i zbog toga nemoćna, ali ovakav pokušaj je ono najmanje što duguje nedužno stradalim građanima” („Pisani i nepisani zakoni”, 18.12.2003).

Takođe, ovdašnji mediji do kraja ne prestaju da kritikuju i državu Srbiju što nije pružila nikakvu pomoć varvarinskim žrtvama, odnosno njihovim porodicama. Ceo slučaj se prati tokom svih godina, a posle još jednog neuspeha tužbe, 2006, „Danas” objavljuje tekst koji se završava rečima: „U izvesnom smislu puka je slučajnost to što je tužba Varvarinaca završila baš pred nemačkim sudovima. Od svih zapadnih država koje su učestvovala u intervenciji NATO protiv Srbije, u Nemačkoj su se našli finansijeri spremni da pomognu podnošenje tužbe i pokriju advokatske i sudske troškove” („Nemački sud odbacio zahtev žrtava NATO iz Varvarina”, 3.11.2006).

Jedino pravo prijateljstvo – Nemačka i Đinđić

Nakon ubistva premijera Zorana Đinđića, ovdašnja štampa često ističe odlične odnose koji su vladali između srpskog premijera i zemlje u kojoj je doktorirao. Ovo će ići dotle da će se ponekad celokupni politički srpsko-nemački odnosi, to jest svi dobri aspekti između zemalja, gledati kao odnos Nemačke prema Zoranu Đinđiću.

Naglašava se 2003, da „Srbija u očima Nemaca nije nikada bolje stajala, još od Brozovih vremena” zahvaljujući Đinđiću („Nemačka: gubitak prijatelja i partnera”, „Economist”, 24.3.2003). Čitaoci novina i magazina u Srbiji su, što je i normalno, mogli da dobiju vrlo preciznu i opširnu sliku reakcije Nemačke, njenih političara, medija i javnosti uopšte jer je srpska štampa prenosila izjave, isečke iz članaka nemačkih listova, komentare povodom tragične Đinđićeve pogibije... Nemali je broj tekstova koji izveštavaju o žalosti nemačkih političara i intelektualaca.

To može da govori i o značaju koji je tom prijateljstvu dat u ovdašnjoj javnosti. Novinar „Danasa” zaključuje ubrzo nakon ubistva premijera: „U Nemačkoj se na pokojnog Đinđića gledalo 'kao na svog'.” („Umrla srpska nada u novu budućnost”, 18.3.2003), dok se u drugom tekstu, u istim novinama, naglašava: „Nemačka javnost je sa iskrenom tugom primila vest o tragičnoj pogibiji svoga balkanskog ljubimca Zorana Đinđića” („Nemačka i Đinđić”, 16.3.2003). Baš u tekstu „Nemačka i Đinđić” govori se o odnosu Zapada prema Srbiji i uopšte drugim nezapadnim državama, koji se predstavlja kao pun suštinske nezainteresovanosti, ali se zatim konstatuje kako je taj odnos bio drugačiji kada je reč o Nemcima i Srbiji zbog Zorana Đinđića. U ovakvim tekstovima se

zapadnoj percepciji Balkana, balkanističkom diskursu u kojem je Balkan evropska šupa, suprotstavlja čovek evropskog kova i nacionalnosti jedne od balkanskih zemalja.

Neki od citata povodom ubistva Đinđića glase: „Nije neprijatno, naprotiv, osećanje koje čovek ima kad vidi da je smrt političkog lidera u njegovoj maloj zemlji izazvala toliko uzbuđenja, žaljenja i zabrinutosti u jednoj velikoj evropskoj zemlji. (...) Đinđić je nesumnjivo bio ljubimac nemačke javne i političke scene. (...) Ako je postojala neka protivteža prilično uvreženom uverenju da je Srbija neka vrsta zadnjeg evropskog dvorišta, u kojem caruju primitivci i (politički) kriminalci, onda su to bili lik i politička aktivnost Zorana Đinđića. (...) Zoran Đinđić, mladoliki, prosedi Srbin koji govori nemački, a misli evropski, živi na tom poludivljem Balkanu, a kreće se po evropskom političkom parketu, kao da je na njemu odrastao” (ibid).

Ovaj odnos se percipira kao toliko jak da se naglašava da bi sa Đinđićem na čelu Nemačka volela da vidi Srbiju u EU, a nakon njegove pogibije postavlja se pitanje te podrške. (Iako se 2003. naglašava da će Nemačka nastaviti da podržava Srbiju, ta zebnja se pojačava izjavama poput one Boda Hombaha da je Đinđić „od svih političara bio jedini pravi” („Note za 'filozofa pragmatu', „Večernje novosti”, 10.5.2003). Izveštavajući maja 2003. o koncertu koji je organizovan u Ambasadi Nemačke u Beogradu u čast premijera Đinđića, novinar „Danasa” piše: „Poseban odnos koji je (Đinđić) ostvario sa Nemačkom nesumnjivo je doprineo učvršćivanju prijateljskih veza dveju zemalja. U tom kontekstu, nemačka vlada odvojila je od oktobra 2000. do danas dodatnih 250 miliona evra pomoći, koji nisu uračunati u već postojeće donacije Evropske unije. Do danas Nemačka je ostala i najznačajniji privredni partner Srbije” („Koncert u čast Zorana Đinđića”, 8.5. Nikolić, 2003). Nemačka angažovanost čak i na ekonomskom planu, i u donacijama, vidi se u dobroj meri kao rezultat odnosa Đinđića i Nemačke.

Kulturne veze

Tekstovi koji se bave kulturom su, u odnosu na druge oblasti, vrlo retki i to je trend svih šest analiziranih godina. Objavljuje se godišnje nekoliko kritika savremenih nemačkih romana, izveštaja ukoliko se održava izložba ili koncert nemačkih umetnika u Srbiji.

Izuzetak je članak Zorana Konstantinovića u NIN-u, koji je u stvari odlomak iz njegove knjige, gde se autor bavi kulturnim vezama između dve zemlje, pišući kako su „političke prilike u svom tragičnom delovanju u velikoj meri nadsenile kulturne i privredne veze. Ipak, uprkos svemu teško da postoji obrazovan Srbin koji bi osporio odlučujući uticaj nemačke kulture i duhovnosti za razvoj svoga naroda u modernu evropsku naciju. (...) Do sličnog pozitivnog bilansa dolazi se i pri posmatranju privrednih veza” („Nemačko-srpski odnosi”, 30.10.2003). U istom broju ovog nedeljnika, Raša Popov piše o prisutnosti nemačkih reči u srpskom jeziku, zaključujući da je nemački obogatio srpski jezik („Ajnšpric pumpa”, 30.10.2003).

Retki podsetnici prošlosti – sa Nemačkom oprezno

Zanimljivo je da 2003, u člancima u srpskoj štampi, mnogo češće Nemci pominju srpske traume iz prošlosti vezane za Nemačku nego što to rade ovdašnji novinari i različiti sagovornici. Izuzetak je verovatno kolumna Aleksandra Jerkova u NIN-u, koja iznosi mišljenje koje će se kasnijih analiziranih godina ponavljati. On piše kako „Srbi nikada nisu bombardovali Nemačku, a Nemačka nije propustila ni ovu poslednju priliku da doprinese razaranju. (...) Zato se u susret jednom naporu obnavljanja odnosa Nemačke i Srbije ne može ići drugačije nego oružan dobrim poznavanjem o kome je i o čemu je reč, i još više držeći sve najbolje i najvrednije u jednoj, ispruženoj ruci, a drugom čvrsto stežući ključeve od svoje kuće (i pameti) u svom džepu, ne ispuštajući ih ni za tren” („Ne dizati ruke od sebe”, 20. 11. 2004). Retke kritike na račun Nemačke i „podsećanja” o prošlosti počinju da se pojavljuju tek na samom kraju 2003. godine. Istina, i tada retko.

Godina 2004.

Problemi sa ključnim partnerom

I u 2004. se nastavlja sa objavljivanjem vesti i izveštaja o pomoći koja stiže iz Nemačke, ali su u centru medijske pažnje problemi vezani za Kosovo i Metohiju, a naravno ne treba prenebregnuti i realna kretanja u ekonomskim odnosima, kao i u donacijama. Manje je tekstova o potrebi za saradnjom, kao i o saradnji, iako su svakako prisutni.

U ređe prisutnim tekstovima u 2004, u kojima se Nemačka postavlja kao uzor koji treba slediti, ističe se komentar u NIN-u koji potpisuje nekadašnji konzul SCG u Minhenu, Vladimir Ljubojević, gde piše da je Bavarska uspela „da u politici, privredi i kulturi, na jedan harmoničan i funkcionalan način, dovede u sklad tradicionalno i moderno, lokalno i globalno, nacionalno i evropsko. Od skoro isključivo poljoprivredne zemlje, posle Drugog svetskog rata postala je region vrhunske svetske tehnologije. Taj napredak nije, međutim, platila gubitkom tradicije, nacionalne samosvesti i kulture. Naprotiv, te vrednosti, artikulisane na jedan evropski način, vidljive su na svakom koraku, i Bavarci ih žive bez kompleksa. Bavarska iskustva u tom smislu bi i za nas bila korisna i upotrebljiva” („Beogradska ulica u Minhenu”, 2. 9. 2004).

U 2004, uostalom kao i svih sledećih analiziranih godina, tema izveštavanja o političkim odnosima su susreti nemačkih i srpskih zvaničnika. Obično su to vesti i izveštaji neutralnog tona.

Nakon osnivanja manjinske vlade u Srbiji, podržane od strane socijalista, stručnjaci u Berlinu, kako izveštava novinska agencija Beta a objavljuje „Danas”, procenjuje da je nemačka privreda „daleko pragmatičnija” i da je za nju od većeg značaja rešavanje

problema sa smederevskim Sartidom nego vlada osnovana na podršci SPS-a („Slučaj 'Sartid' važniji od podrške socijalista”, 6.3.2004).

Početak juna, dopisnik „Večernjih novosti” prenosi izjave Edmunda Štojbera, predsednika bavarske vlade, da Evropa ima svoje prirodne i kulturne granice te da za prijem u EU za Srbiju ne dolazi u obzir, kao i negativnu reakciju nemačke štampe na tu izjavu („Srbija na granici”, 2.7.2014). Ipak, slika odnosa dve zemlje opisuje se na sledeći način: „Šrederov savetnik za spoljnu politiku Gerd Erler takođe ne krije, ni u javnim nastupima ni u razgovoru, svoje nezadovoljstvo sadašnjom srpskom vladom. Srbija je trenutno 'stavljena na led'. (...) 'SPD nema poverenja u Koštunicu', rekla nam je ona (prof. Gabrijele Šubert). Zato se, u najmanju ruku, čeka dokaz pozitivnog razvoja u Srbiji” (ibid). Potom, u avgustu 2004, ambasador Leonberger, na pitanje novinarki „Blica” o kandidaturi SCG za ulazak EU, odgovara da je to isto kao kada „student u prvom semestru pita profesora kada će završiti studije, profesor će sigurno odgovoriti da student treba prvo da započne sa radom i da položi prve ispite” („Srbija kao brucoš”, 2.8.2004).

Kada je krajem juna Boris Tadić izabran za predsednika Srbije i kada su se čuli vedrijih tonovi iz Nemačke, deo ovdašnjih medija opet je intenzivnije krenuo da piše o potrebi za ekonomskom saradnjom, kao i za pomoći Nemačke. „Politika” objavljuje intervju sa nemačkim ambasadorom krajem jula 2004. pod naslovom „Partneri za budućnost” (28.7.2004), a nešto ranije istog meseca, intervju sa Ditmarom Štafeltom naslovljava sa „Pogled u budućnost” (7.7.2014). Ipak, u 2004. bilateralni odnosi dve zemlje bili su u zastoju, kako je to ocenio i tadašnji ambasador Srbije u Berlinu. Naslovi koji „smiruju situaciju” jasno ocrtavaju raspoloženje i stav ovdašnje javnosti. „Srbija nije zaboravljena” prenosi odgovor nemačkog poslanika dopisnik „Večernjih novosti” (28.8.2004).

Valja ipak primetiti da se i dalje često spominje Nemačka kao najveći donator Srbije i najvažniji ekonomski partner. U oktobru 2004, nakon problema na relaciji Nemačka–Srbija, predsednik Boris Tadić odlazi u posetu Nemačkoj i naglašava se, kako kroz izjave predsednika tako i kroz medijske opise, da je „Nemačka ključni politički i

privredni partner Srbije” („Tadić otvorio predstavništvo Privredne komore u Frankfurtu”, 30.10.2004).

„Politika” je sumirala njegovu posetu sledećim rečima: „Tretman najvišeg ranga, ali tek će se videti koliko pokrića stoji iza verbalne podrške Srbiji. (...) Nemci Tadića, u političkom smislu, nisu ostavili na cedilu. Ovdašnji lideri su, naime, nedvosmisleno stavili do znanja da su veoma zainteresovani da prevlast na političkoj sceni u Srbiji dobiju upravo snage koje on oličava i predvodi. (...) Svi njegovi sagovornici su mu izrazili snažnu podršku. (...) Brzo će se videti koliko je ta verbalna podrška deo političke kurtoazije, a koliko zaista stvarne rešenosti i pokrića stoji iza nje” („Uspešna misija”, 30.10.2004). Ovde su dve stvari važne: ponovo se Nemačka vidi kao zemlja koja može imati simpatija prema političarima, ali se to nužno ne odražava na simpatije prema državi odnosno njenim stavovima, kao i promena u odnosima nakon 2003. U podršku Nemačke se sumnja.

Naravno, jedan segment ostaje „netaknut”. Kako izveštava dopisnik „Večernjih novosti”, „Srbija se uzda u Nemačku” jer „privreda je važnija od politike”, a „nema budućnosti bez saradnje s Nemačkom” (ibid). „Danas” piše: „Kako je Nemačka jedna od najbitnijih strateških partnera Srbije na putu ostvarenja članstva u Evropskoj uniji, treba dodatno uložiti napore za zadobijanje pozitivnog stava nemačkih političara prema saradnji sa Srbijom” („Ko se plaši Berlina?”, 3.11.2003). U danima pre ili posle susreta nemačkih i srpskih političara intenziviraju se i tekstovi o ekonomskoj saradnji.

U ovom smislu, medijski diskurs o Nemačkoj tiče se velike nemačke ekonomske, i ne samo ekonomske, moći i povezivanja u budućnosti sa njom, iako postoje, direktnije ili indirektnije, razilaženja na političkom planu. Zbog ovog prvog, neretko se ovo drugo, kao i prošlost, u početku ne naglašava previše.

Potrebni novi putevi

I u 2004. ističu se, samo dosta ređe u odnosu na 2003, veze između Đinđića i Nemačke. Naglašavanje odnosa premijera Đinđića sa Nemačkom prikazuje se kao prijateljski odnos Zorana Đinđića i uticajnih Nemaca, a manje kao odnos političara dve zemlje. Političke prilike u Srbiji i povremeno otvoreno nezadovoljstvo nemačkih političara njima, to samo produbljuju. Profesorka Univerziteta u Jeni, Gabrijela Šubert, ističući potrebu za novim mostovima između dva naroda, naglašava u intervjuu „Večernjim novostima” da je smrt Zorana Đinđića „prekinula proces približavanja (Srbije i Nemačke), a izbori (u Srbiji) su doneli veliko razočarenje” („Vreme za nove mostove”, 9.5.2004). Ambasador K. Leonberger izjavljuje u intervjuu Tanjugu da je Nemačka jednako zainteresovana za Srbiju i nakon ubistva Đinđića i da je neophodno „naći nove puteve da bismo ostvarili kontinuitet („Partneri za budućnost”, 28.7.2004).

O kulturi

Kao i u svim analiziranim godinama, tekstovi o kulturi su retki. U 2004, štampa donosi izveštaje sa FEST-a koji otvara nemačka glumica Hana Šigula. Prate se i uspjesi umetnika iz Srbije u Nemačkoj. „Politika” u tekstu o predstavljanju srpske poezije u Nemačkoj naglašava da je „srpska književnost još od Vuka pa do Ive Andrića i novijih pisaca svoj put u svet pretežno krčila preko nemačkog govornog područja” („Pesma otvara brda”, 26. 6. 2004). I dalje se objavljuje nekolicina izveštaja sa koncerata nemačkih muzičara u kojima se nađe i poneki komentar o nemačkom društvu. Sa koncerta nemačkog benda Die Toten Hosen, „Glas javnosti” piše kako je u grupi nemačkih fanova bila „i devojka u invalidskim kolicima, što je za srpske prilike gotovo nezamisliv kuriozitet koji na (in) direktan način govori o civilizacijskim dostignućima jedne kulturne sredine” („Osvežavajuće iskustvo”, 3. 6. 2004).

Piše se još o dostignućima savremenog nemačkog filma, a tu su i retki, ali vrlo sadržajni intervjui sa nemačkim umetnicima. Tako NIN objavljuje intervju sa Martinom Valzerom u kojem nemački pisac govori o nemačkom društvu, odnosu prema Holokaustu, prevrtljivom odnosu javnosti prema miljenicima i odbačenima, o svetskim ratovima... („Ne bih bombardovao Srbe”, 21. 10. 2004).

Nemačka i KiM

Od 2004. pitanje Kosova i Metohije i stavova i delanja Nemačke u vezi sa tim dobija pažnju ovdašnje štampe. Nemački kontingent KFOR-a je prvi na meti kritika. U februaru 2004, ogorčenje srpske javnosti je očigledno. Naime, prema pisanju novina, vršilac dužnosti komandanta KFOR-a u nemačkoj zoni odgovornosti pred kraj januara te godine ukinuo je pratnju bratstvu Manastira svetih Arhangela, kod Prizrena, a ubrzo su monasi ostali bez struje i hrane. Objašnjenje je glasilo da se bezbednosna situacija na Kosovu poboljšala. „Politika” to naziva „licemernim potezom nemačke komande KFOR-a” i „revanšizmom”. Nekoliko nedelja nakon toga nemački vojnici su se vratili da štite manastir. Srpske novine često naglašavaju da je misija Bundesvera na Kosovu najveća strana misija u kojoj Nemačka učestvuje.

O ponašanju nemačkih vojnika za vreme martovskih nereda na KiM 2004, počinje dosta da se piše nakon samih dešavanja, odnosno nakon što su oštro kritikovani u nemačkoj i londonskoj štampi. „Večernje novosti” objavljuju tekst pod naslovom „Nemci priznaju kosovski greh”, u kojem novinar piše o „debaklu KFOR-a”, odnosno nemačkih vojnika i njihovom „sramnom ponašanju i kukavičluku... u martovskom pogromu Srba. (...) Sad je jasno da nisu valjale ni komandna struktura, ni organizacija, ni oprema. Više nego cinično je 'objašnjenje' da su vojnici mogli da interвениšu samo ako su im životi ugroženi, zato su mirno gledali kako gore srpske kuće i srednjovekovni manastiri” (8. 9. 2004).

Kasnije se štampani mediji, a među njima najviše „Politika”, bave ovim, i to najpre prenoseći pisanje strane štampe uz poneki lični sud. Informacija koja je izneta u CDF-u, da je jedan od glavnih podstrekača nasilja na Kosovu radio za nemačku obaveštajnu

službu, preneti je u skoro svim važnijim srpskim medijima. „Nemački špijun zapalio Kosovo” pišu „Večernje novosti” (20. 11. 2004).

Krajem marta je Goran Svilanović, tadašnji ministar spoljnih posla SCG, izjavio da je u politici Nemačke primetna „odlučnost u zastupanju nezavisnosti Kosmeta” i da se ona u Savetu bezbednosti UN suprotstavila usvajanju deklaracije kojom bi se jasno defini-salo nasilje nad Srbima na Kosmetu („Nemačka politika za nezavisno Kosovo”, „Večer-nje novosti”, 26. 3. 2004). Naravno, istom prilikom je naglasio da je ona prvi trgovinski partner SCG i da s Nemačkom treba gajiti dobre odnose. Dnevni listovi pišu izveštaje pod naslovima: „Nemačka blokirala Beograd” („Glas javnosti”, 26. 3. 2004), „Nemačka za nezavisnost Kosova” („Blic”, 26. 3. 2004), „Otkrivena tajna diplomatije” („Glas javnosti, 27. 3. 2004). Ipak, političari uglavnom kritikuju „nediplomatsku izjavu” ministra Svilano-vića („Puls”, „Večernje novosti”, 28. 3. 2004).

Ipak, kasnije tokom godine ističe se umereni stav Nemačke. „Večernje novosti” čak, nakon razgovora sa Gernotom Erlerom i Hansom Košnikom, pišu da je možda prisut-na „spremnost političara ove važne države da problemu Kosmeta priđu objektivnije i uravnoteženije nego što bi se to zaključilo na osnovu uglavnom pristrasnih ovdašnjih medija” („Srbi više nisu loši momci?”, 20. 4. 2004).

Piše se o nemačkim predlozima za KiM, stavovima političara i organizacija, o razgovori-ma državnika, ali je uglavnom reč o vrednosno neutralnim izveštajima i vestima.

Nemačka hegemonija

Jasno je da se slika Nemačke u 2004. menja u odnosu na 2003, iako tekstovi sa negativnim tonom nisu dominantni. Važno je naglasiti i da je u Srbiji došlo do promene vlasti, ali i do intenzivnijih problema u vezi sa KiM.

Jedan od sagovornika „Večernjih novosti”, nemački publicista i politički analitičar Jirgen Elzser, okrivljuje nemački sektor KFOR-a za dobre odnose sa takozvanom OVK, odnosno njenim nekadašnjim pripadnicima, ocenjujući da je nemačka politika prema Srbiji „samo nakratko bila promenjena posle petooktobarskih događaja, da se predrasude još neguju, pa se tako i Koštunica u štampi već predstavlja kao 'mali Milošević'. Takav odnos Elzser objašnjava odnosom Nemačke prema istočnim zemljama koji ocenjuje kao neokolonijalni” („Popustljivi prema OVK”, 13.6.2004). Slično piše i NIN. Krajem septembra u NIN-u, Mira Beham analizira odnos Nemačke prema Srbiji poslednjih decenija, sa naglaskom na devedesete, a već naslov govori za sebe: „Humanitarna hegemonija” (30.8.2004). Kritikuju se u tekstu nemački mediji koji su (iz)gradili crno-belu sliku rata na prostoru bivše Jugoslavije, nemački političari, kao i nemački kontingent na Kosovu, a naglašava se da je „suočavanje Nemaca sa balkanskom prošlošću” zamisao samo nekoliko istinoljubaca. U ovoj predstavi, Nemačka je sila koja teži da potčini ostale, a Srbi su samo jedna prepreka na njenom dugom putu „osvajanja”.

Konačno, tema srpskih medija 2004. koja naglašava ovo viđenje jeste i izlaganje bivšeg predsednika Slobodana Miloševića u Haškom tribunalu u kojem on optužuje Nemačku i Vatikan za razbijanje SFRJ, označivši Nemačku kao glavnog krivca i ističući kontinuitet antisrpske politike koju ona vodi. Iako se dnevni štampani listovi nisu izjašnjavali niti davali vrednosne ocene Miloševićevih tvrdnji, izlaganje je prenošeno detaljno, a početkom septembra naslovi u novinama bili su „SFRJ razbijena uz pomoć Nemačke i Vatikana” („Dnevnik”, 1.9.2004), „Ratni huškači delili pravdu” („Večernje novosti”, 1.9.2004), „Jugoslaviju razbili Vatikan i Nemačka” („Blic”, 1.9.2004).

Nemačka kao (anti)uzor

U štampanim medijima, a i u javnosti uopšte, postoje dva poređenja Srbije sa Nemačkom koja ističu i/ili kritikuju međunarodni i domaći akteri. Prvo, kada se Srbija poredi sa Vajmarskom Nemačkom, a drugo kada se prave paralele između poražene Nemačke nakon Drugog svetskog rata i njenog suočavanja sa prošlošću i Srbije nakon devedesetih te potrebe da ona prođe kroz to. (U 2003, jedan od sagovornika „Večernjih novosti“, Kosta Čavoški, ističe da ovo drugo poređenje stiže iz Nemačke iz potrebe da Srbi zauzmu pogubno mesto koje su držali Nemci („Srbi nisu Nemci“, 8.3.2003).

Aleksa Đilas u tekstu pisanom početkom 2004. zaključuje: „Često se u liberalnim ili pseudoliberalnim krugovima, kako na Zapadu tako i kod nas, može čuti da Srbija podseća na Nemačku posle Prvog svetskog rata – puna je gneva, mržnje i želje za osvetom – a trebalo bi da bude kao Nemačka posle Drugog svetskog rata, koja je prihvatila svoj poraz kao zaslužen, gradila modernu demokratiju i bila spremna da se suoči sa zločinima počinjenim u njeno ime. (...) Ako se Zapadu, a posebno Americi, mora odati priznanje za veliki napredak Zapadne Nemačke, ne sme se ipak zaboraviti da upravo Zapad snosi ogromnu odgovornost za propast Vajmarske republike” („Vajmarska Srbija?”, NIN, 15.1.2004). Ova poređenja će se sporadično javljati tokom godina, nekada u vidu ljutog opovrgavanja, nekada u vidu pronalaženja paralela i/ili pozitivnog uzora.

Godina 2005.

Nemačka – pojam kvaliteta

I u 2005. se najbrojnije teme izveštavanja tiču privredne saradnje u raznim vidovima, kao i pomoći nemačkih organizacija. Ponavlja se viđenje Nemačke kao najznačajnijeg političkog i ekonomskog partnera i investitora. Nemačka se percipira kao privredna sila bez koje u Srbiji nema razvitka. Na samom početku 2005, ambasador SCG u Berlinu Milovan Božinović u intervjuu „Večernjim novostima” kaže: „Nama su potrebni sadržajni i bliski odnosi s Nemačkom, kao našim tradicionalno najvećim privrednim partnerom i vodećom zemljom EU” („Nemci mere svima jednako”, 4.1.2005). Ističe se Nemačka kao model i primer. U tekstu „Nisu Nemci Srbi”, Srbi se predstavljaju kao nesvesni sopstvenog nacionalnog interesa, odnosno interesa svojih građana, za razliku od Nemačaca („Večernje novosti”, 13.2.2005). Primera ima dosta – tadašnji predsednik Tadić se u jednoj od poseta Nemačkoj obratio predstavnicima nemačke privrede, između ostalog, rečima: „U Srbiji Nemačka je pojam kvaliteta, iskoristite to!” („Srbija čeka Nemce”, 13.4.2005), dok Ružica Đinđić, kako je preneo dnevni list „Danas”, u jednom govoru kaže da „su Nemačka i Berlin, kao i nemačka kultura i umetnost, čvrsto povezani sa sudbinom naroda Srbije. (...) Kada god se Srbija odlučivala za modernizam, kada god su se njene državne i političke elite odlučivale za nove, liberalne ideje, slala je najtalentovanije na obrazovanje u Nemačku” („Dani kulture SCG u Berlinu”, 3.9.2005).

Između sukoba i saradnje

U 2005. dosta je susreta predstavnika Srbije i Nemačke, pa je to česta tema izveštavanja. Ističu se nemačka pomoć Srbiji („To, naravno, nije milostinja, nego investicije u budućnost”, reći će jednom prilikom ambasador Nemačke („500 miliona evra nije milostinja, to su investicije u budućnost”, „Nedeljni telegraf”, 16.3.2005), a nemački sagovornici mnogo puta ponavljaju da su neophodni dobri uslovi, politička stabilnost i povoljan okvir da bi došlo do većih ulaganja. Ovdašnji mediji se slažu sa ovakvim konstatacijama.

Iako su tekstovi ove vrste najbrojniji, najčešće su to vesti i izveštaji u neutralnom tonu.

Kada je reč o političkoj sferi, prenose se često stavovi nemačkih političara o Kosovu, njihovi zvanični pozivi na umerenost i kompromise, i tumačenja i informacije da se u stvari zalažu da ono dobije nezavisnost. Takođe, objavljuju se izjave nemačkih političara i privrednika o srpskim, unutrašnjim političkim prilikama i događajima, njihove kritike i razmišljanja. U intervjuima sa nemačkim političarima obično se izbegavaju „teška pitanja”, a izuzetak je „Politika pre prava” u NIN-u (22.12.2005).

„Večernje novosti” u 2005. pišu, vrlo nedvosmisleno, kako Nemačka želi rešenje na Kosovu po meri Albanaca: „Štruk se ovog puta uzdržao od izjašnjavanja kako 'status Kosova' vide on i zvanična Nemačka, ali je iz njegovih ranijih samouverenih nastupa jasno da to, kako je jednom rekao, mora biti 'rešenje po volji Albanaca'. Ministrova poseta Kosovu bila je prilika da se u Nemačkoj podsete na sramotu njihovog vojnog kontingenta prilikom pogroma Srba pre godinu dana. Mesecima je skrivano da su se dobro plaćeni i mnogo uvažavani nemački 'junaci' ponašali kao 'zečevi na Kosovu polju', kako ih je nazvao jedan list. Komandant je ostavio vojnike na isturenim položajima bez

pomoći, a dok su oni plakali i preklinjali – bavio se protokolom. U nemačkom sektoru odgovornosti dogodile su se najgore paljevine i zločini” („Povratak na mesto sramote”, 22. 3. 2005).

Ovde se ističe predstava Nemačke kao protivnika Srbije, odnosno kao zemlje koja najpre zastupa interese suprotne srpskoj strani. Nemačka vojska se prikazuje kao kukavička i pristrasna.

U još jednom od tekstova u „Večernjim novostima”, Joška Fišer se opisuje kao dvoličan i pragmatičan političar koji je pogazio sve svoje prethodne stavove, a Nemačka kao zemlja koja je okupirala deo Srbije, Kosovo, koju je „već više puta gazila” („Nemci na Kosovu u ime – Aušvica!”, 25. 6. 2005). Zanimljivo je da je malo pre toga, u dnevnom listu „Danas”, koji inače ističe dobru sliku Nemačke, objavljen portret Joške Fišera, tadašnjeg ministra u nemačkoj vladi, gde se Fišer prikazuje kao hrabar predstavnik „drugog kruga katarze” kroz koji Nemačka prolazi. U jednoj rečenici se pominje, više usput, da je „moguće da je pre šest godina takođe pogrešio kada nije branio sopstveni pacifizam pošto je 1999. ostao indiferentan na avione NATO koji su leteli nad SRJ”, da bi već u sledećoj rečenici novinar zaključio da je tu grešku ispravio 2003. protiveći se ratu sa Irakom („Čitulja za naciste”, 6. 4. 2005).

Nemački kontingent na Kosovu je kritikovan čak i u „Danasu”, a novinarka tog lista opisuje sukobe između nemačkog generala i predstavnika Srpske pravoslavne crkve („Rihart Rozmanit: Ukoliko mislite drugačije, povući ću vojnike KFOR koji čuvaju manastir”, 4. 5. 2005).

Ipak, važno je istaći da je ogromna većina svih tekstova koji se tiču KiM, odnosno odnosa Nemačke prema tome, pisana u neutralnom tonu, bez vrednosnih ocena i komentara već samo u formi vesti, izveštaja ili kroz intervju.

Nemci kao žrtve – sudbina podunavskih Švaba

Dnevni list „Danas” i 2005. nastavlja da problematizuje temu sudbine vojvođanskih Nemaca u Srbiji. U okviru toga prof. Zoran Žiletić, priređivač srpskog izdanja knjige *Genocid nad nemačkom manjinom u Jugoslaviji 1944–1948*, ide dotle da tvrdi: „Suštinske razlike nema u onome što se dešavalo u nemačkim logorima za vreme Drugog svetskog rata i u ovim našim nakon završetka Drugog svetskog rata” („Moramo objasniti zašto Nemaca više nema među nama”, 5.3.2005). U ovim novinama razvila se polemika; jedan od podunavskih Švaba napisao je, između ostalog: „Dok su zločini posleratne vlasti u Jugoslaviji nad podunavskim Švabama prećutkivani, pa se o njima nije smelo ni govoriti niti pisati duže od pola veka, o drugim žrtvama se to moglo... ne sme se nemački živalj u Jugoslaviji poistovećivati sa tom okupacijom i osuditi kolektivno kao nacistički. Ali baš to se već više od pola veka javno čini” („U logoru nisam sreo plemenite partizane”, 12.4.2005). Novinarka, Nadežda Radović, koja prati problematiku, u tekstovima se zalaže za poštovanje i priznanje patnje nevinih vojvođanskih Nemaca („Stradanja naših Nemaca”, 27.7.2005). „Danas” inače najčešće piše o toj temi, sa naglaskom na patnje nevinih i na potrebi ispravljanja krivice.

Šta posle Đinđića?

U intervjuu ambasadora Andreas Cobela u „Nedeljnom telegrafu” 2005, pitanje novinara je glasilo: „Srpski zvaničnici koji se bave stranim investicijama tvrde da Nemačka, od ubistva premijera Zorana Đinđića, nije uložila u Srbiju nijedan evro. Da li je to tačno?”, takođe i: „U Srbiji važi mišljenje da je uticaj Nemačke u novijoj istoriji Srbije bio najsnažniji u vreme vlade premijera Zorana Đinđića, a da je potom znatno oslabio. Koliko je to tačno?” Naravno, nemački ambasador je opovrgao te ocene, ali one svakako govore o percepciji ovog odnosa („500 miliona evra nije milostinja, to su investicije u budućnost”, 16.3.2005). Slično, u nedeljniku NIN, u intervjuu sa istim sagovornikom, novinar naziva Đinđića neskrivenim ljubimcem Nemačke, dok ambasador Cobel odgovara da ne bi do te mere „personalizovao nemačko-srpskocrnogorske odnose” („Kosovo nije zrelo za nezavisnost”, 23.6.2005). Tvrdnja da se odnosi između Srbije i Nemačke ne mogu svesti samo na ličnost Zorana Đinđića više puta se može pročitati u intervjuima sa ambasadorom Cobelom, što govori o novinarskoj, odnosno percepciji javnosti koja to pitanje tako postavlja.

„Ulaznica za Evropu”

Slično kao i prethodnih godina, i u 2005. i 2006. malo je vesti o kulturi. Tako se, na primer, u 2005. objavljuju tekstovi o nemačkoj muzičkoj kući Karaoke Kalk, čije su zvezde gostovale u Beogradu, i izveštaji sa Berlinskog filmskog festivala, ili pak u 2006, prate se filmski festivali u Nemačkoj, gostovanja nemačkih umetnika u Srbiji... (Zanimljivo je da je predstavljanje kulture SCG u Nemačkoj, u vidu približavanja ovdašnje kulture Nemcima, u „Večernjim novostima” praćeno pod naslovom „Ulaznica za Evropu” (24. 8. 2005). Članci o kulturnim događanjima u Nemačkoj su brojniji, ako je uključen i neko iz regiona, kao što je to slučaj sa Anicom Dobrom u 2005. na Berlinskom festivalu ili sa filmom *Grbavica* 2006, takođe na Berlinskom festivalu.

Važno je istaći da je kultura u prve četiri godine analize jedna od retkih oblasti novinskog izveštavanja gde se govori o nemačkoj prošlosti i sadašnjosti i stavovima njenih građana i umetnika, a da to nije vezano za Srbiju i odnos prema njoj. Takođe, intervjuisani nemački umetnici su samosvesni, obrazovani pojedinci koji seciraju stanje Nemačke, sveta, Srbije iz jedne drugačije, reklo bi se, neiskvarenije pozicije.

Arhi(ne)prijatelj

I u 2005, kao i u prethodnoj godini, može se naći slika Nemačke kao neprijatelja kroz istoriju. „Večernje novosti” su jedine koje pominju istragu protiv Hansa Ditriha Genšera pod sumnjom da je uzeo novac za priznavanje Hrvatske, odnosno njegov angažman u tome. Dopisnik ovih novina piše: „Naravno, teško je poverovati da je Genšer sve to radio mimo znanja, volje i interesa tadašnje nemačke vlade. (...) Dakle, može Genšer da bude suđen i osuđen, ali time neće biti osuđena politika koju je on u delo sproveo” („Nevina politika”, 6.3.2005). Nemačka se predstavlja kao jedan od glavnih, a verovatno glavni krivac, krvavih ratova devedesetih (ibid).

Sagovornik ovog dnevnog lista je i italijanski profesor Andrea Katone, koji govori kako Srbija treba da se čuva Austrije i Nemačke, kao decenijskih neprijatelja koji stalno vode antisrpsku politiku („Čuvajte se Beča i – Berlina!”, 31.3.2005). Zanimljiv razgovor mogao se pročitati u nedeljniku NIN (2005). Novinar Slobodan Reljić konstatuje da se u nedavnom izveštaju vlade Bundestagu dosta kritički opserviraju odnosi sa Srbijom, dok se za odnose sa Hrvatskom kratko kaže da su „tradicionalno dobri”. Ambasador Cobel, odgovarajući na pitanje o naklonostima, odgovara: „Priča o nemačkoj naklonosti jednoj ili drugoj zemlji u regionu je izraz starog razmišljanja u blokovima koje je prevaziđeno u vreme globalizacije. Mi vašu zemlju, ali i Hrvatsku, ako već tako želite, smatramo delom ovog regiona koji pokušavamo da stabilizujemo. (...) Ali, da bismo jednom zauvek raščistili sa starom pričom, želim da dodam da međunarodna zajednica nije izazvala krizu na Balkanu preranim priznavanjem Slovenije i Hrvatske” („Kosovo nije zrelo za nezavisnost”, 23.6.2005). Verovatno da je onima koji strepe od nemačke hegemonije

ova formulacija da Srbiju Nemačka smatra delom regiona koji pokušava da stabilizuje mogla zazvučati paternalistički.

„Glas javnosti” nešto kasnije tokom godine prenosi intervju sa francuskim istoričarom Eduardom Husonom koji procenjuje „da su dobre veze Bona s demokratskom opozicijom Srbije i pokojnim Zoranom Đinđićem samo javno lice nemačke spoljne politike, a da tajno i dalje vodi negativnu politiku prema Srbiji, s ciljem da poražavanjem i pokoravanjem Srbije preuzme dominaciju nad prostorom bivše Jugoslavije i čitavim Balkanom” („Staru Jugoslaviju razbila Nemačka”, 22. 5. 2005). Takođe, u julu iste godine, prenosi razgovor sa nemačkim novinarom Jirgenom Elzeseom koji, u svojoj knjizi, tvrdi da je Nemačka podržavala takozvanu OVK, kao i da je slučaj Račak iskonstruisalo nemačko ministarstvo spoljnih poslova („Bez Nemačke ne bi opstala OVK”, 11. 7. 2005).

Ova ocena i uopšte celokupni diskurs, iako je prisutan, znatno su ređi u srpskim medijima od diskursa koji ističe Nemačku kao neophodnog, potrebnog partnera koji pomaže, iako bi bilo pogrešno zaključiti da su oni po sebi potpuno isključujući.

„Samo” o Nemačkoj – o pragmatizmu i svakodnevicu

U 2003. i 2004. tekstova koji se bave samo Nemačkom nezavisno od odnosa sa Srbijom bilo je veoma malo. Od 2005. pa nadalje to se menja.

Izbori oktobra 2005. praćeni su u pojedinim srpskim štampanim medijima sa velikom pažnjom. Sumirajući ih, Dragoslav Rančić u NIN-u zaključuje da su Nemci organizovanjem velike koalicije i prihvatanjem Angele Merkel za kancelara „demonstrirali visok stepen političke kulture, demokratičnosti i zajedničke nacionalne svesti” („Tako to rade Nemci”, 20.10.2005). NIN u jednom od tekstova predstavlja kancelarku Merkel kao relativno mladu i nedovoljno iskusnu političarku koja će biti donekle sputana time što su najvažnija ministarstva uzeli socijaldemokrate, međutim, naglašavaju se i njena snaga, upornost i velika ambicioznost koju ne treba potceniti („Crna kancelarka u crvenom korsetu”, 13.10.2006; „Muke velike koalicije”, 24.11.2006). Ono što se najviše ističe u tekstovima o političkim prilikama u savremenoj Nemačkoj 2005. jeste u stvari opšte mesto političkih događaja, a to je veliki pragmatizam uključenih aktera. „Pitanje je samo koliko će u ovako sklepanoj koalicionalnoj vladi, sastavljenoj od zagovornika dve potpuno oprečne ekonomske platforme, ta liberalna ili reformska receptura koju zagovara gospođa Merkel moći da dođe do izražaja. Nemački ekonomisti i bankari su, čini se, prilično skeptični. Sve, dakle, govori da su političari još jednom demonstrirali spremnost da radi vlasti žrtvuju principe i data obećanja”, piše NIN („Crna kancelarka u crvenom korsetu”, 13.10.2006).

Bivšeg kancelara Gerharda Šredera ovdašnji mediji prikazuju kao izuzetno veštog političara. Njegov novi posao na čelu rusko-nemačkog konzorcijuma za gradnju gasovoda

ispraćen je dugačkom analizom u NIN-u, u kojoj se odmeravaju svi argumenti za i protiv, ali uz izvesnu kritičku notu.

Za odnos nove nemačke vlade prema Beogradu procenjuje se u srpskim medijima i uopšte izjavama političara da će biti isti kao prethodne. „Dnevnik” ističe još jedan aspekt – nova nemačka vlada „imaće zadatak da nastavi rad na totalnoj 'dekontaminaciji' nacije od nacizma” („Hag nije isto što je bio Nirnberg”, 2005). U analizama nedeljnih magazina ističu se i loše ekonomsko stanje u Nemačkoj, sve veće razlike između bogatih i siromašnih, a tema analiza i izveštavanja su i rusko-nemački odnosi.

U tekstu Mileta Lasića u „Danasu” Nemačka se ipak pokazuje kao podeljena država čije „ujedinjenje nikako da se ostvari”. „Život je postao sličniji, ali prisilno, jer su zapadni političari instalirali zapadno-njemačka politička iskustva u bivši DDR, jer su zapadni koncerni potisnuli bivše istočne proizvođače hrane, pića, odjeće i obuće, o automobilima da se i ne govori. Pa, ipak, u Njemačkoj i dalje – 15 godina poslije ujedinjenja – egzistiraju dva paralelna svijeta” („Naj(ne)poželjniji nacionalni praznik”, 3.10.2005).

Godina 2006.

Zemlja sa kojom odnosi moraju biti dobri

Slika Nemačke kao najvažnijeg privrednog/ekonomskog partnera je uvek aktuelna i stalno obnavljana u medijskom diskursu. Manjak saradnje se vidi kao greška srpske strane. Novinske stupce i dalje pune vesti o donacijama, najavama dolazaka i dolascima nemačkih firmi. U 2006, „Politika” piše o sve većem deficitu Srbije u odnosu na Nemačku, kao i o „upadljivom odsustvu naših firmi sa velikih sajamskih smotri i prezentacija” („Balast deficita”, 21.1.2006), a „Večernje novosti” se pitaju: „Da li je Srbija zauvek propustila priliku da privuče investitore iz najmoćnije zemlje Evrope i svog tradicionalno najvažnijeg ekonomskog partnera, Nemačke?” („Srbiji prolaze vozovi”, 30.3.2006). Novinarka NIN-a piše o potrebi da se poprave poremećeni odnosi sa Nemačkom, ali i zaključuje da postoji donekle servilan odnos pojedinih srpskih političara prema njoj, iako ne spori značaj zemlje („Zašto su Nemci ljuti na Srbiju”, 27.6.2006). Problem sa RTL-om, odlazak firmi iz Srbije, razni drugi problemi uključujući naravno one političke, doveli su do toga da se ekonomski odnosi na relaciji Srbija–Nemačka pogoršaju. Ali se loše vesti smenjuju i onim dobrim. A optimizam zapljuskuje srpske medije kupovinom Hemofarma od strane nemačke Štade.

U poslednjim mesecima 2006, opet je dosta tekstova o nemačkoj pomoći biznisu u Srbiji, investicijama i donacijama.

Božidar Đelić, bivši ministar finansija, piše u „Blicu”: „Nemci su besni na nas. Ili, bolje rečeno, više i ne znaju da li uopšte vredi raditi sa nama. Nikada posle pada Miloševića nismo imali tako loše odnose sa najznačajnijom evropskom zemljom, pre svega

zahvaljujući domaćim muljanjima i neprofesionalnosti. (...) Ništa se ne odlučuje u Evropi bez Nemačke, koja je od osnivanja EU njen najveći finansijer i ekonomsko srce. (...) Ako ćemo iskreno, izgleda da neki kod nas nemaju samo ekonomski problem sa Nemačkom. Ne mogu da zaboravim svoje gostovanje u popularnoj emisiji 'Piramida', gde sam, uz tužno sirovo 'srbovanje' jednog glumca, bio zaprepašćen načinom na koji je naša poznata glumica okarakterisala Nemačku. Rekla je: 'Oni za mene od 1941. godine ne postoje', a da nije ni bila svesna rasizma koji su nosile njene reči, koje su naišle na odobravanje prisutne, politički obojene publike (...). Šta bismo mi mislili kada bi nam neko rekao da mi od Miloševića ne postojimo kao nacija? S druge strane, i najzadrtiji nacionalisti se prvo dočepaju nemačkih kola kada dođu na vlast. Kuće i preduzeća su im puna nemačkih proizvoda i mašina. Jer, zna se gde je kvalitet kad se radi o džepu..." („Nemačka i mi”, 21. 5. 2006).

Kolumnu završava rečima: „Hertzlich Willkommen liebe deutsche Freunde in Serbien!” Važno je ovde istaći nekoliko tačaka: sliku Nemačke kao simbola kvaliteta i kao najvažnije članice EU sa kojom se moraju imati dobri odnosi i, konačno, paralele između Nemačke i Srbije koje dolaze od domaćeg političara.

Iako, prema pisanju medija, postoji bojazan od ne-nemačkih firmi, nije mali broj tekstova koji su kritički raspoloženi prema Nemačkoj.

Ogromna uloga na Balkanu

U političkom polju, EU je u tom periodu obustavila pregovore o stabilizaciji i pridruživanju sa SCG zbog nedovoljne saradnje sa Haškim tribunalom, a kancelarka Angela Merkel je tu odluku nazvala ispravnom. Vesti iz politike uglavnom se tiču susreta državnih zvaničnika dve strane, a tema tih razgovora je najčešće status Kosova, kao i saradnja sa Haškim tribunalom. Ovdašnji političari su, nakon poseta sa nemačkim zvaničnicima, tvrdili da su ohrabreni i da Nemačka razume položaj Srbije (vezano za KiM i Crnu Goru).

Povodom ujedinjenja Nemačke, „Blic” objavljuje, oktobra 2006, specijalni dodatak. Tu se može pročitati da će „Berlin igrati ogromnu ulogu na Balkanu”, kako i glasi naslov jednog od tekstova (3.10.2006). „Više nego ikad od izbijanja nasilja na tlu bivše Jugoslavije pre petnaest godina, Nemačka je u stanju da bude prihvaćena kao diplomatski posrednik od poverenja od svih zainteresovanih strana”, stoji u članku (ibid). U celom izdanju ističu se velika pomoć Nemačke Srbiji prethodnih godina (oko 450 miliona evra) i velike investicije nemačkih kompanija (više od milijardu evra); Florijan Biber, jedan od sagovornika, tvrdi da se Nemačka „uvek više zalagala za partnerski odnos sa zemljama Balkana nego što je razmišljala o nametnutim rešenjima za region” („Rešenje je u otvorenom dijalogu sa Nemačkom”, 2.10.2006); tadašnji ministar finansija Dinkić naziva Nemačku partnerom broj jedan u Srbiji itd.

Najava nemačkog predsedavanja EU izaziva dosta pažnje. Premijer Koštunica izjavljuje da Nemačka ima ključnu ulogu kada je reč o KiM, što prenose svi srpski mediji. Kasnije

se nižu analize/prognoze o mogućim koracima Nemačke, ali se uglavnom teško mogu naći neki vrednosni stavovi novinara ili čak sagovornika.

„Nedeljni telegraf” u tekstu u najmanju ruku nekorektnog naslova „Deutschland über alles” piše: „Do juče prezreni na svetu, danas lider među najvećima. Nemačka, međutim, u arenu svetske politike ulazi samosvesno. (...) Nemačka je Balkan uvek posmatrala kao sferu svojih interesa, uplitala se i ranije i ne treba sumnjati da u svojoj agendi predsedavajućeg EU ima niz balkanskih zahteva koji će bitno uticati na naš život, bilo da budu prihvaćeni, bilo da im se Engleska ili Rusija suprotstave. Ali, ne treba gubiti iz vida da je Nemačka najvažniji ruski trgovački partner. (...) Dakle, Rusija će morati da uvažava nemačke zahteve i prioritete, a tamo gde se sudaraju njihovi interesi sigurno će se nagoditi, ne pitajući nas u kojoj smo meri zadovoljni ili ne” (27.12.2006).

„Danke Dojčland”

Nemački stav o KiM nastavlja da bude stalna tema pisanja srpske štampe. Molba predsednika skupštine Kosova Nemačkoj da, kao u slučaju Hrvatske, prva prizna nezavisnost Kosova, u tabloidnom „Kuriru” praćena je naslovom „Danke Dojčland” (23.3.2006), dok su „Večernje novosti” tekst iste tematike nazvali „Danke Doljčland” (23.3.2006).

Molba Vuka Drašković da nemačka BND pomogne u traženju i hapšenju Ratka Mladića praćena je u srpskoj štampi uglavnom neutralnim vestima. „Večernje novosti”, ipak, objavljuju nešto duži tekst gde pišu da nije jasno da li će Koštunica moliti „za pomoć nemačkih špijuna” naglašavajući da je BND, osim što je izložena optužbama za nedozvoljenu saradnju sa CIA i proneveru novca, „takođe odigrala neslavnu ulogu na Kosovu, gde je njen agent, izvesni Husamedin Džezairi, bio vođa rulje koja je izvršila zločine u martovskom pogromu Srba 2000” („BND 'lovi' Mladića”, 23.6.2006).

Izbor Joakima Rikera za prvog čoveka misije UN na Kosovu, kako „Danas” piše, za Srbe je loša vest. Naslov teksta glasi „Ponovo Nemač” (16.8.2006), dok se u „Glasu javnosti” izveštaj objavljuje pod naslovom „Šefovi novi – politika stara” (1.9.2006).

Rasprave o vojvođanskim Nemcima i dalje traju

Najpre u „Danasu”, ali i u „Politici” i „Dnevniku”, tokom analiziranih godina takođe se objavljuju tekstovi o Nemcima, koji se posle šest decenija vraćaju da posete svoja rodna mesta u Vojvodini i to su tople priče o „ljudima od krvi i mesa” koji su vezani za Srbiju i u kojima se ističu bliski suživot, tolerancija i srećne predratne godine.

Ali tu su i članci u „Politici” koji problematizuju te godine i u kojima se pojedina delovanja AVNOJ-a prema Nemcima nazivaju teškim ratnim zločinima, ali se iznosi i sporni stav o kolektivnoj krivici. Jedan od sagovornika, u članku 2006, kaže: „Zvuči više nego cinično kada se na etički kodeks poziva nacija koja je patentirala kolektivnu odmazdu nad nevinim življem – 100 za ubijenog, 50 za ranjenog 'natčoveka!'” („Priznati obostrane krivice”, 11. 7. 2006). Knjiga Petra Šušnjara, predstavljena u „Građanskom listu”, govori da se sa decom folksdojčera dobro postupalo, kao i sa podunavskim Švabama koji su stradali u malom broju („Nemačka i partizanska deca u istim domovima”, 24. 2. 2006).

O temi folksdoječera mogu se tokom godina naći različita gledišta i istorijske interpretacije. U 2006, nerešena restitucija se neretko spominje u medijima. Prema pisanju pojedinih dnevnih listova, ona se predstavlja kao uslov ulaska Srbije u EU („Nemci će tražiti svoju imovinu”, „Blic”, 9. 1. 2006). Novinar „Politike”, u 2007, s pravom zaključuje da je pitanje sudbine folksdojčera aktualizovano „manje izričito i zvanično, a više literarno”, u feljtonima i romanima (s tezom), samo kao „otvaranje teme” („Kad si rekao 'a', moraš reći i 'be'”, 4. 3. 2007).

Na pravoj strani

Kada je reč o zajedničkoj, mučnoj prošlosti, u „Politici” se 2006. konstatuje da Nemci i dalje veruju da su se bombardujući Jugoslaviju konačno našli na pravoj strani.

„Pitanje kako je zaista i zašto nemačka spoljna politika za relativno kratko vreme napravila radikalni zaokret od ustavno obavezujućeg pacifizma ka militarizmu, i baš tamo, na Balkanu, gde se bivši kancelar i istoričar po obrazovanju Helmut Kol, upravo iz istorijskih razloga, i svežih tragova prošlosti, još početkom devedesetih svečano zaklinjao da nemački vojnik nikada kročiti neće, prepušteno je vremenu i, opet, istoriji” („Kancelarov rat i mir”, 27.3.2006).

Prošlost je prisutna

U 2006, Doris Pak upoređuje nemačko iskustvo nakon Drugog svetskog rata i Srbiju posle Miloševića, što izaziva dosta ljutnje („Danke Doris”, „Politika”, 17.1.2006).

„Ona Srbiju pritom mirno izjednačava sa nacističkom Nemačkom iz 1945. Neznanje, licemerje, civilizovana suptilnost političkog nemorala jedne profesionalne političarke, ili pokušaj da se Aušvic i bombardovanje Beograda, zajedno sa svim onim što je Nemačka uradila u Drugom svetskom ratu, izjednače sa ulogom Srbije u poslednjih 15 godina. I da prošli događaji na taj način izblede u kolektivnom sećanju. Nijedan svetski političar nije posle 1945. javno prozvao nemački narod 'da mora da plati gubitkom teritorija za zločine učinjene u njegovo ime u Drugom svetskom ratu'. Da ne zaboravimo da su upravo nemački političari 1991. tražili od jugoslovenskih naroda da se što pre razidu, da bi onda u BiH od tri otuđena naroda tražili da ostanu zajedno, da bi sada gospođa Pak zagovarala nezavisnost Kosmeta. Tri aršina gospođe Pak. Da ne zaboravimo da su nas 1999. nemački avioni opet bombardovali i da su pritom kršili norme međunarodnog prava. Ko će to da plati?” (ibid).

Ovo podsećanje na ratove devedesetih i uopšte dvadeseti vek postaje češće u medijima, iako naravno i dalje dominiraju pozitivni tonovi vezani za ekonomsku saradnju i potrebu političke. Ipak, slika Nemačke kao glavnog krivca za patnje prošlosti jeste prisutna.

Inače, „Politika” se i kasnije bavi „poražavajućim i šokantnim” poređenjem Srbije i Nemačke koje se čuje iz usta stranih predstavnika („Poređenje Srbije i Nemačke: opasne paralele”, 13.2.2006).

„O kulturi koja stvara mostove”

Pažnju ovdašnjih medija je 2006. privuklo i priznanje Gintera Grasa da je bio pripadnik SS divizije, a novinari se najpre bave reakcijom svetske i nemačke javnosti. Ne sudeći Grasu, novinar NIN-a piše: „S druge strane, Gras je, kao čovek i pisac istorijske svesti i osetljivog političkog nerva, stavio još jednom do znanja, naročito svojim sugrađanima, da je denacifikacija izuzetno složen i dugoročan ljudski i istorijski proces” („Obračun sa samim sobom”, 17.8.2006). Ova slika Nemaca, kao ljudi od krvi i mesa, koji se trude da se obračunaju sa teškim bremenom istorije ali koji i u tome uspevaju, iako je to težak i komplikovan proces, niti idealizuje zemlju i njene ljude niti je opisuje isključivo crnim bojama. Ovakve umerene, da ih nazovemo ljudske slike su najčešće u ovoj oblasti, i uopšte u člancima koji se bave samo Nemačkom.

„O kulturi koja stvara mostove”, tako novinar „Večernjih novosti” naziva članak o nemačkom glumcu srpskog porekla Gojku Mitiću, koji je „poslednjih 40 godina jedini srpski brend u Nemačkoj” („Vinetuu Zlatna koka”, 22. 9.2006).

Slika kancelarke Angele Merkel i nemačke politike

Trend praćenja nemačke političke scene nastavlja se u 2006. Već početkom godine, „Danas” se bavi „metamorfozom Angele Merkl”, opisujući njene uspješne međunarodne posete („Merkel: sa Amerikancima se može otvoreno razgovarati”, 14. 1. 2006). I u NIN-u se zaključuje: „Za samo nekoliko dana Angela Merkel je uspela da u dva važna svetska centra, u Vašingtonu i Moskvi, redefiniše nemačku spoljnopolitičku strategiju i jasnije naznači njene dugoročne ciljeve” („Strateški ciljevi Angele Merkel”, 19. 1. 2006). Merkelova se opisuje kao politički samostalna, otvorena i precizna u rasuđivanju, odmerena, uporna i pragmatična.

Sumnja se u dobro nemačko raspoloženje prema prijemu novih članica u EU, a još više kada je reč o zemljama Zapadnog Balkana („Članstvo kao privilegija”, 22. 3. 2006). „Nemačka torpeduje Balkan”, sa izuzetkom Hrvatske, piše „Nedeljni telegraf” (22. 6. 2006).

„Vreme” se 2006. bavi sve većim jazom između bogatih i siromašnih u Nemačkoj („Perece i vino”, 2. 3. 2006). „Svaki jedanaesti Nijemac živi u teškim materijalnim prilikama; 2.800.000 građana ove, po svim standardima još uvijek bogate države prima socijalnu pomoć, s kojom je zahvaljujući reformi Hartz 4, koju je donijela još Šrederova vlada, izjednačena i pomoć za nezaposlenost, a čak 1.800.000 onih koji žive ispod praga siromaštva i ne prima nikakvu državnu pomoć”, piše „Vreme”, ali uz dodatak: „Privredna perspektiva Njemačke u cjelini je nakon dolaska na vlast gospođe Merkel i njezine velike koalicije doduše bolja nego ikad u posljednjih sedam godina” (ibid). (U 2006, više je i „podsetnika” na Šrederov angažman 1999, u bombardovanju Jugoslavije. Novinar

„Politike” piše: „Šreder je uveo zemlju u prvi oružani sukob posle rata, a slavljen je u propagandnoj stilizaciji, zbog iračke apstinencije, kao čovek mira” („Kancelarov rat i mir”, 27.3.2006), pritom pominjući kako je, sa izuzecima nekoliko zvaničnika, i nemačka javnost ostala uverena u opravdanost „Kosovskog rata” („Kancelarov rat i mir”, 27.3.2006).

Tema odnosa između Rusije i Nemačka i između Nemačke i SAD nastavlja da figurira kao tema ovdašnjih medija, kao i odnos Merkelove prema EU, a vodeća kvalitetna štampa ne propušta da prati unutar-nemačku situaciju, previranja u nemačkoj koaliciji i ekonomske mere vlade kancelarke Merkel. U nekoliko dnevnih listova Angela Merkl se naziva Endži, što ima za cilj da pokaže njenu bliskost sa Amerikancima, a „Politika” piše kako Buš, iako neomiljen među Nemcima, ima pravi oslonac u nemačkoj kancelarki s kojom je od prvog dana „proradio fluid” („Bušov novi oslonac”, 13.7.2006). Iste dnevne novine, takođe, krajem septembra u tekstu o pariskom trojnom samitu, pišu kako je sama Merkelova „potegla telefon i uspostavila vezu sa Džordžom Bušom. Tek kad je dobila njegov blagoslov, put ka dvorcu Kompijenj je bio raščišćen” („Dama među kavaljerima”, 26.9.2006).

Ističe se i dalje preterana pragmatičnost Merkelove i otud odustajanje od uverenja. Dolazak u Nemačku pape Benedikta XVI, inače Nemca, i njegov susret sa Merkelovom bili su tema „Politike” i NIN-a. Dok se NIN više bavi nemačkim stavom o evropskom ustavu (odnosno pominjanjem Boga i hrišćanstva u njemu), „Politika” piše o raspoloženju Nemaca prema papi i ponovo naglašava pragmatizam nemačke kancelarke kao one koja hoće susret sa papom da iskoristi za dobijanje političkih poena („Obožavanje i anatema”, 13.9.2006). Prva godina vladavine koalicije CDU–CSU i kancelarke Merkel analizira se u NIN-u. Merkelova se predstavlja kao lider koji je svoju popularnost stekao „realizmom i pragmatizmom” i sposobnošću da vešto vodi međunarodnu politiku

– poboljšala je odnose sa SAD, a nije ih pokvarila sa Rusijom („Prva godina Angele Merkl”, 30.11.2006).

Jedna od tema NIN-a i „Politike” je ponašanje nemačkih vojnika u mirovnim misijama od Avganistana do Kosova i skandali vezani za to. Novinari se uglavnom bave informacijama iz strane štampe i reakcijama nemačke i svetske javnosti. Međutim, novinar „Politike” zaključuje u tekstu sa naslovom „Mračni mirotvorci”: „Preusmeravanje krivice na druge, kao i traženje izlaza iz novootkrivene afere, sveprisutno u nemačkoj javnosti, navelo je trezvenije analitičare na sumnju da u ovom trenutku niko nije bezrezervno spreman da iskoreni citiranu sklonost nemačkih mirotvoraca ka 'moralnom posrtanju'. (...) Kao dokaz ispravnosti takvog zaključka moglo bi da posluži saznanje da se skrnavljenju posmrtnih ostataka na Kosmetu ne pridaje značaj” (30.11.2006).

Konačno, korpusu tema pridružuje se naravno i atmosfera povodom Svetskog prvenstva u fudbalu (2006) koja se opisuje se kao „renesansa novog nemačkog patriotizma” („Neizbrisiv pečat”, 25.6.2006), ali se istovremeno i analizira pečat bremena Hitlerovog doba. Novinar „Politike” zaključuje: „Iz tog stravičnog i sveopšteg sunovrata kulture, morala, civilizacije i svih ljudskih vrednosti, Nemci su izvukli pouke koje su pretočili u koordinate temeljnog nacionalnog političkog programa i posebne nacionalne odgovornosti u kojem se posebno izdvajaju: odgovornost za egzistenciju Izraela kao države i pomirenje sa Jevrejima, transnacionalno savezništvo, tolerancija drukčijeg stava i mišljenja i otpor svakoj vrsti totalitarizma” (ibid). U drugom članku bavi se i nemačkim ponašanjem za vreme fudbalskog prvenstva („otkrili su sposobnost da se raduju i pokažu sopstvena osećanja”), pišući o Volfgangu Šojbleu i prikazujući ga potresnim bojama s puno uvažavanja („Gvozdeni Prus iz Badena”, 2.7.2006).

Godina 2007.

Najviše o KiM

U 2007, članci se uglavnom tiču Kosova, odnosno nemačkog stava prema statusu KiM, konkretnih događaja i predviđanja istih. S obzirom da je Nemačka 1.1.2007. preuzela predsedavanje Evropskom unijom, tih tekstova je izuzetno mnogo. Piše se o susretima Merkelove sa drugim državicima i njihovim razgovorima. Uglavnom, dominantne novinarske forme su izveštaji i vesti.

Već na početku godine, kancelarka Merkel je izjavila da je potrebno „maksimalno zadovoljiti” građane Kosova, ali „i zadovoljiti ili bar ne uznemiriti Srbiju”, što ovdašnja štampa prenosi bez tumačenja („Merkelova: Ne uznemiriti Srbiju”, 21.1.2007). Srpski političari naglašavaju da će se Nemačka zalagati za kompromis, da ona nije protiv Srbije, iako se svakako, kako to izjavljuje tadašnji ambasador Ognjen Pribićević, „ne može reći da deli naše stavove oko Kosova” („Kompromis kao prioritet”, 14.1.2007). Ističe se, povremeno, najpre početkom godine, zalaganje Nemačke za kompromisno rešenje, odnosno ono sa kojim bi se i Srbija složila, kao i razumevanje koje Nemačka ima za Srbiju. Pribićević u intervjuu „Glasu javnosti” izjavljuje da je Nemačka „i do sada imala više sluha u odnosu na druge zemlje EU po pitanju očuvanja demokratije u Srbiji, ali ovo

naglašavanje ima veze sa strateškim ciljevima Nemačke, a ne sa stavljanjem na našu stranu” („Berlin sve boljeg sluha”, 10.1.2007).

Inače, srpska štampa objavljuje izjave mnogih nemačkih zvaničnika, u raznim prilika-
ma, intervjuje date nemačkim medijima, prenosi tekstove nemačkih novina i njihove
procene... Sve ostaje u neutralnom tonu.

Samo se u naslovima dâ videti poneki ličniji stav novinara. Izjavu ministra inostranih
poslova Nemačke Frank-Valter Štajnmajera da predlog o Kosovu treba da obezbedi
stabilnost Kosova, ali i da omogući Srbiji da sačuva obraz, „Glas javnosti” naslovljava
sa „Nemačka sad brine i o našem obrazu” (16.1.2007); „Večernje novosti” o susretu Mer-
kelove i Nikolasa Bernsa objavljuju tekst pod naslovom „Arogancijom pišu pravdu”
(12.5.2007). Izbor Nemca Volfganga Išingera na mesto predstavnika EU za pregovore o
statusu KiM ispraćen je neutralnim novinskim izveštajima, pozitivnim komentarima
sagovornika iz sveta politike i povremenim, retkim komentarima o njegovoj „prošlo-
sti”. Naime, tabloidni „Kurir” ga naziva „potrčkom”, prenoseći komentar sagovornika da
je Išinger u prošlim pregovorima u Rambujeu bio „američka marioneta”. U još nekim
listovima se ističe njegova vezanost za SAD.

Krajem godine, pisanje o nemačkom razumevanju i težnji ka kompromisu jenjava.
Tako, u poslednjim danima oktobra, u dnevним novinama nižu se naslovi poput: „Ber-
lin kaže pregovori, a misli na nezavisnost” („Glas javnosti”, 27.10.2007), „Nemačka kroji
sudbinu Kosova” („Blic”, 26.10.2007).

Tokom cele godine, većina susreta nemačkih i srpskih zvaničnika bavi se pitanjem
rešenja za KiM.

Suočavanje sa prošlošću

I 2007, u prvom od mnoštva intervjua nemačkog ambasadora štampanim medijima u Srbiji, on ističe potrebu suočavanja Srbije sa prošlošću, gde bi ona trebalo da sledi primer Nemačke, uz dodatak da su počinjeni zločini neuporedivi („Srbija mora da se suoči s prošlošću”, „Dnevnik”, 13.1.2007). Ovdasnji mediji spominju nemačko suočavanje sa prošlošću, ponekad kao uvredu, ponekad kao uzor, zavisno od konteksta. Novinar „Politike” piše: „Prošlost je ostala i opstala je njihova stravična i nedovršena priča. Njoj se ne da zaista da ode u prošlost, iako su Nemci u njenom prevladavanju prešli bolan, i impresivan, put. Delom i gestom. (...) Činjenica koju su definitivno prihvatili na putu kroz katarzu, ka toleranciji i (stvarnoj) demokratiji (uz denacifikaciju, kojoj, međutim, ne bi trebalo pridavati preveliku katarzičnu vrednost: veći šok i udar na 'zaveru ćutanja očeva' učinila je čuvena američka televizijska serija o holokaustu i kad se sa njom neki (mnogi?) intimno nisu pomirili” („Kad si rekao 'a', moraš reći i 'be'", 4.3.2007).

Slobodan Antonić, sociolog, u „Politici” izvlači nekoliko sličnosti između Vajmarske Nemačke i Srbije: osećanje poniženosti, međunarodna surovost prema Nemačkoj kada je ona proglašena jedinim krivcem za rat i oduzet joj deo teritorije, oštećena ekonomija koju su, po savetu međunarodnih eksperata, pokušali da leče neoliberalnim merama, izborni sistem koji omogućava malim, ekstremističkim strankama da uđu u parlament. Autor zaključuje: „Svako pametan iz poređenja sa Vajmarskom Nemačkom može izvući pouke. Zapad, da propagandne laži i mrcvarenje jednog naroda ne mogu doneti nikakvo dobro. Neoliberali, da se njihova šok terapija nekako odveć često završava kobno po pacijenta” („Vajmarska Srbija”, 6.9.2007).

Ulagač, dobrotvor, partner

U 2007. godini prisutni su i tekstovi o ulaganju i donacijama, ali u manjem broju. Jednostavno, članci o privredi su malobrojniji, a politika je na prvom mestu. U drugoj polovini godine, više je tekstova o privrednoj saradnji i ulaganjima. Jedna od tema je i podrška Nemačke u evropskim integracijama Srbije, ali ona je uslovljena saradnjom sa Hagom. Za tu podršku, tadašnji ambasador Pribićević kaže: „Za nas je (...) od izuzetnog značaja zato što dolazi od zemlje koja je najvažnija članica EU i naš najznačajniji ekonomski partner, ali i sve značajniji politički partner” („Mladost, novi imidž Srbije”, „Večernje novosti”, 24. 6. 2007).

Guverneri i osvajači

U aprilu 2007, nemački ambasador Cobel je izjavio da bi i Vojvodina i Sandžak mogli da postanu otvorena pitanja za Srbiju, ako ona ne reši problem Kosova. Ovdašnji mediji su intenzivno pisali o tome, a javnost je bila poprilično ogorčena i reagovala je burno. „Vreme” objavljuje da je u Srbiji „inače, iz nemoći tolerisana navika pojedinih diplomatskih predstavnika da se najčešće ponašaju kao guverneri, nekad kao predsednici vrhovnog suda, a nekad kao misionari koji prete strašnim sudom ako se ne ostave stara vera i kosovski mit. Tome su u prilog išli i ovdašnja nemoć, udvorištvo medija, ali i težnje pojedinih partija da se predstave kao pravoverne i da imaju prijatelje u svetu” („Misije i demarši”, 19.4.2007). Ovaj diskurs o nemačkom predstavniku koji se ponaša kao guverner i sudija, ističe se u štampanim medijima, u raznim formama, iako nekad ne direktno. Međutim, iako se naglašava da nemački ambasador ne sme da govori samo u svoje ime, već se podrazumeva da on predstavlja državu, ne može se reći da je dominantno ova slika ambasadora prenesena na celu Nemačku. Prenose se i izjave nemačkih političara i štampe koji se ne slažu sa njim, kao i slike drugih i drugačijih predstavnika zemlje. Miroslav Lazanski u „Politici” piše: „Da li nam to opet neki javno i bez diplomatskih rukavica, ali sada usred Beograda, najavljuju podizanje novih granica pretkumanovske Srbije? Ili zagovornici nametanja nezavisnosti Kosmeta, zapravo, žele da se Srbija oseti poput ogoljene Nemačke posle Prvog svetskog rata (...) Nemci i Kosmet? Pre početka vožnje major Norbert Veber stavlja kapu pomalo nakrivo, skida naočare i zažmirivši proverava da li su mu stakla čista. (...) Albanci u Prizrenu puni su radosti. Oni uvek mašu vozilima Kfora, deca ponekad bacaju i cveće, a major Veber na sve to nesigurno se smeška. On je za starije Albance spasilac, za mlade je zvezda, a za sve junak iz daleka. (...) Nemačke vojnike koji idu u misiju na Kosmet uče da izbegnu simboliku gospodara i sluge, sve do najsitnijih gestova. I zato se major Veber, kada mu

neki mali Albanac u Prizrenu na ulici čisti čizme, obavezno saginje do dečaka da bude mali kao on. Nikada ne ostaje u uspravnom položaju, jer o tome su Vebera učili u Bundesveru pre nego što je krenuo na Kosmet. Nemački vojnici u južnoj srpskoj pokrajini ne bore se protiv neprijatelja, već protiv stereotipa. Protiv stereotipnih predstava o Bundesveru, konkretno, i o Nemcima uopšte” („Major Veber i Kosmet”, 14. 4. 2007).

Ipak, u štampi se može naći i mišljenje da je Cobelov „ispad” samo ponavljanje istorije i nastavak nemačke politike na Balkanu. „Politika”, u jednom od svojih članaka, vidi to kao pretnju Nemačke Srbiji, a „Večernje novosti” pominju „značaj koji je nemačka diplomatija, sa Genšerom na čelu, imala na priznanje hrvatske samostalnosti. Kako se istorija ponavlja – ponavljaju se i ambadorski ispadi” („Ambasadori idu ukoso”, 14. 4. 2007). Tekst pre ovog naslovljen je sa „Tuđi krojači naših sudbina” („Večernje novosti”, 13. 4. 2007). U njemu se piše o „potcenjivanju naše zemlje i naroda” od strane ambasadora zemlje „čiji su izaslanici i generali na svim mestima na Kosovu. (...) Srbija, iako vidno ranjena, izmučena i nestabilna, nije toliko ni bolesna, ni nemoćna, da svim ovim novim krstašima (...) mora direktno da kaže: Dosta!”

Sagovornik „Politike”, nekoliko meseci kasnije, povodom novog problema sa nemačkim ambasadorom u BiH, pravi paralelu između njega i nekadašnjih austrougarskih vladara („nova ideja ambasadora Šmunka”, 21. 8. 2007).

Voda Evropske unije

Nemačko presedavanje EU je u ovdašnjoj štampi, pogotovo onoj kvalitetnoj, dosta praćeno.

„Economist” to presedavanje vidi kao mogućnost „da se spase propali ustav najveće regionalne integracije na svetu i za napredak u pogledu ostalih ključnih pitanja”, i kaže da Nemačka ima „više snage od većine ostalih članica EU da posreduje prilikom teških kompromisa i odredi brzinu rešavanja ključnih pitanja” („Predsednikovanje”, 15.1.2007). Dosta se piše o kancelarki i njenim naporima, o usvajanju Berlinske deklaracije. Analiziraju se odnosi unutar Unije, pokušaji Merkelove da pokrene bliskoistočnu mirovnu misiju...

„Prethodnik Angele Merkel, bivši kancelar Gerhard Šreder, prokrstaro je pre nešto više od godinu dana upravo ovom maršrutom, ali sa drukčijim namerama: u prvom planu bio je biznis. Ni Merkelova nije bez tih ambicija. Njenim stopama kreće se i sada formacija od dvadeset pet vodećih menadžera najvećih nemačkih firmi. Oni, međutim, putuju drugim avionom: Merkelovoj je, i na taj način, stalo da naglasi upravo i prevashodno politički karakter njene sadašnje bliskoistočne misije”, piše komentator „Politike” („Dama na vrelom pesku”, 6.2.2007).

„Blic” krajem maja piše o moćnom dvojcu Merkel–Sarkozi koji naziva motorom integracije unutar EU („Moćni duo izvlači EU iz krize”, 18.5.2007), dok u drugom tekstu Merkelovu naziva „gvozdenom leđi na čelu Evrope” (10.5.2007).

„Politika” najviše prati nemačku spoljnu i unutrašnju politiku. Često se piše o delovanju velike koalicije, uspesima, problemima, važnim pojedincima, a i o spoljnopolitičkoj situaciji, od prijateljstva Merkelove sa Širakom i nemačko-kineskih odnosa do

problema na relaciji Poljska–Nemačka ili trzavica sa Francuskom zbog Libije. Objavljuju se i tekstovi o svakodnevnom životu Nemaca i problemima u društvu.

„Vreme”, u jednom trenutku, kritikuje nemačke novine koje se više nego ironično ophode prema Poljacima („Kisela zaprška”, 28. 6. 2007). Ali takođe i zaključuje: „Nepovjerenje u Njemačku, kao moćnog i nezadrživog susjeda koji će kad-tad i kako-tako ostvariti svoje ekspanzionističke planove, može biti razumljivo, ali nije opravdanje za krajnji poljski egoizam a niti dobra metoda.”

I dalje se u medijima ističe pragmatizam nemačke države i Merkelove, kao i njena veština kada je reč o poslovnim interesima. Odnosi Nemačke pod vođstvom Merkelove sa SAD, Kinom i Rusijom takođe su tema koja privlači pažnju srpske štampe, sa naglaskom na kvalitetnu. Često se spominju i potreba kancelarke Merkel da što više poboljša odnose sa SAD i uspeh u tome. „San o atlantskom mostu Angela Merkel javno sanja još od prošle jeseni”, piše NIN („San o atlantskom mostu”, 11. 1. 2007), dok „Politika” opisuje da je Merkelova odmah prešla s Bušem na „ti” („Angelina nadnica za strah”, 5. 11. 2007).

Konačno, novine se bave oporavkom nemačke ekonomije. Takođe, što je i ranije bio slučaj, nastavlja se pisanje o porastu neonacističkih izgređa u Nemačkoj. „Vreme” objavljuje veliki tekst o načinu na koji se Nemačka bori s tim i o ogromnoj većini Nemaca koja je time užasnuta. „Što je još važnije: nemački narod, ako ovakva reč u ovom kontekstu može da se upotrebi, jeste protiv bilo kog oblika neonacizma, koji se ovde najviše izražava u netrpeljivosti prema strancima”, piše Dunja Antonović („Glas protiv”, 18. 10. 2007).

O Joški Fišeru

Nekadašnji ministar Joška Fišer još od bombardovanja 1999. nije omiljeni Nemač u Srbiji. „Politika” ga, povodom izlaska njegove autobiografije 2007. godine, opisuje kao velikog narcisa nemačke politike, samoljubivog egocentrika, dok novinar „Politike” pre-pričava odlomak iz Fišerove knjige: „Od dve ključne parole koje su do tada programatski određivale političko biće Zelenih – 'Nikad više rata' i 'Nikad više Aušvic' – Fišerov ratni poklič baratao je samo ovom poslednjom, upoređujući na nečuven način neuporedivo: 'stradanje Albanaca pod Miloševićem' sa najzloglasnijim nacističkim logorom. I uspeo je: za rat su se izjasnila 444 delegata, protiv je bilo 318. Fišer je mogao da zatraži pomoć lekara, izlazeći iz bilefeldskog grotla sa olakšanjem – spasene su crveno-zelena koalicija i njegova sudbina – ne misleći više o paklu koji su u Jugoslaviji stvarale NATO bombe. Umesto toga, hvali se u knjizi kako je proslavio rođendan usred bombardovanja, u glavnom štabu NATO” („Fišer glanca biografiju”, 5.10.2007).

Svakodnevni život

Nisu česti, ali su ipak prisutni članci o svakodnevnom životu Nemaca – o tome kakve filmove puštaju za Novu godinu i praznike, o sve boljem nemačkom visokom školstvu i velikim ulaganjima u nauku, o štrajku vozova... Nađe se i poneka priča o Nemcima koji pomažu Srbima, srpskim izbeglicama, saradnji između pojedinaca iz naroda. O nemačkom zakonu protiv negiranja Holokausta piše nekoliko dnevnih novina.

Kultura

I u 2007, analizira se povremeno savremeni nemački film, objavljuju se izveštaji sa važnijih filmskih festivala u Nemačkoj, kao i vesti o izlaganju nemačkih umetnika u Srbiji, uz poneki komentar o, na primer, pozorišnoj sceni u Nemačkoj. „Vreme” objavljuje veliki intervju sa Karlom Rihterom, koji ne pristaje na svetsku podelu loših i dobrih momaka i preispituje svet oko sebe („Vanredno stanje”, 7.6.2007). Teofil Pančić piše o Tomasu Manu, kojeg naziva „propovednikom ljudske slobode, borcem protiv tiranije gluposti i gluposti tiranije”, ističući ga kao velikog protivnika Hitlera i svega što Hitler predstavlja („Majstorsko portretiranje ološa”, 1.11.2007).

Negativna slika Nemačke – „istorija se ponavlja”

Nedeljnik NIN, 2007. godine, piše o stavovima Helmuta Šmita o NATO bombardovanju SR Jugoslavije. Pritom, vrlo kratko, slika još neke ličnosti sa nemačke političke scene, među kojima i Hansa Diritra Gešnera, kojeg opisuje kao jednog od poslednjih „fanatičnih branilaca Adolfa Hitlera opkoljenog u Berlinu i član(a) nacističke stranke NSDAP, koji je posle četvrt veka prećutkivanja nacističke prošlosti postao najdugevečniji, punih 18 godina, šef nemačke diplomatije i pritom, kao Tuđmanov pokrovitelj, prednjačio u rasparčavanju Jugoslavije 1991. godine” („Šmit protiv NATO upada na Kosovo”, 22. 11. 2007). Tekst dalje govori o Nemačkoj podršci Albancima koja se, prenoseći Šmitov sud, predstavlja kao obnavljanje Hitlerovog plana. „Iako je prošlo više od pola veka, Helmut Šmit ukazuje da je pod dejstvom i okupacijom Nemačke, pod Hitlerom konstruisana takozvana ‘Velika Albanija’ i time sada osuđuje ulogu šefova današnje Nemačke za naklonost prema Albancima da pod okriljem NATO pakta, na Kosovu obnove taj Hitlerov plan. Od svih država učesnica vojne intervencije na Kosovu jedino je Nemačka punih osam godina udomljivala takozvanu izbegličku vladu Albanaca sa Kosova, koju je Ibrahim Rugova od 1992. do 1999. držao u Noj-Ulmu i zatim u Bonu, pod samozvanim premijerom Bujarom Bukošijem, koji je odatle, koristeći Kolovo i Genšerovo gostoprimstvo, slao novac, ratnu opremu i uvežbane diverzante da se na Kosovu bore za otimanje srpske južne pokrajine. Šmitova oštra osuda NATO intervencije, objavljena nedavno u hamburškom ‘Špiglu’, uoči Helmutovog 89. rođendana, prvenstveno je upućena na adresu sadašnje nemačke vlade, njenih šefova, koji se angažuju i

izjašnjavaju za stvaranje albanske državne tvorevine na prostoru Kosova i Metohije za otimanje od Srbije, poput one 'Velike Albanije' koju je u ratu započeo Hitler" (ibid).

Lazanski u „Politici” piše o prevari nemačkog generala koja je imala za cilj da ubedi nemačku javnost o potrebi bombardovanja Srbije: „Nemačka je zbog istorije bila taj ključni faktor u Evropi, svi ostali su slušali. Koliko se istorija ponavlja?” („Kako nam skovaše 'Potkovu'”, 10.11.2007).

Konačno, važno je još jednom naglasiti da je ovakva slika Nemačke kao neprijatelja koja vodi antisrpsku politiku i Nemačke kao nastavljača Hitlerove politike vrlo retka u ovdašnjim medijima.

Godina 2008.

Samo neutralno

Godina dobro počinje. U intervjuu u „Blicu”, već 1.1.2008, nemački šef diplomatije Frank-Valter Štajnmajer govori da će, kako i naslov teksta glasi, Nemačka „pomoći da mir i blagostanje vladaju Srbijom”. On ističe da su neophodni stabilnost i mir na Zapadnom Balkanu, i stoga mirno rešenje Kosova utiče i na stabilnost EU i Nemačke.

Kosovo je naravno glavna tema u tekstovima koji se tiču Nemačke. I dalje se prenose, u vestima i izveštajima, izjave nemačkih zvaničnika, pisanja strane štampe o tome, razne (ne)zvanične najave o nemačkom priznanju nezavisnosti KiM. Već sredinom januara, prenose se i zvanične izjave nemačkih političara o željama da EU što pre prizna nezavisnost Kosovo, kada je ono proglasi. Važno je, međutim, napomenuti i da ovdašnji mediji prenose svaki intervju, izjavu, nastup koji dolaze iz nemačke javnosti a protive se nezavisnosti KiM. Štampani mediji objavljuju i dugačke intervjue sa Nemcima koji smatraju da je nezavisno Kosovo bila greška. Očigledno je da se traži podrška važnog Drugog i pored toga što je zvanični Berlin ne pruža u ovom slučaju.

Čak i kada je reč o člancima koji se tiču nemačkog lobiranja za nezavisno Kosovo i objavljivanja nemačkih oštrih kritika prema Srbiji, to su najčešće izveštaji i vesti, a ne analize ili komentari, te je vrednosni ton često odsutan.

U februaru, vest o nemačkom priznanju Kosova je naravno prisutna u svim medijima. Ipak, i ovde je, osim „suvih informacija”, teško pronaći nešto više. Izuzetak je verovatno „Glas javnosti”, koji, u naslovu članka o priznanju Kosova od strane Nemačke i Austrije, šalje jasno svoj stav – „Otimači priznaju oteto” (21.2.2008). U komentaru početkom januara zvanični Berlin se ironično napada istim tekstom objavljenim u „Glasu javnosti” i u

„Kuriru”. „Mnogi narodi bi se zgranuli kad bi znali kakva ih predsednička, premijerska i ministarska moralna ništavila vode, napisao je za svoje vreme jedan veliki zapadni mislilac. Ali, da je živ, mogao bi mirne savesti, čak i sa više razloga, da ponovi sopstvene reči i povodom krajnje opasnih i zloslutnih 'kosovskih' pseudoklovnovskih kreveljenja iz Berlina, Vašingtona i Brisela” („Ah, jadna Nemačka!”, 2.2.2008). U sledećim mesecima se mogu pročitati izjave nemačkih zvaničnika o tome kako nema povratka na prethodno stanje.

Domaći štampani mediji prate i susrete nemačkih zvaničnika sa drugim svetskim zvaničnicima. Tako se, u martu 2008, citira ruski predsednik Vladimir Putin, koji opisuje Nemačku kao „najvažnijeg partnera u Evropi i svetu” („Putin: priznanje Kosova podsticaj separatizmu”, „Glas javnosti”, 9.3.2008).

Osim KiM, druga tema susreta zvaničnika tiče se evropskih integracija Srbije i njene saradnje sa Haškim tribunalom. Prisutni su otud i tekstovi o podršci ili nedostatku iste (odnosno percepcije to dvoje) za dalje evropske integracije Srbije. U aprilu 2008, tadašnji predsednik Boris Tadić dobija nemačku nagradu „Kvadriga” što je praćeno u svim dnevnim novinama, a on izjavljuje je da je prima kao Evropljanin („Tadić: nagradu primam kao Evropljanin”, „Politika”, 4.10.2008). Dosta članaka se bavi nemačkim zahtevima za podršku za aktiviranje PSS za Srbiju, (ne)ispunjenim uslovima, izjavama tamošnjih političara, organizacija...

Ponovo – o donacijama i ulaganjima

I dok je u prvoj polovini 2008. manje tekstova o trgovinskoj razmeni i potrebi za njom, o nemačkim organizacijama u Srbiji, o donacijama i ulaganjima, brojkama o dotadašnjem toku, u drugoj polovini godine ove teme su više nego dominantne. Ubedljivo najveći broj članaka tiče se tih tema i, kao i obično, reč je o vestima i izveštajima.

Zanimljivo je pomenuti da Mlađan Dinkić, nakon susreta sa Merkelovom u Briselu juna 2008, izjavljuje da će poboljšanje ekonomskih odnosa između Srbije i Nemačke „automatski popraviti i političke odnose i omogućiti da pretvorimo Nemačku u motor uvođenja Srbije u EU” („Pretvoriti Nemačku u saveznika Srbije na putu u EU”, „Dnevnik”, 20. 6. 2008).

Kraj godine donosi sintagmu – Nemačka je ključni partner Srbije.

Sve više o svakodnevicu – nemačka politika i društvo

„Politika” se i dalje bavi nemačkom svakodnevnicom, uzdrmanim i obnavljanim nemačko-kineskim odnosima, finansijskim aferama vezanim za utaju poreza u kojima je uhapšen predsednik upravnog odbora Nemačke pošte i raspravama u Bundestagu o različitim pitanjima u nemačkoj politici i društvu. Interesovanje obuhvata i lokalne izbore, unutarstranačka dešavanja u Nemačkoj i odnose Nemačke sa drugim zemljama.

Opseg tema je vrlo širok i ovakvi članci su u „Politici” česti i uključuju pisanje o nemačkom društvu – porastu neonacizma i antiislamizma, ali i o drugoj, većinskoj Nemačkoj koja se tome suprotstavlja. Daju se portreti i predstavlja se borba stranačkih lidera unutar Nemačke, njihovi sukobi, porazi i uspesi.

Naravno, odnos Nemačke sa Rusijom i sa SAD se posebno pažljivo prati, ali u neutralnom tonu.

„Danas” objavljuje i tekst o anketi BBC-ja o imidžu nacija u kojoj je Nemačka dobila prvo mesto, kao zemlja koja uživa najveći ugled. U obrazloženju se navode tri stvari: povoljna predstava o ekonomskoj snazi, ekološka samosvest i tehnologija i obzirno ponašanje na svetskoj pozornici („Obzirno ponašanje na svetskoj pozornici”, 12. 4. 2008).

Ove dnevne novine takođe povremeno objavljuju članke o životu Nemačke i nemačkog društva, o predlozima izgradnje Muzeja hladnog rata u Berlinu, obeležavanja godišnjice nemačke marke...

Između nacionalizma i Evrope?

„Politika” u 2008. objavljuje govor Gerta Vajskirhena u Bundestagu u kojem se on, između ostalog, osvrće na požrtvovanost Zorana Đinđića i napore da Srbija „bude deo Evrope” („Evropi treba duša, Evropi treba Srbija”, 22. 2. 2008). „Zoran Đinđić sa građanima Srbije slomio je nacionalizam u svojoj zemlji, oslobodio sve ono što je u njoj evropsko”, govori nemački političar. Niko osim „Politike” nije preneo niti analizirao ovaj govor.

Nemci

U sferi kulture, kao i svake od analiziranih godina, članaka je malo i provocirani su aktuelnim događajem, gostovanjem, uspehom. Takođe, tu je i dobra i retka praksa objavljivanja intervjua sa Nemcima koji se ne mire sa dualnom slikom sveta, koji pokazuju svoj pogled na život, shvatanja prošlosti i budućnosti, umetnosti, dobra i zla...

RTL i pritisci

Iako to nije spominjano u dosadašnjem toku rada, tokom svih analiziranih godina dosta se pisalo o dva problema sa nemačkim medijima. Jedan je bio vezan za VAC i ovdašnje, sve ređe, kritike da ovaj nemački medijski koncern uspostavlja medijski monopol na Balkanu, a drugi, koji traje i 2008, jeste (ne)dolazak nemačke kuće RTL u ovdašnji medijski etar. RTL nije dobio dozvolu za emitovanje od srpske Radiodifuzne agencije što je izazvalo dosta, u najmanju ruku, trzavica, koje su dotakle i političke odnose. O tome se piše i u 2008. Ističe se slika ogromnog pritiska RTL-a da dobije frekvenciju.

„RTL kao renomirana medijska kuća nije mogao da se pomiri sa odbijanjem RRA i, otkako je završen javni konkurs za dodelu frekvencija, traju pritisci da se ta televizija ipak uvede u srpski etar” („Savet Evrope lobira za RTL”, 22.2.2008), piše „Standard”, dok „Večernje novosti” ističu: „O pritiscima RTL-a da uzmu parče srpskog medijskog kolača, svedoče i u RRA. (...) A osim najnovijeg izveštaja, kojim se, kažu u RRA, lobira za dolazak RTL-a, i ranije je bilo pritisaka da Nemci emituju svoj program u srpski etar. Navodno, i nemačka kancelarka Angela Merkel svojevremeno je kod premijera Vojislava Koštunice lobirala za RTL” („Nemci bi rado u etar”, 1.3.2008).

Poređenje – ponovo

Kada je reč o poređenju dve zemlje, to nije izostalo ni 2008. godine. Šef češke diplomatije Karel Švarcenberg, što su preneli pojedini dnevni listovi, upozorio je da Kosovu i Srbiji pretil porast nacionalizma povezanog s „vrućom nacionalnom situacijom kroz koju je od 1930. prošla Nemačka” („Švarcenberg: Kosovo kao predratna Nemačka”, „Press”, 2. 4. 2008).

Novinar „Danasa”, povodom devetog novembra, piše tekst pod naslovom „Dve decenije potpuno različitih tranzicija u Evropi i na Balkanu”, gde stoji:

„U senci izostale denacifikacije balkanskih društava odvijaju se, logično, neke druge tranzicije, s obrnutim civilizacijskim predznacima. I dok su se kod većine istočnoevropskih naroda, dve decenije od pada 'gvozdene zavese' i ujedinjenja Nemačke, pretvorile u dve decenije mukotrpnih a smislenih privredno-političkih tranzicija, balkanskim narodima su se po pravilu dogodile 'neistorijske' tranzicije, kulturološko-politička trka u 19. vek, anahroni ratovi, začinjeni ideologijama suprotnim novijoj evropskoj ideji i praksi. (...) Savremeni Nemci su, zapravo, s mukom naučili lekciju o sramoti, kao prapočetku ozdravljenja, ali su je naučili. Potom im je krenulo i u ekonomiji i u politici, pa su ponovo postali respektabilan član međunarodne zajednice, što više niko ozbiljan i ne spori, izuzev notornih nacionalista na Balkanu. Za to im je bilo potrebno manje od šezdeset godina, koje je spominjao mudri Darendorf. Drugi put i ne postoji za takvo što. Deprimirajuće, ali i inspirativno, zar ne?” (29. 11. 2008)

Obračun sa BND-om

Veliku pažnju tokom svih analiziranih godina privlači i nemačka Savezna obaveštajna služba, BND. Ovdašnji mediji pišu o njenim nalazima koji procure u nemačke medije, navodima o njihovoj povezanosti sa tzv. OVK, ponekad o aferama. Jedna od njih koja je dobila izuzetno mnogo pažnje u ovdašnjim štampanim medijima, ali i u nemačkim, jeste slučaj hapšenja tri nemačka agenta na KiM od strane kosovskih vlasti, odnosno KPS-a. Uhapšeni su ostali u zatvoru deset dana, a potom su pušteni i vratili su se u Nemačku. Ovdašnja teza je da je došlo do pucanja bliske veze, kako se u većini medija percipira, između Nemačke i Kosova.

Povodom tog slučaja, NIN objavljuje:

„BND je rasturajući Jugoslaviju stvorio i OVK. Posle su se umešali Amerikanci, podignut je 'Bondstil' i Nemci su, izgleda, postali suvišni na Kosovu. Bivše BND-ove kreature su našle nove gazde i podmetanja su počela. (...) Prvo, ceo aparat 'vlade Kosova' i svih njenih institucija, od seoskih učitelja do sudija, plaća se iz kase Evropske unije. A, koliko je poznato, od te sume lavovski deo plaćaju Nemci. Ispada da Albanci hapse one koji ih plaćaju i bez čije pomoći teško da bi mogli da postignu cilj koji su sebi postavili i u čemu ih Zapad svesrdno podržava. Tako je prvi put došlo do neslaganja između Nemaca i Albanaca sa Kosmeta. Drugo, Nemci su bili ti koji su prvi dali podršku, novčanu i logističku, da se ostvari ideja stvaranja 'još jedne albanske države u Evropi'. Oni su pomagali OVK i to još u vreme kada su u Vašingtonu, na primer, verovali da je OVK – ipak, najobičnija teroristička organizacija” („Kad frankenštajn otkaže poslušnost”, 27.11.2008).

Dok se u drugom tekstu, u istom izdanju, naglašava: „Zašto bi bilo ko radio tako nešto predstavnicima jedne sile, i to baš Nemačke? Države koja je, suprotno važećim

ubeđenjima u Srbiji, prva počela da pomaže Albance” („Obračun kod OVK-koralu, 27.11.2008). Čitav slučaj se tumači, kao i u stranim medijima, kroz naočare kriminalnih aktivnosti unutar kosovske administracije koje je BND istraživao.

Sagovornik „Večernjih novosti” Jirgen Elzaser tvrdi da „BND na Kosovu samo sprovodi politiku povratka nemačkog uticaja na Balkan i stvaranja 'Velikog Kosova', možda i 'Velike Albanije’” („Tajni zadatak: zatresti Kosovo”, 24.11.2008). Postavlja se i pitanje dalje nemačke pomoći Kosovu uz naslove: „Hoće pare a neće da slušaju” („Glas javnosti”, 1.12.2008), „Nemačka ukida pomoć Kosovu” („Press”, 1.12.2008), „Tačijeva osveta Berlinu” („Politika”, 4.12.2008).

Zaključna razmatranja

Slika Nemačke, kao što je prikazano kroz glavne teme i način izveštavanja srpskih medija, ume da bude nijansirana i raznolika. Rad je pokazao kako su neke slike skoro pa nestajale u određenim godinama, neke se prećutkivale i vraćale, dok su pojedine teme i predstave stalno prisutne.

Detektovali smo nekoliko najdominantnijih slika: Nemačka kao ekonomski partner i dobrotvor; Nemačka kao uzor; slika Nemačke kao (arhi)neprijatelja; slika Nemačke kao hegemonijalne sile koja hoće da nastavi svoje osvajanje; Nemci kao žrtve kada je reč o podunavskim Švabama, gde je važno istaći da je ta tema još otvorena u srpskoj javnosti, da o njoj piše samo nekoliko listova i obično se naglašava tolerancija preratnog doba, a ne dodiruju se kasniji događaji; slika Nemačke kao prijatelja Zorana Đinđića gde se ističe ovaj odnos, ali i bleđi odnos između država.

Prisutni su i članci „samo” o Nemačkoj koji se tiču svakodnevnog života i politike ove zemlje. Kancelarka Merkel se opisuje, kao i u ostalim svetskim medijima, kao izuzetno moćna i pragmatična.

Kada je reč o poređenju Nemačke i Srbije, ono se, zavisno od konteksta, postavlja kao uzor u suočavanju sa prošlošću, ali se vidi i kao provokacija i napad na Srbe.

Konačno, članaka iz oblasti kulture je najmanje. Razgovora sa nemačkim umetnicima i intelektualcima je malo, ali se oni tiču najrazličitijih tema, dajući jednu nijansiranu, autentičnu i misleću sliku sveta. Možemo samo zaključiti da je šteta što ovakvih članaka nema više jer bi oni verovatno mogli da stvaraju, odnosno obnavljaju, veze između dva naroda. (Jer, kako je nekada napisala Hana Arendt, razlika između mislećeg čoveka i čoveka koji ne preispituje i ne misli je veća od svih drugih razlika između ljudi.)

Slike Nemačke 2009–2014.

Piše: Biljana Vasić

Godina 2009.

Berlin – pouzdan i efikasan partner

Haški tribunal osudio je Veselina Šljivančanina na 17 godina zatvora po optužnici za zločine na Ovčari. Na lokalnim izborima u Zemunu pobedio je SNS Tomislava Nikolića. U decembru 2009. godine počelo je suđenje pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu o legalnosti proglašenja nezavisnosti Kosova i Metohije.

Slika Nemačke u srpskim medijima bila je 2009. godine prilično neutralna, iako nije zaboravljena činjenica da je Nemačka, među 60 ostalih zemalja i mnogobrojnih institucija, priznala nezavisnost Kosova. Intervju bivšeg nemačkog kancelara Gerharda Šredera nedeljniku NIN, objavljenog 15. oktobra 2009. pod naslovom „Priznanje Kosova je bila velika greška”, u kome on kaže da je priznavanje Kosova bilo uslovljeno velikim pritiskom tadašnje američke administracije, naišao je na dobar prijem u srpskoj javnosti. O nezavisnosti Kosova drugi nemački zvaničnici govorili su isključivo kao o „realnosti”. No, bez obzira na to kritika je bila veoma retka, osim kad su kancelarka Merkel i premijer Sarkozy nagovestili izvestan zastoj u pridruživanju balkanskih zemalja EU. Prilično se temeljno pratila nemačka spoljna i unutrašnja politika, kao i kultura i ekonomija. Godina 2009. je za Nemačku bila godina jubileja – 60 godina od usvajanja Ustava Savezne Republike Nemačke (23. maj 1949) i 20 godina od pada Berlinskog zida (9. novembar 1989). Temeljne analize percepcije Nemačke u srpskim medijima izostaju, ali se povremeno pojavljuju istorijska podsećanja na zasluge Nemačke i tekstovi o nemačkom ulaganju u Srbiju posle Petog oktobra.

Podsećanje na Berlinski kongres

Petnaestog januara 2009. godine, historičarka Dubravka Stojanović je u tekstu „Srbi i Rusi” objavljenom u „Blicu” povodom „gasne krize” napisala: „I onda, kao u nekoj priči: dok sam se pripremala za pisanje teksta o najnovijem srpsko-ruskom nesporazumu, gas je počeo da stiže iz Mađarske, Nemačke i Austrije. Bio je to događaj jakog simboličkog naboja koji je u meni, kao historičarki, izazvao jednu historijsku asocijaciju. Setila sam se velike istočne krize iz 1878. godine. Bila je to jedna od najvećih srpskih historijskih kriza. Posle zajedničkog ratovanja protiv Turske, Rusija je izneverila svoju saveznicu Srbiju i u San Stefanu stvorila 'veliku Bugarsku' koja je obuhvatala teritorije za koje je Srbija verovala da su joj egzistencijalno važne. Srbiju su tada 'spasle' upravo Austrougarska i Nemačka, naravno i same braneći svoje interese. Organizovale su Berlinski kongres, na kome je Srbija dobila nezavisnost i teritorije koje je u ratu osvojila. U mitskim prepričavanjima srpske istorije, ta ključna situacija uglavnom se zaboravlja. Ozbiljna spoljna politika bi trebalo da vodi računa o historijskim iskustvima. I, pre svega, da ne pravi početničke i nedopustive greške stavljajući u spoljnoj politici sve samo na jednu kartu.”

Partner i saveznik

U februaru 2009. napisano je mnogo tekstova o viznoj liberalizaciji, kada se čekalo da Evropska komisija i sve države članice EU daju pozitivno mišljenje. Tim povodom državni sekretar nemačkog MUP-a i ministar policije Srbije potpisali su memorandum o budućoj saradnji. Dnevne novine „Danas” objavile su da je ministar policije Ivica Dačić izjavio da je za Srbiju Nemačka jedan od najvažnijih strateških partnera u oblasti unutrašnjih poslova i vizne liberalizacije. Kako je naglasio, saradnja sa nemačkom policijom za Srbiju je bitna jer se na taj način omogućava da EU bude prezentovano sve što Vlada Srbije i MUP rade na stvaranju uslova za liberalizaciju viznog režima. Ambasador Srbije u Berlinu Ivo Visković izjavio je, a preneo „Blic” 29. maja 2009, da Nemačka može da bude dobar saveznik Srbije u evropskim integracijama, istakavši da je ta zemlja prvi ekonomski partner Beograda u EU. Govoreći u skupštinskom Odboru za inostrane poslove, Visković je rekao da odluka Berlina o priznanju nezavisnosti Kosova ne treba da bude prepreka daljoj saradnji Srbije i Nemačke.

Volfram Mas, ambasador Nemačke u Beogradu, u intervjuu pod naslovom „Evropa ne zatvara vrata”, objavljenom u „Večernjim novostima” 23. juna 2009, govorio je o granicama širenja EU, o ukidanju viza i statusu Kosova, rekavši da „Srbija do EU ne može za tri-četiri godine, ali da ne treba da brine”. Ambasador je rekao da je izuzetno važno da na političkom nivou napreduje diskusija o odmrzavanju Privremenog sporazuma sa EU, dodajući da Srbija jednostrano primenjuje ovaj sporazum od početka godine, a da EU već godinama sprovodi glavne trgovinske olakšice. Na pitanje da li će Srbija imati problem sa „ograničenim širenjem” EU, o čemu je govorila kancelarka Merkel, ambasador je izjavio da „ne vidi da će Srbija imati problem sa tim”. Članice EU su rekle da žele Zapadni Balkan u Uniji, a da o „opozivu takvog stava iz Soluna nije bilo reči”. Ambasador Volfram Mas je bio veoma zastupljen u štampanim medijima kroz intervjuje i autorske tekstove: u „Danasu”, „Dnevniku”, „Blicu” i mnogim drugim u kojima on poručuje da Nemačka želi Srbiju u EU.

Ko su srpski prijatelji u svetu

Tabloidna štampa, koja u Srbiji ima drugačiju ulogu od klasične „žute“ štampe, takođe je prenosila vesti da „Nemačka snažno podržava Srbiju“ („Press“ i „Kurir“, 28. jun 2009). Tabloid „Kurir“ 29. septembra objavljuje Tanjugov tekst pod naslovom „Nemačka efikasan partner“, u kojem se kaže da će „Srbija posle formiranja nove vlade u Nemačkoj imati još efikasnijeg i bližeg partnera u procesu pridruživanja Evropskoj uniji“, po oceni tadašnjeg LDP-a.

No, „sa Nemcima treba oprezno“, smatra tabloid „Press“ (25. oktobar 2009) u tekstu „Engleska protiv 'malih Rusa'“, u kojem istražuje ko su srpski prijatelji u svetu: „Trebalo bi reći da Nemci generalno imaju mnogo bolji stav prema nama nego Amerikanci i Englezi. Nekoliko je primera kroz istoriju kada su Nemci pokazivali da im je interes saradnja sa Srbima. Pa čak i uoči raspada Jugoslavije Nemci su imali interes da im Srbija bude glavni partner. Ali, ovo je oduvek bio prostor gde su gospodarile engleske službe, kojima je u interesu bilo da pod okriljem 'anglofilstva' ili 'rusofilstva' Srbi odbijaju tu saradnju. Mnogi istoričari su dokazali da engleska tajna služba stoji iza demonstracija 27. marta, a tako je i danas. Dakle, imajući u vidu da je trenutna vlast u Francuskoj prolazna, zaključak bi mogao da bude da su nam saveznici Rusi i Francuzi, a da sa Nemcima treba da imamo opreznu saradnju“, zaključuje Dragan Petrović, saradnik Instituta za međunarodnu politiku.

Nemačka i proširenje EU

„Telegraf” 7. oktobra 2009. analizira situaciju nakon formiranja nove vlade u Nemačkoj i objavljuje mišljenje Ivana Vejovde, predsednika Balkanskog fonda za demokratiju, da izjave lidera Stranke slobodnih demokrata (FDP) protiv prijema novih članica u EU treba posmatrati u kontekstu izborne kampanje: „To je bilo dodvoravanje biračima. U situaciji kad mnogi gube posao, razumljivi su socijalni strahovi, pomisao da neko može da dođe u vašu zemlju i eventualno vam uzme radno mesto, ili da se fabrike sele tamo gde su povoljniji uslovi za poslodavce. Proširenje ostaje i te kako ukorenjeno u politici Evrope, samo što je Nemačka zbog svojih izbora imala zastoj u tim razmišljanjima – nisu želeli da se to pitanje meša u izbornu kampanju koja je trajala punih osam meseci.”

Na pitanje da li će ulaskom liberala u vladu Nemačka pred Srbiju postavljati strože kriterijume za dalje napredovanje ka EU, Vejvoda kaže: „Ako je do prijema Bugarske i Rumunije u članstvo bilo manjih 'gledanja kroz prste' zbog političke stabilnosti Evrope, sada se pokazalo da to za Evropu nije dobro i da je važno da zemlje stvarno uredе svoje zakone, da uspeju da stvore infrastrukturu institucija i vladavinu prava i zakona. Način pregovaranja će postati stroži zbog toga, a ne zbog ulaska liberalne stranke u koaliciju.”

Ujedinjena Nemačka

Nemačka kancelarka Angela Merkel je na centralnoj svečanosti povodom Dana nemačkog jedinstva pozvala Nemce na zajedništvo i svest o odgovornosti, o čemu su izvestile sve srpske novine 4. oktobra 2009. Istočna i Zapadna Nemačka su se, nakon 45 godina, zvanično ponovo ujedinile 3. oktobra 1990. Neformalno ujedinjenje počelo je 9. novembra 1989, kada je pao Berlinski zid. Zid dug oko 157 kilometara tokom nepune četiri decenije postojanja bio je poprište tragičnih događanja. Statistika nije sasvim pouzdana, ali se pretpostavlja da je prilikom pokušaja bekstva – iz istočnog u zapadni deo Berlina – ubijeno možda i više od 200 ljudi. Berlinski zid nije, međutim, izdržao probu vremena. Nepune četiri decenije posle podizanja, 9. novembra 1989. godine – posle višenedeljnih demonstracija miliona građana širom Nemačke Demokratske Republike – zid je probijen. Pod nazivom „Guten Tag Srbijo”, nemačka vlada je organizovala Dane Nemačke u Beogradu i drugim gradovima Srbije, o čemu su pisale sve dnevne novine. Poseban deo programa bio je posvećen Berlinskom zidu, simbolu tadašnje podeljene Evrope. Na proslavi dvadesetogodišnjice pada Berlinskog zida, održanoj u Beogradu, predsednik Srbije Boris Tadić poručuje da će „čitav zapadni Balkan porušiti sve svoje 'berlinske zidove' tek onda kada sve zemlje našeg regiona postanu punopravne članice Evropske unije”, prenosi Tanjug.

Život bez zida

U specijalnom dodatku „Politike”, objavljenom 9. novembra 2009. u autorskom tekstu Mirka Cvetkovića, predsednika Vlade Republike Srbije, pod naslovom „Berlin – pouzdan i siguran partner”, premijer navodi da će ukidanjem viza građanima Srbije biti vraćeno dostojanstvo i sloboda kretanja: „Iskreno verujemo da će i nova nemačka Vlada, koja je tek formirana na čelu sa reizabranom kancelarkom Angelom Merkel, biti naš siguran i pouzdan partner. Izuzetno cenimo dosadašnju podršku koju nam je Nemačka pružila na putu evropskih integracija, kao i njeno zalaganje za stupanje na snagu Prelaznog trgovinskog sporazuma između Srbije i Evropske unije. Nemačka je, kad je reč o zemljama Evropske unije, jedan od naših najznačajnijih ekonomskih partnera. Vrednost ostvarenih investicija od 2000. godine do danas je oko 1,5 milijardi dolara. Bez obzira na svetsku ekonomsku krizu, očekujemo i dalja ulaganja u našu zemlju, i u tom smislu imamo pozitivne signale”, napisao je, između ostalog, premijer Cvetković.

U istom dodatku, „Politika” je objavila i autorski tekst Volframa Masa, ambasadora Savezne Republike Nemačke u Beogradu, pod naslovom „Život bez zidova”. Ambasador je najpre pisao o značenju ovogodišnjih jubileja za Nemačku, nacističkom varvarizmu i novoj šansi koju je Nemačka dobila, a mi ovde prenosimo delove koji se odnose na ulaganje u Srbiju: „Od demokratskog preokreta 2000. godine, Savezna Republika Nemačka je Srbiji bilateralno stavila na raspolaganje 870 miliona evra. Time je Nemačka najvažniji bilateralni donator za Srbiju, naročito ako se dodatno uzme u obzir i znatan nemački udeo u okviru pomoći Evropske unije. Bilo da je reč o podršci u izgradnji infrastrukture, o unapređenju lokalnog razvoja, o podršci potrebnih privrednih reformi ili o praktičnoj podršci mladim ljudima putem stipendija u programu razmena, Nemačka se na različite načine zalaže za poboljšanje uslova života u Srbiji i za napredak Srbije na putu približavanja Evropskoj uniji. Naravno, uvek postoji prostor da se uradi više, i zbog toga

ovih nedelja sa našim partnerima u Srbiji organizujemo Dane Nemačke, kako bismo ukazali na širinu i sveobuhvatnost odnosa naše dve zemlje. Dani Nemačke u Srbiji imaju osnovni cilj da predstavljaju našu zajedničku viziju života u slobodnoj, bogatoj i stabilnoj Evropi bez granica. 'Život bez zidova' biće motiv i tema brojnih skupova, naučnih predavanja, filmskog i televizijskog programa, koncerata i uličnih performansa, i zato pozivam čitaoce 'Politike' da nam se pridruže i uživaju u programima koji se održavaju širom Srbije", napisao je ambasador Wolfram Mas.

Uzdržana podrška za dobijanje statusa kandidata

U danima koji su usledili, srpska štampa se bavila stupanjem na snagu Prelaznog trgovinskog sporazuma sa EU, razlikama u stavovima između Berlina i Beograda oko Kosova, budući da Srbija, kako je istakao predsednik Boris Tadić, „ne priznaje, niti će priznati Kosovo”, da li treba sačekati sa ratifikacijom Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i najzad – o datumu podnošenja kandidature.

Dnevni list „Danas” je 16. decembra 2009. objavio tekst „London, Berlin i Hag protiv srpske kandidature”. U tekstu se navodi da „Danasov” izvor iz Vlade Srbije upozorava da su na identičnoj poziciji Nemačka i Velika Britanija, odnosno osporava da je kancelarka Angela Merkel, u nedavnom susretu s predsednikom Borisom Tadićem u Berlinu, dala zeleno svetlo za taj potez. Ipak, dok nemački zvaničnici u javnosti ćute, britanski ambasador Stiven Vordsvort upozorio je da je „naše mišljenje da bi bilo najbolje da Srbija podnese kandidaturu nakon što svih 27 država članica budu spremne da je u tome podrže. To u ovom trenutku nije slučaj i zbog toga savetujemo obazrivost i pristup korak po korak. U suprotnom će aplikacija Srbije završiti u nekoj fioci, i to može potrajati mesecima.”

Ambasador Nemačke Wolfram Mas je demantovao napise da se kancelarka Merkel predomislila, već kaže da je, naravno, odluka o datumu podnošenja zahteva za dobijanje statusa kandidata suverena odluka Vlade Srbije i naglašava da Nemačka podržava stav predsednika Srbije Borisa Tadića da se kandidatura podnese onda kad „bude jasno da će ta aplikacija rezultirati brzim pozitivnim odgovorom EU”, kao i da je taj stav zasnovan na razgovoru koji su predsednik Srbije i nemačka

kancelarka Angela Merkel vodili u novembru u Berlinu. „Ovaj nemački stav nika-ko se nije promenio. Nisu tačne vesti u medijima o navodnoj promeni u proteklim danima i nedeljama”, kaže Mas za „Blic” u tekstu „Ne pomaže kad se preskaču koraci” od 19. decembra 2009. godine.

Godina 2010.

Da li Nemačka koči početak pregovora sa EU

Evropska unija, koja je načelno odobrila Sporazum o pridruživanju i harmonizaciji Srbije, počela je da se predomišlja posle razdoblja kontinuiranog pada pariteta evra prema američkom dolaru. Ono što je posebno izazvalo „evro nervozu” jeste činjenica da je paritet evra prema dolaru u maju pao za sedam odsto, dakle, upravo u mesecu u kome je odobren evropski plan pomoći Grčkoj (19. maja). Vlada Srbije je 20. oktobra raspisala tender za prodaju najprofitabilnije srpske kompanije Telekoma Srbije na koji se prijavilo sedam zainteresovanih kupaca, među ostalima i Dojče Telekom.

U 2010. godini, Nemačka je bila glavni uvozni partner Srbije i glavni investitor, o čemu se dosta piše u srpskoj štampi u rubrikama koje prate ekonomiju i biznis. Intenzivan razvoj događaja u odnosima Srbije i Nemačke, ali i Srbije i Evropske unije u proteklih godinu i po dana, pozitivno su se odrazili na interes nemačkih kompanija za dolazak na srpsko tržište. Kontroverze oko poslovanja medijskog koncerna VAC u Srbiji nastavile su se, čemu je bilo posvećeno mnogo članaka. Na harmoničnu sliku saradnje dve zemlje senku baca pitanje koje se često postavljalo u medijima i javnosti: koja od zemalja članica insistira na tome da Srbija zvanično prizna Kosovo, odnosno da li je to uslov za ulazak u EU, i da li je ta zemlja Nemačka. „Nemačka neće ni da čuje za Srbiju u EU”, naslov je u „Pressu” od 4. maja. Na ovaj i slične naslove reagovali su srpski zvaničnici i nemački ambasador u Srbiji, i njihove reakcije i demantije preneli su svi relevantni mediji. U štampi se spekulisalo, najpre preko „Četam hausa”, a kasnije i otvoreno da li je model Istočne i Zapadne Nemačke dobar recept za Kosovo. Lik i delo kancelarke Angele

Merkel nije trpeo ozbiljniju kritiku u javnosti, nazivana je „tvrdim orahom” i „Gvozdenom Merkelovom”, percipirana je kao osoba čiji se glas čuje jasnije od ostalih glasova u Evropskoj uniji, bilo da je reč o Kosovu ili Grčkoj.

Kad je reč o zastupljenosti nemačkog ambasadora u srpskoj štampi, primećuje se da je Volfram Mas dao najmanje 15 velikih intervjua i nebrojeno mnogo izjava o različitim pitanjima.

Finansijska podrška od 870 miliona evra

Prema pisanju „Glasa” (5.1.2010) i podacima Republičkog zavoda za statistiku, glavni uvozni partner je Nemačka, iz koje je uvezena roba vrednosti 1,77 milijardi dolara. „Srbija ostaje zanimljivo mesto za nemačke investicije”, piše „Politika” 25. januara povodom posete Beogradu delegacije nemačkog poslovnog udruženja Odbor za istok koju čine generalni direktori najvećih nemačkih kompanija iz oblasti energetike, auto-industrije, telekomunikacija, građevinarstva, informatike i trgovine. „Najavljeno je da će nemački privrednici razgovarati sa premijerom Mirkom Cvetkovićem, ali šef nemačke delegacije profesor dr Klaus Mangold, predsednik Odbora za Istok nemačke privrede, u ekskluzivnom intervjuu za „Politiku” potvrđuje da će se šefovi energetske kompanije RWE, Dojče Telekom, Siemens, Dojče banke, BASF i Air Berlin sastati i sa predsednikom Srbije Borisom Tadićem i mnogim resornim ministrima srpske vlade. Profesor Mangold ocenjuje da je Srbija i dalje jedna od najatraktivnijih lokacija za investiranje nemačkog kapitala. O istom sastanku izveštava i „Kurir” pod naslovom „Nemačka ofanziva na EPS i Telekom”.

O značaju tog susreta piše Volfram Mas, ambasador Nemačke u Beogradu u specijalnom dodatku objavljenom u „Danasu” 9. marta pod naslovom „Snažna volja za saradnju”, naglašavajući da je ovo najveća i najznačajnija privredna delegacija koja je posetila Srbiju od demokratskih promena 2000. godine: „Nemačka je danas jedan od najvažnijih privrednih partnera Srbije. Ovo partnerstvo ne ogleda se samo u trgovinskoj razmeni već je ugrađeno u skoro sve segmente privrednog života. Od demokratskih promena do danas Nemačka je kroz bilateralnu tehničku i finansijsku podršku Srbiji na raspolaganje stavila više od 870 miliona evra. Ovome naravno treba dodati i grantove

kroz fondove Evropske unije u visini od dve milijarde evra, a čijem finansiranju Nemačka doprinosi velikim delom. Samo u prošloj godini obezbedili smo bilateralnu podršku u iznosu od 150 miliona evra, što je rekordna suma u dosadašnjoj saradnji na godišnjem nivou. Već sama ova činjenica govori dovoljno o želji Nemačke da, i u teškim ekonomskim vremenima, nastavi i proširi ekonomsku saradnju sa Srbijom. Samo pre nekoliko godina, 2004. nivo nemačkih direktnih investicija u Srbiji iznosio je 278 miliona evra, dok je danas dostigao 1,2 milijarde evra”, kaže nemački ambasador u Srbiji.

Problem Kosovo

Ministar spoljnih poslova Srbije Vuk Jeremić potvrđuje za „Blic” 8. februara 2010. da Srbija i Nemačka dele istu viziju evropske budućnosti za Balkan, posle sastanka sa Gvidom Vesterveleom, šefom nemačke diplomatije. Na sastanku dvojice ministara u Minhenu bilo je reči o situaciji u BiH, statusu Kosova i o odnosima Srbije i NATO-a, o čemu je, prema Jeremićevim rečima, bilo razlike u mišljenjima. Jeremić je od Vestervelea zatražio podršku za brži put Srbije ka EU. Prema diplomatskim izvorima, nemački šef diplomatije je Jeremiću rekao da Srbija ima podršku Berlina na putu evropskih integracija, ali da odluke o ratifikaciji SSP, kao i o kandidaturi, uz nemačku vladu donosi i Bundestag u kojem većinu ima CDU, partija sa kojom Beograd nema dobru komunikaciju.

„Press” tvrdi da su „pitanja Kosova i EU ipak povezana” u tekstu objavljenom 19. februara. Tabloid prenosi vest agencije Beta da je neimenovani zvaničnik Nemačke izjavio da bi „Srbija u EU mogla da uđe 2018. godine, ali pod uslovom da u međuvremenu radi na rešenju problema Kosova i na regulisanju međusobnih odnosa”. On je dodao da će predsedniku Tadiću tokom njegove predstojeće posete Nemačkoj biti preneto da nije tačno ono što srpski funkcioneri ponavljaju non-stop, da status Kosova i približavanje Srbije EU nemaju nikakve veze jedno sa drugim, i da „EU ne prima u članstvo države u konfliktu”. Mogao bi, kaže neimenovani zvaničnik, da se u regulisanju odnosa sa Kosovom prepíše recept kojim su nekadašnje Zapadna i Istočna Nemačka rešile međusobni problem. „Spoljna politika SR Nemačke zasnivala se na insistiranju da svet ne prizna DDR, nešto slično poput sadašnje spoljne politike Srbije. Ali UN nisu želele da prime u članstvo nijednu od te dve države dok god je postojao konflikt. Na kraju su dve Nemačke 1972. potpisale Ugovor o osnovnim principima, kojim nisu formalno priznale jedna drugu, ali su se obavezale na dobrosusedske odnose, uspostavile saradnju u mnogim

oblastima i razmenile stalne predstavnike, koji nisu bili u rangu ambasadora..." No, srpski najviši zvaničnici odbili su da komentarišu anonimne izjave.

Da li je priznanje Kosova uslov ili preduslov i da li je reč o dobrosusedskim odnosima, raspravljalo se čitave godine. Volfram Mas, ambasador Nemačke u Beogradu, par dana kasnije izjavio je u „Pressu” da „dobra regionalna saradnja u duhu dobrih međususedskih odnosa spada u preduslove za ulazak u Evropsku uniju, a za Nemačku Kosovo jeste sused Srbije”. „Naša pozicija je jasna, mi želimo ulazak Srbije, ali i Kosova u EU. Za Saveznu Republiku Nemačku je pitanje statusa Kosova rešeno. Naš je cilj da Srbija i Kosovo zajedno nađu put koji će im naposljetku omogućiti članstvo u EU.” Izjavu za novinare neimenovanog predstavnika Nemačke koji je učestvovao na konferenciji Fondacije „Konrad Adenauer” u Beogradu po principu „Četam hausa” (prenosi se sadržaj razgovora, ali se ne pominje izvor niti se bliže „locira”), ambasador je ocenio kao nečije privatno mišljenje.

Dnevni list „Danas” u tekstu od 11. marta 2010. pod naslovom „Nemački model osnova za saradnju s Prištinom” razmatra da li bi model saradnje Istočne i Zapadne Nemačke posle završetka Drugog svetskog rata mogao da bude uzor i osnova za buduće odnose Srbije i Kosova, iako se ova dva slučaja ne mogu automatski porediti. Na takvo moguće uspostavljanje srpsko-kosovske saradnje ukazao je u razgovoru za „Danas” i Stiven Vordsvort, ambasador Velike Britanije u Beogradu, koji je rekao da bi odnosi „dve Nemačke mogli da budu primer Srbiji da može da saraduje s Kosovom, a da zadrži svoje protivljenje nezavisnosti”. Predrag Simić, profesor Fakulteta političkih nauka i nekadašnji srpski ambasador u Francuskoj, kaže za „Danas” da se „saradnja Srbije i Kosova može ostvariti na modelu saradnje Istočne i Zapadne Nemačke tako što bi tim stručnjaka na ozbiljan način utvrdio koja su to pitanja oko kojih može da se saraduje, a da se implicitno ili eksplicitno ne prizna nezavisnost”. Čedomir Antić, istoričar i predsednik Naprednog kluba, za „Danas” kaže da ideja o saradnji Srbije i Kosova po modelu dve Nemačke

nije nova i da se javila pre 2008, u vreme kada se raspravljalo šta znači koncept „više od autonomije, manje od nezavisnosti” u odnosu na punu nezavisnost.

„Srbiji danas, 20 godina po završetku hladnog rata, predlažu rešenja iz tog doba. Treba znati da 1945, kada je Nemačka pobeđena u ratu, nije postojala namera o stvaranju dve države. Onaj ko danas predlaže takav model odnosa Srbije i Kosova mogao bi da bude shvaćen kao neko ko kaže da je podela privremena i neopravdana”, upozorava Antić. On navodi različite okolnosti koje su imale dve Nemačke u odnosu na Srbiju i Kosovo. „U obe Nemačke je živio nemački narod. Posle 1945. i 1949, kada je nastala Istočna Nemačka, ni u jednoj od te dve zemlje nije bilo ubistava i etničkog čišćenja, što je razlika u odnosu na Kosovo i Srbiju. Bez obzira na manjkavosti tog predloga, uveren sam u dobre namere ambasadora Vordsvorta, koji je u vreme hladnog rata službovao u Nemačkoj”, zaključuje Antić, a prenosi dnevni list „Danas”.

Dobri odnosi uprkos Kosovu

Predstavnici najznačajnijih političkih stranaka u Srbiji saglasni su u oceni da je za Srbiju, čiji je jedan od ključnih prioriteta pristupanje EU, veoma važno kakve će odnose imati sa Nemačkom zbog značaja koji ova država ima u evropskoj porodici. Mišljenja su, međutim, podeljena kada je reč o tome koliko nemačko priznanje nezavisnosti Kosova može da uzdrma odnose između dve zemlje, o čemu piše „Politika” 17. maja 2010. u tekstu „Odnosi sa Berlinom su ključ za EU integraciju Srbije”. Prema oceni Miloša Jevtića, poslanika Demokratske stranke i člana parlamentarnog Odbora za inostrane poslove, Nemačka je za Srbiju najznačajniji partner na putu evrointegracija. „Odnosi između naše dve zemlje su na zadovoljavajućem nivou, a o tome najbolje govori broj poseta najviših zvaničnika Srbije Nemačkoj. Veliki broj nemačkih zvaničnika, takođe, dolazio je u Srbiju. Nedavno smo imali nekoliko ozbiljnih kontakata, a nastojimo da tu saradnju podignemo na najviši mogući nivo”, ističe Jevtić. Svako, kako kaže, ne treba zaboraviti da je Nemačka najznačajniji ekonomski partner Srbije i da je trgovinska razmena sa ovom zemljom daleko veća u odnosu na razmenu sa drugim zemljama. Uostalom, ozbiljne nemačke kompanije prisutne su u Srbiji godinama.

Prema rečima Aleksandra Vučića, tada zamenika predsednika SNS-a, u interesu naše zemlje je da imamo najbolje moguće odnose sa Nemačkom koja je uz Francusku i Englesku najuticajnija zemlja EU. Zamenik predsednika Srpske radikalne stranke Dragan Todorović, međutim, podseća na negativnu ulogu koju je Nemačka imala po srpske interese u proteklih dvadeset godina. „Ranih devedesetih godina uz Vatikan, Nemačka je bila zemlja koja je podsticala secesiju u SFRJ. Priznala je nezavisnost Slovenije i Hrvatske i uticala na svoje evropske partnere da to učine i to je nastavljeno da se radi do danas”, ističe Todorović, dodajući da je svestan činjenice da je reč

o vodećoj ekonomskoj sili, ali napominje da odnosi sa ovom zemljom moraju da se posmatraju kroz prizmu srpskih nacionalnih i državnih interesa. Samim tim što je najjača ekonomska sila EU, Nemačka ima jak potencijal i u odlučivanju, kaže Slobodan Samardžić, tadašnji potpredsednik Demokratske stranke Srbije. Prema njegovim rečima, u spoljnoj politici EU glavnu reč vodi Velika Britanija, a Nemačka je druga sila.

Vodeća uloga kancelarke Angele Merkel

Nemačka i Evropa su na raskrsnici. Citirane reči kancelarke Angele Merkel izgovorene u trenucima najžešće nemačke političke svađe o pomoći „propalaj Grčkoj” postale su, preko noći, simbol nove nemačke pozicije. Političari, bankari, biznismeni, mediji počeli su da se utrkuju u „čitanju” ove kratke rečenice Angele Merkel, licitirajući da je reč o raskrsnici na kojoj se odlučuje o budućnosti ekonomije, sudbini evra, stabilnosti Evropske unije...

„Politika” navodi da je u raspravi o evropskoj pomoći Grčkoj nemačka kancelarka postavila neka nova pravila ponašanja u EU. U tekstu „Gvozdena Angela”, objavljenom 14. aprila 2010. u tom listu, navodi se da Nemačka kancelarka Angela Merkel ne uspeva da uhvati dobar politički ritam: „Na domaćem, nemačkom terenu, njenoj koalicionoj vladi nikako ne cvetaju ruže, ali zato je ubedljiva na evropskoj političkoj sceni. Njeni poslednji evropski potezi izazivaju podeljena osećanja. Poklonici aplaudiraju, a ljubitelji jakih reči i istorijskih poređenja među njima govore da se u evropskoj politici, posle britanske premijerke Margaret Tačer, pojavila nova 'gvozdena dama' – Angela Merkel. Kritičari nezadovoljno odmahuju glavom i govore o gospođi 'ne' iz Berlina, oni ratoborniji tvrde da je nemačka kancelarka ustoličila u EU 'ekonomski nacionalizam'. I jedni i drugi slažu se, međutim, da je nemačka kancelarka postavila neka nova pravila ponašanja u EU.

Povod za zaista mnogobrojne analize poslednjeg evropskog nastupa Angele Merkel bila je rasprava u Briselu o pomoći Grčkoj. Prezadužena helenska država već je mesecima najveća briga Evropljana, ne samo zbog straha da će Grčka možda bankrotirati već i zbog procene da bi takav rasplet ozbiljno ugrozio opstanak evrozone i uzdrmao temelje zajedničke evropske valute. Upravo zbog toga u centrali EU u Briselu grozničavo je

tražen način za spasavanje posrnule Grčke. Telefonske veze s evropskim prestonicama su se usijale, ali u toj velikoj gužvi najglasnije se čulo ćutanje Nemačke. Veoma brzo se ispostavilo da ova rezervisanost Berlina nije bila motivisana odlukom da se Grčka ostavi na cedilu. Naprotiv, vlada u Berlinu bila je saglasna da se Atini pomogne, ali isključivo na njen – nemački način...

Kako navode nemački, a citiraju srpski mediji, prvi je pod snažnim pritiskom Angele Merkel popustio francuski predsednik Nikola Sarkozy, a posle toga Nemačka je već lakše 'sломila' otpor neistomišljenika. Na kraju, 16 članica evrozone prihvatilo je nemačku formulu za spasavanje Grčke koja se svodi na tri uslova: uključivanje MMF-a, pomoć Atini samo u slučaju njene potpune finansijske nemoći i pooštavanje kontrole 'poslovanja' svih država u sistemu u kojem gazduje evro. Bio je to, kako je protumačeno u Berlinu ali i u drugim evropskim prestonicama, potpuni trijumf Angele Merkel. Pojedini nemački mediji pali su u potpunu euforiju: visokotiražni 'Bild' je objavio fotomontažu s glavom Angele Merkel na spomeniku Otu fon Bizmarku, nadaleko čuvenom premijeru Pruske", piše dnevni list „Politika”.

U istom dnevnom listu u tekstu „Merkelova na raskrsnici”, od 7. maja 2010, kaže se da se na raskrsnici nalaze nemačka i evropska demokratija. „Situacija, gledajući iz ugla najnovije svetske ekonomske krize, za demokratiju nije nimalo ružičasta. Novac vlada svetom, ali ko vlada novcem pitanje je na koje nije teško odgovoriti kada se vidi kojom brzinom parlamenti evropskih država klimaju glavom i odobravaju hitnu pomoć za spas helenskog 'pacijenta'. Novcem sigurno ne vladaju poslanici, ministri, predsednici vlada, političke stranke, birači – svi deo lanca demokratije. Njime vladaju finansijski 'dirigenti' koji su se otrgli iz demokratskog sistema i deluju po nekim svojim pravilima u kojima je profit postao najveća svetinja... Angela Merkel možda je i sama shvatila, osetila, odakle vetar duva pa je nedeljama uporno odbijala da prihvati ideju o učešću Nemačke u spasavanju Grčke. A onda je 'pritisnuta' argumentima finansijskih stručnjaka i bankara – u nemačkim medijima ogroman prostor dobio je, na primer, 'alarm Bundesbanke da bi bankrot Grčke skupo koštao Nemačku' – popustila. Pristala je, zapravo, na lepo upakovanu finansijsku ucenu.”

Kakvi su Nemci u poslu

Nemci ne pričaju o vremenu, rukuju se, odmah prelaze na posao i zahtevaju igru po svojim pravilima. Kao kupci traže najnižu moguću cenu i najduže rokove plaćanja, a kao prodavci zahtevaju dobru zaradu i avansnu uplatu – piše „Blic” u tekstu „Kako poslovati sa Nemačkom”: „Procenjuje se da godišnje oko dve hiljade privrednika iz Srbije pokuša da plasira robu na nemačkom tržištu. Samo Privredna komora Srbije u Frankfurtu godišnje primi oko hiljadu ovakvih upita, uglavnom malih i srednjih preduzeća. Koliko su na kraju ovakvi pokušaji i uspešni, nije poznato, ali se zna da na nemačko tržište nije lako doći i da je na njemu još teže opstati.”

Da biste, recimo, otvorili firmu u Nemačkoj, potrebno je 150.000 do 200.000 evra. Samo osnivački kapital staje 25.000 evra (u Srbiji je 500 evra), a advokat i knjigovođa oko četiri hiljade evra. Toliko je u proseku i plata direktora koji mora imati mesto boravka u Nemačkoj. Možda zato u celoj Nemačkoj i postoje tek četiri srpske firme: predstavništvo Jata, Komercijalne banke, NIS-a, koji je, doduše, u vlasništvu Rusa, i Hemofarma, čiji je vlasnik nemačka Štada. U posebnom okviru „Šta treba znati”, navode se uputstva za poslovanje sa Nemačkom: nikad ne upoređivati tržišta, posebno lokalnog sa nemačkim; nemačkog partnera nikako ne uveravati u svoju situaciju (Nemac ne želi da mu plaćete, on je došao da napravi posao); pokušajte da ne preskačete nemačke navike (prodaja najčešće ide preko distributera ili tenderskih organizacija); informišite se o zemlji i ljudima, specifičnostima i navikama (Nemcima je kvalitet veoma važan); odmah krenite na temu, Nemcu je vreme novac, rukuje se i prelazi na posao; nikad ne kritikujte nacionalne specifičnosti (Nemcu nemojte reći da radi previše pedantno); pre plasiranja proizvoda naoružajte se informacijama – šta, kako, kome i po kojoj ceni, te kakve su konkurencija i tražnja (Nemci kažu da je informacija zlata vredna); nužno je uvažavati nemačke

propise. A šta Nemci cene kod Srba? To su, prema „Blicu” – talenat, sposobnost, optimizam u radu, vredan rad (za Srbe se kaže da su Prusi Balkana), fleksibilnosti i veliko srce. Od sedam miliona stranaca, u Nemačkoj živi oko 400.000 Srba, kaže „Blic”, po brojnosti zauzimaju treće mesto i zaposleni su uglavnom u ugostiteljstvu i građevinarstvu.

Godina 2011.

Nemačka kao peti stub Srbije

General Ratko Mladić izručen je Haškom tribunalu 30. maja 2011. godine, potom je uhapšen i Goran Hadžić. Kancelarka Angela Merkel bila je u zvaničnoj poseti Beogradu u avgustu. Odložena je kandidatura Srbije za članstvo u EU. Na severu Kosova i Metohije izbili su sukobi. Hrvatska je primljena u EU. Srbija je u septembru prvi put na inostranom tržištu prodala evroobveznice.

Početak februara 2010. godine ratifikovan je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju u nemačkom Bundestagu, o čemu izveštavaju sve dnevne novine: „Danas” – Nemačka ratifikovala SSP, „Kurir” – Nemačka za Srbiju... Preneta je izjava potpredsednika Vlade Srbije za evropske integracije Božidara Đelića, koji je pozdravio ratifikaciju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između EU i Srbije u nemačkom Bundestagu. „Veoma sam zadovoljan zbog činjenice da je i Nemačka, najveća zemlja unutar EU, ratifikovala SSP. Zahvalan sam predsedniku parlamenta Norbertu Lamertu i predsedniku komiteta za evropske poslove Bundestaga Ginteru Krihbaumu na ukazanom poverenju, u nadi da će Nemačka i dalje pružati podršku Srbiji”, istakao je Đelić.

Prema oceni Wolframa Masa, nemačkog ambasadora, Srbija je i dalje interesantno područje za investiranje budući da je u prethodnoj godini Nemačka investirala 60 miliona evra u Srbiju, odnosno 1,5 milijardi evra od 2004. godine, o čemu piše „Politika” 17. februara. Prema njegovim rečima, Srbija i dalje ostaje interesantno područje za investiranje za nemačke kompanije i važno je da odgovarajući okvir za ulaganja bude postavljen – politička stabilnost, vladavina prava, pouzdan zakonski i regulatorni okvir. „Investicije i trgovina su od ključne važnosti za zapošljavanje, rast i napredak. Zato verujem da je

promocija međunarodne trgovine i poslovnih odnosa glavni element budućeg orijentira spoljne politike”, kazao je ambasador. Ambasador Mas je u intervjuu objavljenom u „Danasu” 1. marta 2010. („Nemačke kompanije svake nedelje kucaju na vrata”) takođe govorio o ovoj temi, bilateralnoj saradnji dve zemlje, o poslovanju 250 nemačkih kompanija, statusu kandidata Srbije i drugim temama.

Nemačka dilema i evro

Sve oči u vezi sa spasom evrozone su uprte u Nemačku, tvrdi „Economist” u tekstu „Nemačka dilema i evro”, objavljenom 3. marta. „Ako ona otvori novčanik, čini se da još ima neke šanse za spas, ako to ne uradi, sa evrozonom i evrointegracijama je gotovo. Nemačka je pristala da pruži svoj doprinos za pomoć Grčkoj od 110 i ostalim članicama od 440 milijardi evra. To je podgrejalo nadu da će Nemci pristati i na veću pomoć, ako bude potrebna. Nemci se uglavnom tome protive, a za pristanak traže takve reforme i štednju koji su mnogim zemljama EU neprihvatljivi. (...) Iako sadašnja nemačka vlada pomoć opravdava nemačkim interesom, jer zemlja mnogo izvozi u ugrožene zemlje evrozone, tako da pomoć čuva mnogo radnih mesta u Nemačkoj, to opravdanje će otpasti u svetlu ranije navedenih evidencija. Ovo je subvencija koja teško da može da izvede tri stvari. Prvo, da zakrpi rupe u javnim finansijama posrnulih zemalja. Drugo, da povрати fiskalnu disciplinu u evrozoni. Treće, da povрати konkurentnost posrnulih zemalja.

To znači da nemačka pomoć može trajati neko vreme, ali da će ona u krajnjoj liniji doživeti neuspeh. Ona je za sada samo kupovina vremena u nadi da će se naći neko rešenje. Ono je moguće i vodi preko dubokih, brzih i konzistentnih protržišnih reformi u posrnulim zemljama. Ali, čini se da one nisu na agendi tih zemalja, jer dosadašnja pomoć ubija reformski refleks i proizvodi utisak da će drugi stalno morati da ih pomažu. U tome posrnule zemlje mnogo greše, kako to prethodna analiza i pokazuje. A to opet dalje nagoveštava da će u ovoj deceniji u EU i Evropi biti većih tumbanja. O tome se kod nas još ne razmišlja.”

Ovu tezu ne demantuju novinski naslovi: „Nemačka najznačajniji partner Srbije” („Danas”), „Nemačka kao peti stub Srbije” („Press”). Zašto je baš nemačka pomoć

značajna, objašnjava „Press” u članku objavljenom 8. maja: „Ekonomista Goran Nikolić kaže da je razumljivo to što je najviše sredstava Srbija dobila od EU, ali i pojedinačno baš od Nemačke. 'Srbija se nalazi u Evropi i teži da bude članica EU, pa je razumljivo što je EU smatra za važnog partnera. To nije sporno. Nemačka je jedna od najbogatijih i najrazvijenijih zemalja sveta, i predstavlja značajnu podršku za manje razvijene zemlje. Donacije ove zemlje ne mogu se ni porediti sa pomoći Kine ili Rusije, koje su u odnosu na nju siromašne. Dovoljno je samo uporediti BDP po glavi stanovnika, u Nemačkoj prelazi 30.000 evra, dok je u Rusiji oko 6000, a u Kini još manji’, objašnjava Nikolić, i dodaje da Nemačka baš zahvaljujući bogatstvu ima izuzetno razvijen program pomoći drugim zemljama.”

Azilanti, knjige i turisti

Jedna od tema s proleća 2010. bila je borba protiv lažnih azilanata, i tim povodom potpisan je Protokol o readmisiji između ministarstava unutrašnjih poslova Nemačke i Srbije. O ovoj temi novine su izveštavale mirno i objektivno, koristeći jezik brojki. Nemačko ministarstvo unutrašnjih poslova saopštilo je da je Srbija na trećem mestu po broju podnetih zahteva za azil, posle Iračana i Avganistanaca.

Malu ali simboličnu vest povodom obeležavanja Dana Narodne biblioteka Srbije 6. aprila, objavio je Tanjug, a prenele dnevne novine: „Knjige koje su preživele rat”, „Blic”, 7. april. „Narodnoj biblioteci je iz Nemačke vraćeno 796 knjiga koje su nacisti konfiskovali od izdavača Gece Kona tokom okupacije Beograda, a koje su prethodnih godina čuvane u Univerzitetskoj biblioteci u Lajpcigu. Ambasador Nemačke u Beogradu Volfram Mas rekao je tom prilikom da je 6. april dan sećanja na jedno od najmračnijih poglavlja nemačko-srpskih odnosa, ali da je povratak knjiga iz Lajpciga simbolički dokaz drugačijeg stanja stvari u današnjem svetu.” Rekao je i da Nemačka žali za ubijenima, žrtvama terora i nasilja i zamolio za oproštaj.

U tekstu „Dobro došli u Nemačku”, objavljenom 23. juna u „Dnevniku”, bilo je reči o porastu poseta građana Srbije EU – 2,5 miliona – od ukidanja viza pre godinu i po dana. „U ambasadi Nemačke juče je održana konferencija za novinare povodom raspisivanja konkursa 'Dobro došli u Nemačku 2011.' na kojem će biti izabrano 60 najboljih studenata koji će u dve grupe u oktobru i novembru boraviti po dve nedelje u toj zemlji.”

Uoči posete Angele Merkel

Pregledom naslova u periodu od maja do avgusta 2010. godine uočava se veliki broj tekstova koji stvaraju pozitivnu sliku Nemačke u medijima, od toga da je Nemačka proglašena petim stubom Srbije („Press”, 8. maj), najvećim donatorom Srbije, dok je Rusija na dnu liste („Blic”, 2. jul), da stižu nemačke kompanije i da Nemci ulažu milione („Večernje novosti” i „Dnevnik”, 27. jun)... Kad je reč o Kosovu, sve je više naslova o dijalogu i dobrosusedskim odnosima između Srbije i Kosova, a sve manje o priznavanju nezavisnosti Kosova kao o uslovu za ulazak u EU. No, u medijima nema mesta sumnji da će Angela Merkel tokom predstojećeg susreta Borisu Tadiću preneti čvrst stav Nemačke da su Srbija i Kosovo dve države, i da Berlin od Srbije očekuje dobre, ako ne dobrosusedske odnose, o čemu piše „Danas” 11. avgusta u tekstu „Dve države”: „Da Merkelova Beogradu donosi gorku bombonu jasno je i iz zajedničkog teksta Vilijama Hejga i Gvida Vestervelea objavljenog pre par dana u 'Frankfurter algemajne cajtungu' u kojem su Kosovo i Srbija izjednačeni u statusu i, ako je to neka uteha zagovornicima politike 'i Kosovo i Evropa', i u odgovornosti. Mada bi ovo drugo moglo biti napisano puste diplomatije radi.”

„Nemačka i Francuska u EU lobiraju protiv Srbije”, naslov je u „Pravdi” od 11. avgusta. Tvrdi se da Srbija neće dobiti datum početka pregovora o pristupanju EU, a poziva se na neimenovani izvor. „U Nemačkoj i Francuskoj se bliže izbori, a tamošnje biračko telo ne gleda rado na nove poreske izdatke i novi talas emigranata, pa zato vlade ovih zemalja moraju u kampanji da pričaju priču protiv daljeg širenja EU. Osim toga, Nemačka i Francuska za datum pregovora od Srbije traže da digne ruke od Severa Kosova”, kaže izvor „Pravde”.

Nedvosmislene poruke – Kosovo pa status kandidata

Zvanična poseta Angele Merkel Beogradu izazvala je buru komentara i različitih tekstova, a najviše pažnje su privukli izjave i stavovi nemačke kancelarke koji se tiču Kosova. „Ne možemo u EU imati zemlje koje kad jedan dođe za sto, drugi se diže i odlazi, to je nemoguće”, ocenila je Merkelova, a preneo „Danas” 23. avgusta. Pokušali smo da kroz tri različita teksta – izveštaj o susretu u uglednim dnevnim novinama, komentar u tabloidu i komentar u najtiražnijim dnevnim novine – predstavimo sliku o poseti iz tri različita ugla.

Dnevne novine „Politika” na naslovnoj strani objavljuju 24. avgusta tekst „Tadić: Srbija želi da reši konflikte na Zapadnom Balkanu, Merkel: Napredak u dijalogu sa Kosovom, pa status kandidata”. Prenosimo deo teksta: „Merkelova je istakla da su Evropskoj uniji potrebne zemlje Zapadnog Balkana, jer nema mirnog suživota ukoliko sve zemlje regiona ne budu članice Unije. Hapšenje Ratka Mladića i Gorana Hadžića, kako je dodala, bilo je važan korak, a EU je sa svoje strane pokazala koliko joj je stalo do približavanja Srbije Uniji viznom liberalizacijom.”

Nemačka kancelarka je istakla da se nalazimo u odlučujućoj fazi, kada je na redu pitanje statusa kandidata, što je sledeći cilj na putu približavanja EU. Ona je objasnila da ovo pitanje zavisi od tri tačke, a to su reforme, Kopenhagenski kriterijumi, koji predviđaju regulisanje odnosa sa susedima, pri čemu je Srbija dosta toga uradila, i potreban je napredak u odnosima Beograda i Prištine. U vezi sa Kosovom, Merkelova je rekla da zna da se problemi ne mogu rešiti preko noći, ali je uverena da se neka pitanja, kao što je pitanje trgovine, mogu rešiti. Ona je naglasila da se Nemačka protivi jednostranim

koracima i da zbog toga želi da se nastavi dijalog koji će doneti rezultate, čime bi se umanjila opasnost jednostranih koraka.

Merkelova je dodala da je potrebno da Nemačka i Srbija češće razgovaraju i da se ne dozvoli da izbori ometaju napredak na tom putu. Ona se izjasnila kao optimista kad je reč o mogućnosti rešavanja problema na Zapadnom Balkanu. „Evropa je rešenje. Kada budete članica EU i deo Šengena, onda više nema granica, nema pasoša. Ne treba zaboraviti šta se dobija prihvatanjem Kopenhagenskih principa”, poručila je šefica nemačke vlade, a prenela „Politika”.

Tabloid „Press” u rubrici Komentar dana, pod naslovom „Poruke bez dileme”, kaže da „sa Nemcima nema dileme, uvek znate šta traže od vas, kao što znate i šta od njih možete da dobijete”. „Prvo, ako Srbija želi da dobije status kandidata za članstvo i možda datum početka pregovora, što je mnogo važno vladajućoj koaliciji, uslovi su: usvajanje reformskih zakona, dobri 'odnosi sa susedima', nastavak pregovora sa Prištinom i ukidanje 'paralelnih struktura na severu Kosova'. Prevedeno na srpski, to znači prekid veza države Srbije i Srba na severu Kosova, ukidanje finansiranja srpskih opština i ustanova, stavljanje Mitrovice pod vlast Prištine. To dalje znači i da vlada Hašima Tačija kontroliše prelaze i da Beograd prizna carinske ili kakve god pečate i još štošta tokom narednih pregovora. (...) Ništa manje važna poruka kancelarke je da Srbiji jeste mesto u EU, da Nemačka podržava naš put i da će pomoći koliko može: što direktnom pomoći, što investicijama nemačkih kompanija. To znači i da pomoći nema ako nećemo u Evropu! I, na kraju, jasna poruka da nas neće primiti u EU dok ne rešimo problem Kosova. Nemačka je ovaj problem rešila tako što je priznala Kosovo, tako da valjda to očekuje i od Srbije, jer, kako je naglasila kancelarka, EU ne poznaje granice”, tvrdi „Press”. U tom trenutku najtiražnije novine „Blic” objavljuju reakciju predsednice Fonda za političku izuzetnost Sonje Liht pod naslovom „Ovo su novi uslovi” u kojoj se navodi da su uslovi koje je postavila kancelarka Merkel bili neočekivani.

Kandidatura Srbije

Dnevni list „Danas” je 23. novembra 2011. objavio anketu „Kako ocenjujete tvrd stav nemačke prema kandidaturi Srbije”. Prema mišljenju Predraga Simića, profesora FPN-a, tvrd stav Berlina neće se ni promeniti. „Trebalo sačekati ishod pregovora Beograda i Prištine koji su trenutno u toku, i to posebno kada je reč o situaciji na administrativnim prelazima. U svakom slučaju, pozicija koju Nemačka ima u EU dozvoljava joj da bude 'tvrda' prema srpskoj kandidaturi. U aktuelnoj krizi unutar Unije, Nemačka smatra da snosi najveći deo tereta i da je zbog toga u mogućnosti da propisuje uslove, ne samo Srbiji već i mnogim članicama EU. Naravno, ne treba izgubiti iz vida ni to da je za Srbiju glavno izvozno tržište upravo Nemačka.”

Ognjen Pribićević, bivši ambasador u Berlinu, smatra da dobijanje statusa kandidata zavisi i od toga koliko će Srbija uspeti da ispuni uslove iz izveštaja EK. „Ipak, mislim da je stav Nemačke posledica njihovog dogovora sa SAD i da će nemačke vlasti istrajavati u tome da Srbija popusti kada je reč o Kosovu. Ono što je takođe važno su i reči kancelarke Angele Merkel, koja je još prilikom posete Beogradu istakla da Srbija mora da ukinu 'paralelne institucije' na Kosovu.”

Slobodan Samardžić, potpredsednik DSS-a, smatra da „nemačke vlasti žele da izvuku maksimum od Srbije kada je reč o Kosovu i Metohiji, i to do 9. decembra, kada se bude odlučivalo o kandidaturi. Ono što ta zemlja hoće jeste da se priča u vezi sa KiM definitivno završi. Mislim da su ovakve stvari normalne u odnosima zemalja na međunarodnoj političkoj sceni. Međutim, vidljivo je i evidentno da srpska vlada popušta u svemu”, prenosi „Danas”.

Godina 2012.

Nova vlast i podrška Nemačke

Srbija je u maju 2012. godine na parlamentarnim i predsedničkim izborima dobita novog, demokratski izabranog predsednika i novu vladu. Nemačka je čestitala na pobedi i ohrabrila nove predstavnike vlasti da ostanu na evropskom kursu. Počeli su pregovori Beograda sa Prištinom uz posredovanje Evropske unije. Srpski premijer Ivice Dačić i kosovski premijer Hašim Tači trebalo bi da razmotre najvažnije teme koje vode napretku u dijalogu. Kao anegdota nastala nakon jednog od ovih razgovora ostaje i rečenica Ivice Dačića, izgovorena povodom lošeg funkcionisanja zemlje pod velikim snegom: „Ako sam ja mogao da se sastanem sa Tačijem, mogu i oni da očiste sneg.” Američka državna sekretarka Hilari Klinton i visoka predstavica EU Ketrin Ešton bile su 30. oktobra u radnoj poseti Beogradu gde su srpske zvaničnike ohrabrile da nastave dijalog sa Prištinom i sprovedu konkretne korake koje će omogućiti napredak Srbije na putu ka EU.

Početak ove godine, Srbija još nije dobila status kandidata ni datum početka pregovora, dok Nemačka i dalje stoji iza čvrste evropske perspektive Srbije. Tokom iznenadne posete šefa nemačke diplomatije Vestervelela, odati je priznanje Srbiji, o čemu piše „Kurir” 24. februara. „Nemačka bi želela da na sledećem sastanku Evropskog saveta Srbija dobije status kandidata, jer Nemačka čvrsto stoji iza evropske perspektive Srbije. Cilj je moguće ostvariti ako ostanemo fleksibilni, racionalni i angažovani. U Beogradu sam da vam odam priznanje i da vas ohrabrim’, izjavio je Vestervele.” Posetu nemačkog ministra tumači Terezija Teglhofer, stručnjak za Zapadni Balkan u Nemačkom save-tu za spoljne odnose, za „Blic” u tekstu „Promena nemačkog stava”: „Kada je Evropska komisija u oktobru preporučila dodeljivanje statusa kandidata Srbiji, Nemačka je bila

ta koja je izrazila najviše skepse. Pretnjom veta na odluku o statusu kandidata, Nemačka je želela da postigne maksimalnu posvećenost Beograda dijalogu sa Prištinom. Činjenica da je ministar Vestervele pojurio u Beograd da javno oda priznanje do sada postignutom napretku i izrazi podršku statusu kandidata kojem se Nemačka i dalje protivila u decembru, veoma je dobra vest za EU perspektivu Srbije. To pokazuje promenu u nemačkom stavu.”

Drugog marta 2012. Srbija je dobila status kandidata, kada su šefovi država i vlada 27 zemalja članica EU odlučili da Srbiji dodele status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Time je započeta druga faza – dobijanje datuma za otpočinjanje pregovora o članstvu u EU.

Nova era u srpsko-nemačkim odnosima

U međuvremenu, Srbija je 20. maja dobila novog predsednika, Tomislava Nikolića, koji je sa 47 odsto glasova pobedio Borisa Tadića. Berlin poručuje da će konstruktivno saradivati sa novoizabranim predsednikom Srbije Tomislavom Nikolićem, ali naglašava da je od odlučujućeg značaja da Beograd sada ostane na evropskom kursu i da je njegovo prvo obraćanje „s pažnjom primljeno k znanju”, kako navodi „Dnevnik” 22. maja 2012.

Ambasador Nemačke Volfram Mas oglasio se prvi povodom medijskih spekulacija da strane sile „prave buduću vladu”, u tekstu objavljenom u „Pressu” 25. maja pod naslovom „Mas: Zapad ne pravi vladu DS i SNS”:

„Odluku o sastavu srpske vlade donose jedino srpske stranke u srpskom parlamentu. Nemačka ima, naravno, interes da buduća vlada bude evropski orijentisana. U interesu Srbije je da vlada bude sposobna da uspešno rešava teške zadatke koji joj predstoje. Svaka vlada koja ispunjava ove kriterijume će u Saveznoj Republici Nemačkoj biti viđena kao partner”, rekao je Mas u prvom intervjuu nekog stranog ambasadora nakon izbora u Srbiji. Takođe, pozeleo je, u ime Nemačke, sreću Tomislavu Nikoću u ispunjavanju velikog zadatka koji je pred njima. „Slušajući prve izjave izabranog predsednika, gospodina Nikolića, možemo izraziti nadu da će konsekvantno nastaviti put približavanja Srbije EU, kao i da će dalje razvijati bilateralne odnose.”

Dnevne novine prenose čestitke nemačke kancelarke Angele Merkel novoizabranom predsedniku („Kurir”, 31. maj, „Tomo, uz tebe sam!”): „Nadam se da ćete se snažno zalagati za nastavak integracije Srbije u EU. Nemačka će biti pouzdan partner Vama i Vašoj zemlji u sprovođenju za to neophodnih reformi”, navodi se u čestitki nemačke kancelarke.

Nemačka kao hegemonijalna sila

Koliki je uticaj nemačke kancelarke na rešavanje krize u EU i da li je njena reč od presudnog značaja, pokušavaju da izmere srpski tabloidi prenoseći i komentarišući tekstove iz strane štampe. Na primer, „Kurir” prenosi tekst iz „Fajnenšel tajmsa” preuzet iz hrvatske štampe, objavljen 28. juna 2012. pod naslovom „Merkelova pravi Veliku Nemačku”. U prevodu teksta iz FT-a stoji da „nemačka kancelarka Angela Merkel želi od Evrope da napravi veliku Nemačku, a francuski predsednik Fransoa Oland suviše je slab da joj se u tome suprotstavi. To tvrdi Martin Volf, glavni ekonomski analitičar najuticajnijih poslovnih novina na svetu, 'Fajnenšel tajmsa', prenose hrvatski mediji. Volf, čije su kolumne izuzetno cenjene širom sveta, izjašnjava se kao evroskeptik, a specifičan pogled na jednu od najuticajnijih političarki EU, Angelu Merkel, iskazao je u intervjuu na predsedničkoj konferenciji održanoj u Jerusalimu. Prema njegovim rečima, nemačka kancelarka u Evropi insistira na jednom konceptu koji je krajnje Nemački. 'Ideja Angele Merkel očigledno podrazumeva da bi sve evropske zemlje trebalo da se ponašaju kao pravi Nemci, a to je prirodno nemoguće’”, istakao je Volf, a prenosi „Kurir”.

Dnevne novine „Blic” takođe se bave uticajem nemačke kancelarke u tekstu „Kako je popustila Angela Merkel” (2. jul 2012), navodeći da je „protekle dve godine njen slogan 'Ne postoji alternativa štednji', koji je uporno ponavljala da bi dobila podršku svoje vlade i parlamenta za krajnje nepopularne mere za spas zemalja evrozone pogođenih krizom. Do sada joj je to polazilo za rukom, ali svoju evropsku politiku Merkelova će morati da prepusti sudu nemačkih birača na opštim izborima iduće godine. To je bila njena najveća briga kada se, posle iscrpljujućeg samita, iz Brisela vraćala u Berlin, kaže se u analizi Almut Meler, direktorke Centra za evropske političke studije 'Alfred fon Openhajm'. (...) Pristajući na kompromis, Merkelova nije poražena. Naprotiv, sprečila je

krah Španije i Italije i time spasla evro. Naravno, ušla je u pregovore 'zveckajući' oštrim rečima u stilu 'nema evroobveznica dok sam ja živa' i, naravno, otišla je tvrdeći da je prevladao njen stav 'nema garancija bez odgovornosti', aludirajući na nezavisnu kontrolu banaka", prenosi „Blic”.

Iste novine objavile su 1. avgusta 2012. tekst „Nemačka na udaru krize”, čiji deo prenosimo: „Dužnička kriza u evrozoni počinje da se oseća i u najjačoj evropskoj privredi, što nije promaklo Mudisu, agenciji za kreditni rejting, koja je upozorila da bi Nemačka mogla da izgubi rejting AAA zbog toga što su njene prognoze razvoja 'negativne’.”

Sliku Nemačke kao velike sile upotpunjuje i tekst iz istog izvora objavljen 13. septembra „Nemačka daje 190 milijardi evra za spas evrozone”, u kojem se prenosi da je Savezni ustavni sud Nemačke odobrio učešće Nemačke u finansijskom štitu evropskog stabilizacionog mehanizma (ESM) i fiskalnom paktu, ali uz određene uslove: „Ratifikacija Fonda za spas evrozone biće odobrena samo uz međunarodnu pravnu garanciju da se gornja granica jemstva Nemačke od 190 milijardi evra neće menjati bez saglasnosti nemačkih predstavnika u upravnim organima ESM – Veća guvernera i Direkcije, saopštio je predsednik suda Andreas Foskule. To drugim rečima znači da će u odluci učestvovati i Bundestag. (...) Odmah nakon objavljivanja odluke Ustavnog suda o odobrenju ratifikacije fonda, evro je nastavio trend rasta i premašio vrednost od 1,29 dolara, što je najviši nivo od sredine maja”, prenosi „Blic”.

Nemačka kao ključni strateški partner

Značajnu ulogu u produbljivanju ekonomskih i političkih veza između Nemačke i Srbije odigrao je potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić. Dnevne novine „Danas” od 11. septembra u tekstu „Značajno partnerstvo pred nama” objavljuju izveštaj iz Berlina posle potpisivanja Memoranduma o razumevanju između Elektroprivrede Srbije i Nemačke kompanije RNjE i razgovora sa nemačkim vicekancelarom i ministrom privrede Filipom Reslerom. Vučić je izjavio da „očekuje značajno produbljivanje saradnje dve zemlje u oblasti energetike, ali i drugim oblastima”. „Nemačka strana je insistirala na funkcionisanju pravne države i postojanju dobrih uslova za investitore. Ono što smo mi mogli da tražimo je da Nemačka što pre krene u realizaciju ovog Memoranduma, da završimo sve u vezi sa birokratskim procedurama u najkraćem roku i da krenemo u gradnju Termoelektrane Nikola Tesla 3, što je za nas od životne važnosti”, izjavio je Vučić. Vučić je ponovio da je Nemačka „ključni strateški partner Srbije, možda i zbog naše želje da idemo u EU”.

Od septembra do kraja 2012. godine, Nemačka je od strane novih vlasti označena kao ključni partner za razvoj Srbije i zemlja koje pruža podršku Srbiji na putu ka Evropskoj uniji. Prvi potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić upućivao je izraze zahvalnosti u kontaktu sa nemačkim zvaničnicima, o čemu izveštavaju sve dnevne novine prenošeći agencijske vesti.

Na pitanje novinara „Danasa” kako komentarišete Vučićevu izjavu da bez Nemačke ne može biti razvoja Srbije (15. septembar 2012), odgovori su bili u saglasju sa Vučićevom ocenom: „Dubravka Filipovski, potpredsednica Nove Srbije: 'Kao što je i Vučić rekao, partner Srbije iz Zapadne Evrope treba pre svega da bude Nemačka. Činjenica

je da je to najrazvijenija zemlja trenutno u Evropi i činjenica je da Nemačka i Rusija imaju ogromnu privrednu razmenu, pa ako je Rusiji Nemačka značajan partner, zašto ne bi bila i nama. Sporazum u oblasti energetike sa RNJE je vrlo dobar korak; Aleksandar Jugović, potpredsednik SPO: 'Slažem se sa Vučićem. Nemačka je motor Evrope. Od nje zavisi budućnost EU, kao i budućnost država koje žele da postanu članice EU. Jedino Nemačka može spasiti Evropu od ekonomskog kolapsa. Zato se Srbija samo u savezu sa Nemačkom može nadati privrednom oporavku'; Aleksandar Stevanović, saradnik Centra za slobodno tržište: 'To je vrlo realistična izjava sa stanovišta ekonomije. Srbiji je u ekonomiji najvažnija Nemačka, u energetici Rusija, a u bezbednosti SAD. Bez sve tri države nama ne može biti dobro, tako da je Vučić pogodio jednu stvar koja je jako važna za Srbiju'; Milan Kovačević, konsultant za strana ulaganja: 'Nama nema napretka bez dobrog upravljanja ekonomijom. Pojednostavljivanja u smislu da ćemo imati napredak uz pomoć što većeg otvaranja ka svetu mogu biti i štetna, jer vode shvatanju da rešenje može biti jednostavno, što nije tačno"', prenosi „Danas”.

„Ove godine Nemačka je opet najveći spoljnotrgovinski partner Srbije i izvesno je da će izvoz preći milijardu evra, a uvoz 1,6 milijardi. Nemačka je i najveći pojedinačni donator Srbije od 2000, sa više od milijardu evra pomoći”, navodi „Akter” u tekstu „Nemačka i Srbija jačaju ekonomske veze” (17. decembar 2012):

„Srbija i Nemačka imaju suprotne stavove po pitanju Kosmeta, kao i drugačije poglede na ratove za nasleđe SFRJ iz 90-ih. Ipak, Nemačka je danas za striktno poštovanje Dejtona, time i Republike Srpske. Cilj mudre politike jeste da ne dozvoli da politička razilaženja po nekim pitanjima ugroze čitav spektar drugih odnosa, od ekonomije preko kulture do slobodnog kretanja ljudi (pre svega naših iseljenika, koji godišnje šalju skoro pola milijarde evra u maticu). Kada je u pitanju ekonomski najjača zemlja Evrope, pogrešno je stavljati u prvi plan razlike, jer bi to ugrozilo naše ekonomske interese. S druge strane, naivno je praviti se da ne postoje političke razlike, odnosno propustiti šansu da se saopšti šta su naši legitimni nacionalni interesi. Naći pravu meru nije lako, ali to i jeste posao političara. Poslednja kriza u vezi sa severom Kosmeta, odnosno pregovori u Briselu, ukazuje da su možda naučili lekcije”, prenosi „Akter”.

Godina 2013.

Na Srbima je da otope led

Sporazum o principima normalizacije odnosa Republike Srbije i samoproglašene Republike Kosovo potpisan je 19. aprila 2013. godine u Briselu, nakon deset rundi pregovora. Briselski sporazum potpisali su ispred Republike Srbije predsednik vlade Ivica Dačić i predsednik vlade Kosova. Prema mišljenju jednog dela javnosti, ovaj sporazum nije u skladu sa srpskim Ustavom i zakonima, ni sa Rezolucijom 1244.

Uoči potpisivanja Briselskog sporazuma, oglasio se nemački ambasador u Beogradu Hajnc Vilhelm u mini intervjuu objavljenom u „Politici” 23. januara 2013, naslovljenom kao „Datum pregovora zavisi od dijaloga”. U tom intevjuu ambasador kaže da „veruje da nemačko-francusko pomirenje i prijateljstvo mogu biti model za Balkan”: „Nemačka i Francuska bile su vekovima smrtni neprijatelji, jedna protiv druge su se borile u mnogim ratovima i to se na izvestan način može uporediti sa Balkanom. Posle Drugog svet-skog rata postalo je moguće da se Nemačka i Francuska pomire i s vremenom postanu najbliži saveznici u Evropi. Moja želja je da to bude moguće i ovde, na Balkanu, da zemlje koje su se borile jedna protiv druge, postanu prijatelji i da sarađuju. I to se najbolje ostvaruje ako sve zemlje postanu članice EU”, dodavši da Srbija i Kosovo ne mogu postati članice EU dok ne reše svoje međusobna neslaganja. „Na Srbima je da otope led”, saopštavaju „Večernje novosti” 21. januara 2013. godine povodom formiranja nove poslaničke grupe prijateljstva sa Nemačkom u Skupštini Srbije i nepostojanju slične grupe prijateljstva sa Srbijom u nemačkom Bundestagu.

Nemačka podrška članstvu Kosova u UN

Burne reakcije u javnosti izazvala je izjava nemačkog ambasadora da je članstvo Kosova u UN jedno od pitanja koje treba da se nađe „na stolu” u Briselu, što prenosi „Politika” 25. januara u tekstu „Nemačka želi da Srbija ne blokira stolicu Kosova u UN”. U tekstu se navodi da je, pojašnjavajući svoju izjavu, nemački ambasador rekao da će članstvo Kosova u UN biti eventualno rezultat budućeg političkog dijaloga Beograda i Prištine, i da to „nije tema za danas”. „Nemačka želi da Srbija ne blokira učlanjenje i stolicu Kosova u UN. To nije tema za danas, to je proces za budućnost. Na kraju pregovora eventualno će biti moguća i stolica Kosova u UN”, rekao je nemački ambasador u Krajujevcu, gde je razgovarao sa predstavnicima gradske uprave, dodajući da je tu temu pokrenuo premijer Srbije Ivica Dačić. Reagujući na ovu izjavu, šef delegacije EU Vensan Dežer je objasnio da se u okviru EU dosad nije razgovaralo o ideji Nemačke da se od Srbije zatraži da omogući članstvo Kosova u UN. Uz napomenu da ne želi da komentariše izjave drugih ambasadora, Dežer je primetio da je jasno da neke članice EU imaju svoje stavove povodom tog pitanja.

Potpredsednik DSS-a Slobodan Samardžić tražio je juče da se predsednik i premijer Srbije oglase i odbace zahtev nemačkog ambasadora da se u Briselu razgovara o članstvu Kosova u UN i ocenio da se nemački ambasador Hajnc Vilhelm ponaša ‘kao kod kuće’ i daje instrukcije srpskoj vladi. Šef poslaničke grupe DS-a Borislav Stefanović smatra da je nemački ambasador Hajnc Vilhelm predstavnik ozbiljne države i da je

opasno 'ako se takve stvari dešavaju (razgovara o članstvu Kosova u UN)', a da srpska javnost i skupština ne znaju ništa", piše u „Politici”.

Dan posle, premijer Dačić je izjavio da pitanje ulaska Kosova u UN („Večernje novosti”, 26. januar) nije bilo deo zvaničnih razgovora, niti je postavljano kao uslov za dalju dinamiku evrointegracija, dok je ambasador Vilhelm rekao da stolica za Kosovo u UN nije uslov Srbiji za dobijanje datuma pregovora, ali da je jasno da će to pitanje pre ili kasnije biti postavljeno.

„Vatreno krštenje” nemačkog ambasadora u prvom službovanju na Balkanu još neko vreme je bilo tema u dnevnim novinama. Njegova izjava povodom članstva Kosova u UN da će Srbija morati da se saglasi s tim ako želi da postane članica Evropske unije, shvaćena je kao novi uslov za određivanje datuma početka pregovora o članstvu.

Otprilike u isto vreme, nemačka kancelarka Merkel se susrela sa predsednikom Nikolićem na Samitu šefova država i vlada latinoameričkih i kiparskih država i EU, o čemu piše „Kurir” u tekstu „Merkel: Srbiji mestu u EU”. Opisuje se susret i šta je kancelarka poručila. „Prema Nikolićevim rečima, razgovor je bio veoma konstruktivan, a Merkelova mu je prenela izraze uvažavanja kao kredibilnom partneru. 'Prvi put je i ona sama rekla da razgovara sa čovekom za koga zna da neće obećati ono što ne može ispuniti', rekao je Nikolić i dodao: 'Osećao sam se veoma ponosno što ovde predstavljam Srbiju. U razgovorima s mnogim predsednicima država shvatio sam da Srbija u trećem svetu ponovo zauzima mesto koje je nekad zauzimala.’”

Datum za početak pregovora i uslovi Nemačke

Kada će Srbija dobiti datum za otpočinjanje pregovora sa EU i da li će to biti u junu ili ne, u javnosti je percipirano kao nešto mnogo važno, pogotovo što je prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić na tome insistirao pred odlazak u Berlin. „Večernje novosti” 19. februara objavljuju da Vučić „očekuje dobre vesti”: „Razgovori sa zvaničnicima Nemačke neće biti nimalo laki. Posle tih ključnih susreta trebalo bi da bude jasnije – dobija li Srbija datum za otpočinjanje pregovora sa EU u junu ili ne. Očekujem da odgovor bude pozitivan.” (...)

Vučić kaže da bi eventualno nedobijanje datuma bila – ‘izuzetno loša i teška vest’: ‘U tom slučaju, Nemačka i druge zemlje koje se budu protivile dobijanju datuma, morale bi da objasne razloge za to. Mi nemamo šta da objašnjavamo jer smo sve učinili, ponašali smo se potpuno iskreno i otvoreno. Mom prijatelju Hojzgenu, savetniku Angele Merkel, reći ću da Srbija ne može jednostavno da podnese nedobijanje datuma. To bi bio ozbiljan problem za našu zemlju. Datum je važan za naše građane i za dolazak novih investicija”, objavile su „Večernje novosti”.

Na konferenciji za novinare nakon sastanka sa šefom nemačke diplomatije Gvidom Vesterveleom, prvi potpredsednik kaže pak da „u Nemačku nije došao da zahteva datum početka pregovora o članstvu Srbije u EU, jer to zavisi od Nemačke i drugih članova EU, ali da ju tu da poruči da su vlasti u Beogradu čvrsto opredeljene za

evrointegracije i suštinske reforme države”, prenosi „Dnevnik” 21. februara u tekstu „Vučić: Odluka nije na nama već na Berlinu”.

Šef nemačke diplomatije Gvido Vestervele izjavio je da Nemačka podržava Srbiju na njenom putu ka EU, ali da će odluka o datumu početka pregovora zavisiti od konkretnih rezultata dijaloga Beograda i Prištine i da su razgovori vođeni te nedelje u Briselu od velikog značaja za taj proces. „Nemačka neće postavljati nove zahteve, ali neće ni odustati od postavljenih kriterijuma.”

„Ne pita se samo Nemačka o datumu” naslov je intervjua sa nemačkim ambasadorom u Beogradu Hajncom Vilhelmom („Kurir”, 21. februar).

„Istina je da je Nemačka jaka zemlja i da imamo 'specijalnu težinu', ali kažem vam – za sve treba konsenzus. Ne možemo nikoga da ubedimo ili nateramo da glasa na jedan ili drugi način. Sve zemlje samostalno donose odluke. Podsetiću vas da u Nemačkoj tu odluku mora da usvoji i Bundestag, što je razlika u odnosu na druge zemlje.”

Dnevne novine „Danas” objašnjavaju 16. maja kakva je procedura oko dobijanja datuma: Nemački savezni parlament, Bundestag, na sednici zakazanoj za 27. jun odlučivaće o tome da li će Berlin podržati početak pregovora o članstvu Srbije u EU. Odluka Bundestaga biće obavezujuća za vladu kancelarke Angele Merkel. Evropski savet, telo koje okuplja lidere zemalja članica EU i koje sve odluke donosi konsenzusom, na samitu 27–28. juna zauzeće konačan stav o tome da li će Srbija dobiti datum početka pregovora o pristupanju. Nemačka vladajuća koalicija CDU–CSU–FDP bila je glavni zagovornik postizanja pisanog Sporazuma o normalizaciji odnosa Srbije i Kosova, a u fokusu Bundestaga biće i naponi za njegovu uspešnu primenu, pre svega na severu KiM.

„Politika” saznaje (9. jun, „Srbiji uslovi, datum u julu”) da će Nemačka zahtevati da se odluka suspenduje ako se ne sprovede dogovor Beograda i Prištine. Srbija će, najverovatnije, poslednjih dana juna dobiti uslovni datum za početak pregovora o pristupanju Evropskoj uniji. Izvor „Politike” iz Ministarstva spoljnih poslova Nemačke kaže da ova zemlja može da odobri Srbiji datum početka pregovora uz klauzulu da odluka

može da bude povučena ako ne dođe do pune primene sporazuma između Beograda i Prištine. Prema ovom izvoru, pregovori bi počeli januara ili februara 2014. godine. U ovom trenutku nemački demohrišćani, stranka Angele Merkel, tvrde da još nisu doneli odluku o davanju datuma Srbiji. Nemački parlament ima poslednju sednicu 27. juna i tada se očekuje njegov konačni stav o davanju datuma Srbiji za početak pregovora. Kada Nemačka kaže „da”, to će učiniti i Velika Britanija, druga zemlja koja je u ovom momentu najmanje blagonaklona prema Srbiji. Ako se ove tvrdnje „Politikinog” izvora iz Ministarstva spoljnih poslova Nemačke ostvare, na Srbiju bi se primenio „crnogorski scenario”. Crnoj Gori je, u decembru 2011, bilo obećano da će u junu 2012. godine biti otvoreni pregovori s tom zemljom, ako Crnogorci ispune šest prioritetnih zahteva. Oni su to uradili i pregovori su počeli – piše „Politika”.

Natezanje oko Kosova

Nemačka vlada predložila je Bundestagu da odobri pregovore sa Srbijom, piše „Politika” 31. maja. „Puna normalizacija – stolicu u UN”, naslov je u „Blicu” 28. juna: Nemačka kancelarka Angela Merkel je u Bundestagu istakla da Nemačka pre punopravnog članstva Srbije u EU očekuje i „punu normalizaciju odnosa” Beograda i Prištine, a to podrazumeva i stolicu u UN za Kosovo. Ovaj zahtev se prvi put čuo od nemačkih poslanika 2011. godine kada su došli u Beograd sa sedam zahteva, među kojima je najviše pažnje izazvao uslov da Srbija i Kosovo potpišu sporazum o dobrosusedskim odnosima i „obavežu se da će jedna drugoj omogućiti da nezavisno i zajedno ispunjavaju svoja prava i obaveze” u regionalnim i međunarodnim organizacijama. „To znači međusobno priznanje. Međutim, to je na dugom štapu jer proces pregovaranja o članstvu traje u proseku više od deset godina, a Nemačka će već ove godine tražiti da Srbija i Kosovo potpišu sveobuhvatan sporazum o normalizaciji u kome će morati da stoji i saradnja Srbije i Kosova u međunarodnim organizacijama, uključujući Ujedinjene nacije”, objašnjava za „Blic” Dušan Janjić, jedan od eksperata za Kosovo. Janjić upozorava da je do sada potpisan samo „prvi sporazum” a da se očekuje sveobuhvatan sporazum o normalizaciji.

Dok se u Beogradu strepi da bi Nemačka na jesen mogla da pokuša da Kosovu otvori vrata međunarodnih organizacija, uključujući i Ujedinjene nacije, u Prištini preciziraju da je reč o statusu posmatrača, a iz Berlina i Beča poručuju da nema novih zahteva, ali i da bi bilo poželjno da Beograd napravi „korak više” u normalizaciji odnosa sa Prištinom. „Povodom spekulacija u Prištini da bi iza inicijative da se Kosovu omogući status posmatrača u UN, koja se najavljuje za jesen, stajala pre svega Nemačka, portparol nemačkog ministra spoljnih poslova Holger Drauzajt kaže za „Politiku” (29. jul, „Može li Beograd da blokira ulazak Kosovu u EU”) da to ministarstvo neće pokrenuti bilo kakve inicijative koje premašuju okvire smernica za početak pregovora Srbije i EU o članstvu,

postavljene na ministarskom savetu EU i Evropskom savetu, krajem juna. „Naš stav je jasan – nema novih uslovljavanja ni pritisaka”, rečeno nam je i dodato da bi Beograd mogao da pokaže dobru volju i preduzme „korak više”, koji bi vodio ka normalizaciji odnosa sa Prištinom. U istim novinama početkom septembra objavljen je tekst „Pregovori ipak ne pre januara” u kojem se prenosi stav Brisela da dinamika otvaranja pregovora nije uslovljena političkim otporom pridruživanju Srbije, koji je zaista smanjen, već proceduralnim razlozima i preokupiranošću evropskih institucija situacijom u Siriji.

Nemački ambasador u Beogradu Hajnc Vilhelm izjavio je da Berlin nema nove uslove za Srbiju za početak pristupnih pregovora sa EU, prenosi „Dnevnik” 17. septembra. „Otkad sam došao u Srbiju, stalno me pitaju da li Nemačka ima nove uslove Srbiji, a činjenica je da Nemačka nema nove i odvojene uslove”, rekao je nemački ambasador novinarima nakon otvaranja izložbe fotografija „Nemačko-srpska razvojna saradnja”. Istovremeno, Vilhelm je rekao da se politika Nemačke prema Srbiji neće menjati posle parlamentarnih izbora 22. septembra, i naglasio da među nemačkim strankama postoji širok konsenzus kada je reč o spoljnoj politici i da sve partije žele da Srbija što pre počne pregovore s EU. Po njegovim rečima, Evropski savet je u junu „rekao” koji su to uslovi – ključna je primena Briselskog sporazuma, a, u tom smislu, i održavanje lokanih izbora na Kosovu 3. novembra. „Srbija ide u dobrom smeru i mi smo zadovoljni što priprema lokalnih izbora teče dobro”, rekao je Vilhelm, i dodao da su ti izbori izuzetno važni za proces normalizacije odnosa Beograda i Prištine. „Nadamo se da će izbori proći dobro i da će Srbi u velikom broju učestvovati da bi Evropski savet u decembru mogao odrediti konačan datum za početak pregovora (sa Srbijom)”, smatra nemački ambasador. On je potvrdio da postoji mogućnost da ekspert za borbu protiv korupcije i pranja novca Betina Nelen bude angažovana kao savetnica prvog potpredsednika Vlade Srbije Aleksandra Vučića.

Nemci vole svoju gvozdenu kancelarku

Nemačka kancelarka Angela Merkel dobila je svoj treći mandat na čelu vlade, o čemu je izvestila celokupna medijska javnost u Srbiji. Iako je nemačka kancelarka u dobrom delu javnosti i medija percipirana kao osoba koja „postrojava” srpske političare, ali i pojedine evropske, njen reizbor na čelo Nemačke ocenjen je kao pozitivan. U prvom planu su njena dominantna ličnost, čvrsta ruka, očuvanje Evropske unije i dugoročna stabilnost evra.

Berlin želi da Brisel ima više moći nad budžetima država članica EU, saznaje nemački magazin „Špigl” iz planova za budućnost kontinenta nove-stare kancelarke Angele Merkel, a prenose „Večernje novosti” 23. oktobra u tekstu „Angelina nova Evropa”: „Ako (Anglela, prim. aut.) ostvari svoje naume, Evropska unija više neće biti ista, ocenjuje nemački list. Sa svojim saradnicima, zacrtala je cilj da se ostvari 'ekstenzivna, zajednička kontrola državnih budžeta, zaduživanja u 28 zemalja EU, kao i njihovih planova da pospeše konkurentnost i sprovedu društvene reforme' – sve to da bi se omogućila dugoročna stabilnost evra, a članice Unije držalena zajedničkoj ekonomskoj i fiskalnoj stazi. Ako bude po Angelinom, dakle, države će pred zajedničkim institucijama u Briselu imati manje prava veta, a obavezivaće ih i posebna vrsta ugovora. To bi, ukratko, značilo istinsku rekonstrukciju evrozona i važan korak u pravcu tzv. ekonomske vlade u Evropi. (...) Trenutni nemački ekonomski uspesi dobro će poslužiti da se evropskim partnerima objasni zašto treba slušati savete (instrukcije, naredbe?) iz Berlina. Nemci, naime, kako sada stvari stoje, zbog svega toga uopšte ne moraju da se brinu. U zemlji je gotovo puna zaposlenost. Para u budžetu je toliko da vlada može da podstakne potrošnju, bez povećavanja poreske stope. Baš to je i plan. Narednih godina, država će imati na raspolaganju 15 milijardi evra više nego sada. To će Merkelovoj omogućiti da ispuni želje svoje partije, ali i njenih partnera iz velike koalicije, socijaldemokrata, za više ulaganja u obrazovanje i infrastrukturu”, zaključuju „Večernje novosti”.

Kašnjenje otpočinjanja pregovora sa EU

Što se Srbije tiče, vreme za pregovore u ovoj godini polako ističe, kako navodi „Blic” 18. decembra u tekstu „U decembru se kite jelke, a ne otpočinju pregovori”:

„Za diplomatske i političke predstavnike Berlina iznenađujuća je ideja da se pominje početak pregovora o članstvu sa EU u decembru, pre svega zbog, kako kažu, božićnih praznika koji počinju već 21. decembra, kićenjem jelki. Do pre mesec dana predstavnici vladajuće stranke Angele Merkel (CDU) najavlјivali su da bi pregovori mogli početi 20. decembra. Uz pohvale za dosadašnje pomake u procesu normalizacije odnosa sa Srbijom, uveravanja da Nemačka želi da vidi Srbiju u EU, kao i to da niko iz ministarstva spoljnih poslova u Londonu ili iz Berlina nije tražio da se konferencija Srbija–EU pomeri za mart i da nema promene politike, danas predstavnici Nemačke tvrde da je decembar gotovo neverovatan datum. 'Ako u petak bude postignut dogovor o sudstvu između Beograda i Prištine, ne vidim da išta može stajati na putu dobijanja pozitivne odluke o početku pregovora. Uvek smo govorili da će u decembru biti doneta odluka, ali da će pregovori početi u januaru', rekao je juče za 'Blic' Peter Bajer, poslanik CDU u Bundestagu, koji je ovih dana u Beogradu. Na činjenicu da je decembar mesec praznika ukazuje i poslanica Bundestaga Meriluiz Bek. 'Ne razumem insistiranje na početku pregovora u decembru. Ne znam nikoga ko u Briselu radi 28. ili 29. decembra. Tada se kite jelke"', dodala je Bek.

Srbija je 20. decembra 2013. godine dobila nezvaničan datum za otvaranje pregovora o članstvu u EU, a prva međuvladina konferencija EU–Srbija, čime zvanično počinju pregovori, biće održana 21. januara 2014. godine. Načelna odluka doneta je u junu 2013.

godine, skoro 16 meseci nakon dobijanja statusa kandidata. Za konačnu odluku bila je presudna procena Brisela i država članica, pre svega Nemačke, o napretku u odnosima sa Prištinom. Posle osam godina od početka pregovora, 1. septembra stupio je na snagu i Sporazum Srbije i EU o stabilizaciji i pridruživanju. Stupanjem na snagu SSP Srbija je dobila status države pridružene EU, što je status najbliže veze sa EU koju može imati neka zemlja koja nije članica.

Godina 2014.

Bezrezervna podrška novoj vladi Srbije

Međuvladina konferencija Srbije i EU, koja je održana u Briselu 21. januara 2014, formalno i simbolički označila je početak pristupnih pregovora Srbije i Evropske unije. To je poslednja faza procesa evropskih integracija koja je ključna ali i dugogodišnja. *„Ovo je istorijski dan za Srbiju”, ocenili su pregovarači s obe strane stola.*

Informativna služba Srpske napredne stranke uputila je saopštenje nemačke agencije DPA o Aleksandru Vučiću, predsedniku te stranke i potpredsedniku Vlade Srbije, što je objavio „Kurir” 28. januara 2014. u tekstu „Aleksandar Vučić hoće da reformiše Srbiju”, a ispod teksta piše u podnaslovu „Hvalospev i uvažavanje”. „Aleksandar Vučić, lider naprednjaka, jeste čovek zahvaljujući kome je postignut dogovor koji su svi smatrali nemogućim – dogovor koji je okončao konflikte u vezi sa Kosovom, objavila je nemačka agencija DPA. Kako piše DPA, Vučić je doživeo neverovatnu promenu u svojoj bogatoj političkoj karijeri, a njegov zaštitni znak je borba protiv opšte zastupljene korupcije. 'U poslednje tri godine sve je drugačije kod ovog čoveka od dva metra. Čak je i najbogatiji Srbin, sumnjivi oligarh Miroslav Mišković, bio pola godine u pritvoru, a sada je njegov slučaj pred srpskim sudom', navodi ova nemačka agencija i dodaje: 'I dosad je Vučić, koji je redovno, prema sopstvenim rečima, preopterećen poslom, kao potpredsednik Vlade i koordinator bezbednosnih službi smatran za najmoćnijeg čoveka u Srbiji. Sada na izborima hoće da izdejtstvuje proboj reformi kako bi svoju zemlju, kojoj je više puta pretio stečaj, reformisao iz temelja. Međutim, njegovi kritičari mu ne veruju, tvrdeći da

je usmeren samo na sticanje sopstvene moći, koju niko u poslednjih dvadeset godina nije mogao da postigne.”

Ova mala vest nije važna, ali je dobra ilustracija za sliku o Nemačkoj koja počinje da se stvara u javnosti, a to je da Nemačka podržava Vučića jer on završava posao oko Kosova. „Merkelova neće ucenjivati Vučića”, „Podrška Nemačke na putu ka EU”, „Nemačka podržava sporazum” – samo su neki od naslova koji se učestalo pojavljuju u novinama povodom uzajamnih poseta delegacija dve zemlje. Nemačke investicije se nastavljaju, o čemu pišu „Večernje novosti” 24. februara koje navode da je Nemačka preko Razvojne banke (Kfnj) investirala više od milijardu evra u energetiku u Srbiji u poslednjih 10 godina, kako je izjavio nemački ambasador u Beogradu Hajnc Vilhelm. „On je na skupu 'Evropska energetska politika, izazovi za Srbiju u pridruživanju EU' rekao da velike i srednje kompanije iz Nemačke učestvuju u energetsom sektoru u Srbiji i da su zainteresovane da nastave ulaganja. Kao projekte u kojima je učestvovala Nemačka, Vilhelm je naveo revitalizaciju HE 'Bajina Bašta' i uspešno poslovanje 'Simensa', koji u Subotici proizvodi generatore za vetroelektrane, i 'Knaufa'...”

Izveštavanje o investicijama u 2014. godini bilo je prilično intenzivno: „Nemačka nudi pomoć u infrastrukturi” („Pregled”, 9. jul); „Nemci zapošljavaju 25.000 radnika” („Dnevnik”, 30. avgust); „Od Nemačke stiže 140 miliona donacija i kredita” („Pregled”); „Nemačka će nastaviti da pomaže Srbiji” („Blic”, 28 avgust); „Postoji još potencijala za saradnju” („Politika”, 1. jul)...

Osnivaju se nova srpsko-nemačka udruženja – Forum Srbija–Nemačka, i tim povodom potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić sastao se s bivšim nemačkim kancelarom Gerhardom Šredereom, 10. aprila 2014. „Vučić, koji je počasni član Foruma, razgovaraće sa Šrederom o produbljavanju saradnje i unapređenju odnosa dve zemlje. Kako je najavio Forum Srbija–Nemačka, predstavnicima medija obratiće se počasni članovi Foruma

Aleksandar Vučić i Ružica Đinđić, i počasni gost Foruma Gerhard Šreder”, prenosi „Danas”.

Osim toga, nemački privrednici zadovoljni su uslovima poslovanja u Srbiji, i cene naše radnike, o čemu pišu „Večernje novosti” 10. aprila. „Ambasador Nemačke u Beogradu Hajnc Vilhelm rekao je da rezultati najnovije ankete predstavljaju potvrdu poverenja u novu srpsku vladu. On je pozdravio to što je budući premijer Aleksandar Vučić najavio oko 20 reformskih zakona u oblasti privrede do kraja juna, što će, kako je ocenio, dopuniti reforme u javnoj upravi, pravosuđu i ostalim oblastima.” U sklopu regionalne ankete koja je sprovedena u 16 država centralne i istočne Evrope, učesnici ankete imali su priliku da procene pozicije svih drugih država u centralnoj i istočnoj Evropi. Srbija se pozicionirala na 12. mesto među ukupno 20 zemalja.

Solidarnost i pomoć posle poplava

Sve dnevne novine objavile su telegram saučešća koji je kancelarka Nemačke Angela Merkel uputila predsedniku Vlade Srbije Aleksandru Vučiću i istovremeno poručila da će Nemačka i EU podržati Srbiju u ovom teškom trenutku. „Sa velikim zaprepašćenjem pratimo elementarnu nepogodu koja je pogodila vašu zemlju. Vesti o nastradalima i velikim materijalnim štetama usled katastrofalnih poplava izazivaju tugu i saosećanje”, navodi se u telegramu i dodaje: „Molim vas da moje saučešće prenesete i članovima porodica nastradalih. Povređenima želim brz oporavak. Nemačka i Evropska unija će vas podržati u ovim teškim trenucima”, navodi se u telegramu kancelarke Merkel, saopštila je Kancelarija za saradnju s medijima Vlade Srbije.

Nemačka poslovna zajednica u Srbiji pokrenula je veliku akciju za pomoć nastradalima od poplava među kompanijama u Nemačkoj i onima koje posluju u našoj zemlji, piše „Politika” 23. maja. Akciji su se odazvala brojna preduzeća koja su samoinicijativno počela da doniraju znatnu pomoć u lekovima, hrani, vodi, opremi i građevinskom materijalu poput Dojče banke, Hemofarma, Knaufa, Metroa, Dregera... Nemačka privredna zajednica u Srbiji obavestila je i privredna udruženja, poput Nemačkog odbora za istok, koja će sprovesti humanitarnu akciju. Pokrenuta je i kampanja u medijima, pa je „Frankfurter algemajne cajtung” objavio tekst pod nazivom „Vodeni monstrum briše granice” o realnim događajima u poplavljenim područjima u Srbiji i Bosni.

U tim danima tragedije, podrška i pomoć svake vrste bile su više nego potrebne. Nemačka kancelarka Angela Merkel je u telefonskom razgovoru sa predsednikom srpske vlade Aleksandrom Vučićem pružila uveravanja da je „Nemačka spremna da i dalje pomaže Srbiji” posle poplava, navodi „Politika”. U saopštenju portparola savezne vlade Štefena Zajberta navodi se da je kancelarka Vučiću „izjavila iskreno saučešće

zbog žrtava i ljudi koji su pretrpeli štetu u katastrofalnim poplavama". Vučić je, kako se navodi u saopštenju, zahvalio „za solidarnost i već pruženu pomoć” i rekao da je „njegova zemlja pred ozbiljnim izazovom, pa je svaka pomoć dobrodošla”. „Savezna kancelarka pružila je uveravanja da je Nemačka spremna da i dalje pomaže i zaželela premijeru (Vučiću) i njegovim sugrađanima snagu i hrabrost u savladavanju štete od poplava”, navedeno je u saopštenju.

Pomoć ugroženim područjima stizala je vrlo brzo, o čemu su mediji izveštavali i potrajala je cele godine. Obrenovac, kao jedan od gradova koji je najviše pogođen poplavom, dobio je donacije nemačke vlade u okviru hitne pomoći u hrani, organizovane su narodne kuhinje, a nemački stručnjaci su po nalogu nemačke vlade rukovodili postrojenjima za prečišćavanje vode za piće.

Aleksandar Vučić i Angela Merkel

Susret kancelarke Angele Merkel i premijera Aleksandra Vučića desio se u Berlinu 11. juna 2014. Uoči tog susreta, Angela Merkel je poručivala da se raduje susretu sa Vučićem, sa kojim će razgovarati o daljem putu Srbije, prenosi „Blic”: „Kancelarka je u video-poruci postavljenoj na sajtu nemačke vlade rekla da se raduje poseti Vučića, koji će na njen poziv posetiti Berlin. Merkelova je istakla da sve zemlje Zapadnog Balkana imaju jasnu evropsku perspektivu i posebno pohvalila Srbiju za napredak u odnosima sa Prištinom”, dodavši da bi, da ju je neko pre dve ili tri godine pitao da li će se Srbija kretati ovim putem po pitanju Kosova, rekla da je sumnjičava, ali da je sada vidljiv značajan napredak u suživotu sa Prištinom. Dvodnevna poseta i jednočasovni radni ručak sa kancelarkom Merkel bili su praćeni u svim dnevnim i elektronskim medijima.

„Kurir”, „Aleksandar Vučić: Posao za još hiljadu i po ljudi”: „Premijer Aleksandar Vučić izjavio je da je važno da se u regionu sačuvaju mir i stabilnost i da će on dati sve od sebe da tako i bude. Vučić je naveo da će Srbija reformama, koje su, primetio je, teške, morati EU da dokaže da ne traži milostinju niti da 'Nemci rade za nas', već da je dovoljno da 'sami radimo za sebe i svoju budućnost'. Nakon prvih susreta koje je imao u Berlinu, premijer je najavio da će ugovor s nemačkom kompanijom Traklajt, koji je potpisan pre dva dana, Ćupriji doneti novu fabriku, u kojoj će hiljadu i po ljudi dobiti posao. Vučić je, uoči početka konferencije, razgovarao u Berlinu s predsednikom Saveta ministara BiH Vjekoslavom Bevandom o daljoj saradnji dve države u svim aspektima i njihovoj evropskoj perspektivi. Nakon susreta, učesnici regiona okupili su se na večeri na kojoj

je domaćin bila Merkelova. Vučić je, inače, najavio da će Nemačka do kraja godine Srbiji odobriti donaciju i povoljne kredite u iznosu od 140 miliona evra.”

Bojazan da će Vučić „ispuniti sve što Nemačka traži od njega” ispoljila je Demokratska stranka Srbije, piše „Danas” 17. juna. „Iz izjava nemačke kancelarke Angele Merkel proističe da Nemačka od Srbije očekuje najmanje dve stvari: normalizaciju odnosa sa Prištinom i napredak dijaloga do zaključenja obavezujućeg sporazuma o međusobnim odnosima, što je jedan o sedam nemačkih uslova za članstvo Srbije u EU, kao i političke i privredne reforme i usaglašavanje zakonodavstva Srbije sa zakonodavstvom EU, poručio je juče na konferenciji za novinare Miloš Aligrudić, potpredsednik DSS, komentarišući nedavnu Vučićevu posetu Berlinu. Aligrudić je negirao tvrdnje da 'niko u Nemačkoj nije primio nikog iz Srbije na tom nivou u poslednjih 100 godina' i podsetio da su se 'sa premijerom Nemačke u poslednjih 12 godina sastali i Vojislav Koštunica, Boris Tadić i Zoran Đinđić. Cilj Nemačke je da pridobije Vučića za realizaciju nemačkih interesa na Balkanu, pre svega kroz uspostavljanja takozvane „države Kosovo”. S druge strane, Nemačka nije preuzela nikakve neposredne i suštinske obaveze prema Srbiji, što znači da se nastavlja sa politikom evrointegracija Srbije „sve za ništa”, poručio je Miloš Aligrudić. On tvrdi da 'politiku ove Vlade vodi briselska birokratija, a ne interesi Srbije', a da je Vučićeva poseta Berlinu, između ostalog, imala i 'političko-marketinški karakter kada je reč o premijeru Srbije”, piše „Danas”.

Pod naslovom „Vučićeva nemačka veza” dnevni list „Danas” analizira domete berlinske posete 3. septembra. „Spoljnopolitička delegacija predvođena premijerom Vučićem bila je u Nemačkoj i tu posetu su mediji ocenili kao izuzetno značajnu. No, bili smo svedoci brojnih putovanja i susreta koji su naši političari imali u poslednjih desetak godina, a koje su isto tako bile promovisane kao 'prelomne' ili 'istorijske' a da se posle toga gotovo ništa nije konkretno desilo. Tresla se medijska gora, a rodio se mali miš – rezultat. No, ovaj put imamo razloga da poverujemo da je reč o poseti koja će, sva je prilika, dovesti do značajnih promena i rezultata. Vest da će Srbija dobiti od Nemačke 140 miliona evra preko donacija i niskokamatnih kredita, kao i vest da će se za Srbiju i region otvoriti

pretpristupni fondovi su samo vrh ledenog brega promene odnosa Berlina prema Beogradu. Otkud ta iznenadna simpatija i empatija Nemaca prema Srbima kad smo i u daljoj ili bližoj istoriji bili na njihovom nišanu? Da li je Vučić možda šarmirao Merkelovu? Iako verujemo da je faktor ličnog odnosa značajan u istoriji politike, ipak smo sigurni da je frau Angela političar koji razmišlja vrlo hladno i precizno. Dakle – interesi su se poklopili. Naime, Nemačka želi da održi koliko je to moguće izuzetno jake privredne veze sa Rusijom i veruje da joj u tome može pomoći i Srbija, koja ima dobre odnose sa Moskvom. Nemačka je pritiskana od SAD i proameričkog lobija u EU da pojača sankcije Rusiji što bi za njenu privredu u globalnoj recesiji bilo ako ne pogubno, a ono sigurno izuzetno štetno. Ekonomska kooperacija privredno komplementarne Rusije i Nemačke se meri u stotinama milijardi i njen prekid ni za Rusiju ne bi bio dobar, no Nemačku bi mogao doći glave...”

Skup zemalja Zapadnog Balkana

Kancelarka je takođe najavila da će krajem avgusta okupiti sve zemlje Zapadnog Balkana na konferenciji o njihovom putu ka EU, piše „Danas” 9. juna, što se tumači kao da Merkelova preuzima brigu nad regionom, što delimično predstavlja posledicu ukrajinske krize. „Nemci moraju da budu vrlo aktivni na Balkanu i u EU ukoliko ne žele da se Evropa nađe na svetskoj periferiji, odnosno da se ponovi situacija iz vremena Hladnog rata. Nemačkoj nije u interesu da kvari ekonomske veze sa Rusima, pa se u tom segmentu razilazi sa Sjedinjenim Državama. Nemačka se trenutno nalazi između čekića i nakovnja, baš kao i Srbija koja se trudi da očuva neutralnost kada je reč o Ukrajini. Dakle, Berlin je adresa na koju Beograd može da računa u kontekstu nastavka evropske integracije, ali to znači da Srbija mora da poštuje uslove koje je zacrtala Nemačka”, konstatuje Predrag Simić, predsednik Foruma za međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji.

Cilj konferencije u Berlinu je da se ubrzaju reforme, ali i da se motivišu velike kompanije, srednja i mala preduzeća iz zapadne Evrope da investiraju u region koji je na putu ka EU, piše „Politika” u opširnom tekstu objavljenom 27. avgusta: „Predsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić danas i sutra boraviće u Nemačkoj gde će na poziv Angele Merkel, sa ostalim liderima iz regiona, učestvovati u konferenciji 'Zapadni Balkan'. U delegaciji Srbije su još i ministar spoljnih poslova Ivica Dačić i ministar finansija Dušan Vujović. Unapređenje regionalne saradnje, ulaganja velikih kompanija u ovaj deo Evrope, projekat izgradnje regionalne brze pruge i nastavak dijaloga Beograda i Prištine biće neke od tema o kojima će premijer Srbije razgovarati sa liderima iz ovog dela Evrope ali i nemačkim domaćinima. U Berlin osim šefova vlada iz Srbije, Crne Gore, Slovenije, Makedonije, Albanije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Kosova i Metohije dolaze i predsednik Evropske komisije Žoze Manuel Barozo i

komesari za proširenje Štefan File i za energetiku Ginter Etinger. 'Cilj je da se podvuče podrška EU evropskoj perspektivi svih zemalja Zapadnog Balkana, kao i procesu proširenja, između ostalog kroz poboljšanje regionalne saradnje', poručuju iz Evropske komisije. Portparol nemačke vlade, Štefan Zajbert, objašnjava da je cilj konferencije da se sagledaju više godina otvorena pitanja u regionu i da se daju novi impulsi za odgovaranje na njih. "To se posebno odnosi na jačanje i podršku saradnje između država u regionu. Biće govora i o približavanju Evropi: politički, ekonomski, ali i s osvrtnom na vladavinu prava. Nemačka stoji iza obećanja evropske perspektive za zemlje Zapadnog Balkana", istakao je Zajbert."

Retka javna negativna reakcija na ovaj skup pojavila se u „Blicu” 31. avgusta pod naslovom „Draga Angela” u formi Pisma poslušnog građanina Srbe. Prenosimo jedan deo: „Sada kada su se, naravno zaslugom našeg vođe, najdublje isprepleli nemački i srpski narod, nemačka i srpska država, nemačka i srpska politika, nemačka i srpska privreda – dakle sad kad smo takoreći jedna nemačka duša u dva tela, prvo što sam osetio jeste potreba da ti ne persiram, jer ti si sad i naš vođa. Tačnije, naš glavni vođa. Zato ti i pišem ovo pismo u znak neizmerne sreće, koja je prostrujala celom našom državom, ophrvanom sveopštim reformama, evrointegracijom i Putinovom gasifikacijom. Pa ti sad to razumi kako god hoćeš. Nama je, ionako, svejedno. Dlanovi nam bride od siline aplauza što si u Berlinu okupila balkanske lidere na tom sajmu konvertita. Postrojila si one koji su nam na Balkanu dvadeset godina pravili pakao, naredivši im da nam sledećih dvadeset godina prave raj. Aleluja! Taj posao koji si preuzela na svoja krhka pleća jedinstven je pokušaj da od đavola napraviš anđele.”

Sporazumi koje Evropska unija zaključuje su dobro promišljeni i ne menjaju se kako se kome prohte, a Nemačka se toga striktno drži, rekao je član Bundestaga Josip Juratović, poručivši da Nemačka ne postavlja Srbiji nove uslove, prenosi Tanjug. „Nemačka je partner na kojeg se uvek može osloniti da će se maksimalno zalagati da dogovoreno bude i sprovedeno. Uslovi su već davno jasni i isti kao što su bili i za Sloveniju i Hrvatsku. Što se Prištine tiče, ona je Srbiji najmanja prepreka jer i ona želi Srbiji da

uđe u EU zato što i oni onda imaju šansu da izađu iz svoje izolacije”, odgovorio je Juratović na pitanje „Blica” da li će Nemačka tražiti da se pre otvaranja pregovora o članstvu s EU potpiše još jedan sporazum Beograda i Prištine o punoj normalizaciji odnosa. Juratović je, posle prošlonedeljnih razgovora s premijerom Aleksandrom Vučićem, ocenio da je „Srbiji najozbiljnije stalo da konačno postane jedna od modernih demokratskih država EU, gde joj je i mesto”.

Prava za LGBT populaciju

Ustoličenje episkopa srednjoevropskog Sergija u Hildeshajmu u Nemačkoj ima poseban značaj za Srpsku pravoslavnu crkvu i srpske građane u toj zemlji, o čemu pišu „Večernje novosti” 8. septembra. „Prvi potpredsednik Vlade i ministar spoljnih poslova Ivica Dačić izjavio je da ustoličenje episkopa srednjoevropskog Sergija u Hildeshajmu u Nemačkoj ima poseban značaj za Srpsku pravoslavnu crkvu i srpske građane u toj zemlji. On je, obraćajući se posle ceremonije ustoličenja, ocenio da odnos Srbije sa Nemačkom karakteriše intenzivna saradnja na svim poljima. 'Ovaj čin ima poseban značaj za SPC i srpske građane u Nemačkoj, jer je SPC jedan od najznačajnijih stožera i centara za okupljanje naše dijaspore u Nemačkoj. Nemerljiv je doprinos SPC za očuvanje nacionalnog i duhovnog identiteta naših građana u toj zemlji', rekao je Dačić. On je podsetio i da je Nemačka jedan od naših najznačajnijih ekonomskih i političkih partnera.”

„Blic” je 11. septembra objavio tekst „Nemačka podrška paradi ponosa” u kojem navodi da će nemački poverenik za ljudska prava i humanitarnu pomoć Kristof Streser doći u trodnevnu posetu Srbiji, a neposredan povod njegovog dolaska je učešće na konferenciji o pravima LGBT zajednice koja se održava u Beogradu. S obzirom na nemačku istoriju, Streser igra veoma važnu ulogu u nemačkoj politici, a on sam je naročito angažovan na polju prava pripadnika LGBT zajednice. Osim toga, bavi se položajem medija, pitanjima cenzure i autocenzure, a upoznat je i sa položajem Roma i drugih manjina u Srbiji. Nemački poverenik je otvorio konferenciju o pravima LGBT zajednice i sastao

se sa državnim vrhom i predstavnicima nevladinih organizacija koje zastupaju prava manjina i prava LGBT populacije.

Krajem septembra komesar EU za proširenje Štefan File je smatrao da postoji mogućnost da Brisel i Beograd naprave značajan korak – otvaranjem prva dva od 35 pregovaračkih poglavlja do kraja godine, prenose dnevne novine. Nemački ambasador u Beogradu Hajnc Vilhelm takođe je izrazio nadu da će Srbija što pre otvoriti prvo pregovaračko poglavlje sa EU i ponovio da je stav Berlina da to mora da bude poglavlje 35 o Kosovu: „Pregovori sa EU će se nastaviti i siguran sam da će 2015, što je pre moguće, biti otvorena prva poglavlja. Podsetivši da je Nemačka povremeno izložena kritikama da blokira otvaranje poglavlja, on je rekao da Berlin insistira da se počne sa poglavljem 35.”

Stogodišnjica početka Prvog svetskog rata

Dnevni list „Politika” je 4. oktobra, povodom dana ujedinjena Nemačke i sećanja na Prvi svetski rat, objavila u saradnji sa Ambasadom Savezne Republike Nemačke odlomke iz knjige *Bežanija. Iz jednog srpskog dnevnika*. Tekst je potpisao nemački ambasador u Beogradu: „Autor ove knjige je vrsni nemački slavista Gerhard Gezeman (1888–1948) koji je živeo u Beogradu, a koji je bio svedok strahota Velikog rata koje su se desile na teritoriji Srbije. (...) Stogodišnjica početka Prvog svetskog rata nas uči koliko je bitno da proučimo svoju istoriju i da izvučemo pouke za sadašnjost i budućnost. Pomirenje između Nemačke i Francuske posle Drugog svetskog rata pokazuje da nekada zakleti neprijatelji mogu postati bliski prijatelji i partneri! Slavista Gerhard Gezeman, čiju knjigu danas možete da čitate u ovom dnevnom listu, došao je u Beograd 1913. godine i zaljubio se u ovaj grad. Bio je profesor nemačkog jezika u Prvoj beogradskoj gimnaziji. Nakon izbijanja Velikog rata povlačio se kao bolničar zajedno sa srpskom vojskom kroz Albaniju doživевši na vlastitoj koži neizmerni užas tog rata. (...) Razlog za ovakav stav nemačkog slaviste i za njegovo iskreno saosećanje sa srpskim narodom treba tražiti i u ljubavi Gezemana prema svojoj supruzi Magi Magazinović. Ona je bila prva srpska feministkinja i prva žena novinar ‘Politike’. Magazinovićeva je bila odgovorna za rubrike ‘Žena’ i ‘Feljton’. Pored toga, ona je prva donela u Srbiju moderan ples koji je izučavala u Nemačkoj. Dakle, i ona je, kao i njen suprug, gradila mostove između Nemačke i Srbije. Danas Nemačka i Srbija imaju zajednički cilj kojem teže. Kao prijatelji i partneri žele da obezbede stabilnost i mir u ujedinjenoj Evropi. Nemačka i Srbija kroz političku, privrednu i kulturnu saradnju rade zajedno na ostvarivanju tog cilja. Već dugi niz godina Nemačka je najveći bilateralni partner Srbije u razvojnoj saradnji. Nemačka snažno podržava Srbiju na njenom putu ka Evropskoj uniji.”

Četvrti strani investitor u Srbiji

Kompanije iz Nemačke uložile su u 360 preduzeća, piše „Dnevnik”, 30 avgusta: „Po podacima Privredne komore Srbije, u našoj zemlji posluje 360 preduzeća čiji su osnivači nemačke firme, u kojima radi 25.000 ljudi. Njihov dosadašnji investicioni obim od 2000. godine je dostigao oko 1,6 milijardi evra. Globalna finansijska i ekonomska kriza, po tim podacima, nije značajnije negativno uticala na dalji priliv nemačkih investicija u Srbiju, a interesovanje ne jenjava, posebno u oblasti auto-komponentistike, rudarstva i energetike, poljoprivrede i zaštite životne sredine, ali i u domenu rekonstrukcije i infrastrukture. Po podacima Narodne banke Srbije o prilivu stranih direktnih ulaganja u novcu od 2005. do 2010. godine, Nemačka je četvrti strani investitor u Srbiji, s ulaganjima od 983,3 miliona evra. Samo tokom 2013. godine nemačke investicije u Srbiji iznosile su 48,4 miliona evra. Na osnovu podataka kojima raspolaže Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza (SIEPA), finansijski najintenzivnije investicije nemačkih firmi u Srbiji su kupovina 'Hemofarma', koju je obavila nemačka 'Štada' (510 miliona evra), 'Metro keš end ker' (165 miliona evra), 'Meser-Tehnogas' (120 miliona evra), 'Henkel' (95 miliona evra), 'Nordcuker' (45 miliona evra), 'Fiva Valter grup' (40 miliona evra), 'Simens' (35 miliona evra), 'Frezenijus medikal ker' (25 miliona evra)... Kada je reč o novijim i planiranim investicijama nemačkih firmi, izdvajaju se 'Megle', koji je u martu 2011. kupio kragujevačku mlekaru 'Mladost', a u decembru iste godine otvorio novi proizvodni pogon u koji je investirano dva miliona evra za tetrapak liniju za punjenje mleka i dva miliona evra u obnavljanje infrastrukture i rekonstruisanje proizvodnog pogona." Nemačka uviđa značaj Srbije i vidi je kao predvodnicu u evropskim integracijama Zapadnog Balkana, kaže izvestilac Evropskog parlamenta Dejvid Mekalister. „Nemačka vidi Srbiju kao predvodnicu među državama Zapadnog Balkana”, kaže Mekalister, ističući da je integracija Zapadnog Balkana prioritet ne samo nemačke već i evropske spoljne politike, uz podsećanje da je kancelarka Angela Merkel nedavno u Berlinu održala konferenciju na tu temu”, piše „Politika” 13. decembra.

Angela Merkel ličnost godine

Nemačka kancelarka Angela Merkel proglašena je za ličnost 2014. godine u izboru britanskog „Tajmsa”. U tekstu pod naslovom „Žena koja nam je potrebna u svetu punom opasnih muškaraca” list navodi da je Merkelovoj priznanje dodeljeno zato što je imala centralnu ulogu u očuvanju evropske stabilnosti u vreme ruske agresije na istočnu Ukrajinu. „Ona se pokazala kao neophodan posrednik u godini u kojoj su odnosi Istoka i Zapada stavljeni na probu do tačke pucanja u najopasnijoj geopolitičkoj krizi od hladnog rata”, ističe „Tajms”. List dodaje da Merkelovu ličnošću godine čini i njeno odbijanje da je požuruju, kao i osećaj za ono što je važno u opasnom svetu. „U proteklih 12 meseci, sve netaktičnije posleratne institucije, uključujući NATO, EU i Savet bezbednosti UN, nisu uspele da se prilagode eskalirajućim krizama, a političari nisu uspeli da se suprotstave pretnji otpadničkih država i harajućih vojski. Samo se jedan lider izdvojio: nemačka kancelarka Angela Merkel”, zaključio je britanski list, naglašavajući da je nemačka kancelarka i najmoćnija žena sveta.

Zaključna razmatranja

Slika Nemačke u razdoblju 2009–2014. stvarala se pre svega preko političkih i ekonomskih veza, manje preko kulturnih i umetničkih. Slika Nemačke u srpskim medijima bila je 2009. godine prilično neutralna, iako nije zaboravljena činjenica da je Nemačka, u tom trenutku među 60 ostalih zemalja i mnogobrojnih institucija, priznala nezavisnost Kosova. O nezavisnosti Kosova nemački zvaničnici govorili su isključivo kao o „realnosti”. No, bez obzira na to kritika je bila veoma retka. Prilično su se temeljno pratile nemačka spoljna i unutrašnja politika, kao i kultura i ekonomija. Temeljne analize percepcije Nemačke u srpskim medijima izostaju, ali se povremeno pojavljuju istorijska podsećanja na zasluge Nemačke. Najbrojniji su tekstovi koji se odnose na ulaganje nemačkih investitora u Srbiju i Nemačka je stekla epitet pouzdanog i efikasnog partnera.

Na harmoničnu sliku saradnje dve zemlje senku baca pitanje koje se često postavljalo u medijima i javnosti 2010. godine: koja od zemalja članica insistira na tome da Srbija zvanično prizna Kosovo, odnosno da li je to uslov za ulazak u EU i da li je ta zemlja Nemačka? Lik i delo kancelarke Angele Merkel nije trpeo ozbiljniju kritiku u javnosti, nazivana je „tvrđim orahom” i „Gvozdenom Merkelovom”, percipirana je kao osoba čiji se glas čuje jasnije od ostalih glasova u Evropskoj uniji, bilo da je reč o Kosovu ili o Grčkoj. Sve oči u vezi sa spasom evrozone bile su 2011. uprte u Nemačku, komentarisalo se da „ako ona otvori novčanik, čini se da još ima neke šanse za spas, ako to ne uradi, sa evrozonom i evrointegracijama je gotovo”.

Uoči posete Angele Merkel Srbiji, pregledom naslova u periodu od maja do avgusta 2011. godine, uočava se veliki broj tekstova koji stvaraju pozitivnu sliku Nemačke u medijima, sve u okviru teze da je Nemačka proglašena petim stubom Srbije. Kad je reč

o Kosovu, sve je više naslova o dijalogu i dobrosusedskim odnosima između Srbije i Kosova, a sve manje o priznavanju nezavisnosti Kosova kao o uslovu za ulazak u EU. No, u medijima nema mesta sumnji da će Angela Merkel tokom predstojećeg susreta Borisu Tadiću preneti čvrst stav Nemačke da su Srbija i Kosovo dve države, i da Berlin od Srbije očekuje dobre, ako ne dobrosusedske odnose. Zvanična poseta Angele Merkel Beogradu izazvala je buru komentara i različitih tekstova, a najviše pažnje su privukli izjave i stavovi nemačke kancelarke koji se tiču Kosova. „Ne možemo u EU imati zemlje koje, kad jedan dođe za sto, drugi se diže i odlazi, to je nemoguće.”

Nova era u srpsko-nemačkim odnosima počela je posle predsedničkih i parlamentarnih izbora maja 2012, ali se slika Nemačke kao pouzdanog partnera nije promenila. Nemačka je poručila novoj vlasti da ostane na evropskom kursu. Sliku Nemačke kao hegemonijalne sile, odnosno koliki je uticaj kancelarke Merkel na rešavanje krize u EU i da li je njena reč od presudnog značaja, pokušavaju da izmere srpski tabloidi prenoseći i komentarišući tekstove iz strane štampe. Posle potpisivanja Briselskog sporazuma 19. aprila 2013. godine, u medijima se ponovo stvorila slika da Nemačka zahteva od Srbije da prizna nezavisnost Kosova.

Kada će Srbija dobiti datum za otpočinjanje pregovor sa EU i da li će to biti u junu ili ne, u javnosti je percipirano kao nešto mnogo važno, pogotovo što je prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić na tome insistirao pred odlazak u Berlin, rekavši da „očekuje dobre vesti” i da bi u tom slučaju Nemačka i druge zemlje koje se budu protivile dobijanju datuma, morale bi objasne razloge za to.

Srbija je 20. decembra 2013. godine dobila nezvaničan datum za otvaranje pregovora o članstvu u EU, a prva međuvladina konferencija EU–Srbija, čime zvanično počinju pregovori, održana je 21. januara 2014. *U Srbiji se u delu javnosti stvara slika o Aleksandru Vučiću kao o „nemačkom čoveku”, koji poslušno izvršava naloge nemačke vlade, odnosno slika o Nemačkoj koja podržava premijera Aleksandra Vučića zato što on „završava posao” oko Kosova. Štampani mediji, ipak, većinski prenose sliku o Vučiću kao pouzdanom partneru Nemačke.*